

รายงานการวิจัย

เรื่อง

นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร
เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

Bangkok's Innovative Urban Community Network Participation
Administration for World-class Tourism

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด

ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

ผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ปีงบประมาณ 2564

รายงานการวิจัย

เรื่อง

นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร
เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

Bangkok's Innovative Urban Community Network Participation
Administration for World-class Tourism

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด

ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

ผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปีงบประมาณ 2564

บทคัดย่อ

ชื่อรายงานการวิจัย : นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง
กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษิทธิ์ ภูคำชะโนด

ปีที่ทำการวิจัย : 2564

การวิจัยในครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร และแนวทางในการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยทำการเก็บข้อมูล ใน 3 เส้นทางอาหารในเขตบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ กับผู้ค้าขาย นักท่องเที่ยว ผู้ซื้อ 400 กลุ่ม ตัวอย่างและทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เครือข่ายชุมชน คณะทำงานของถนนสายอาหาร พ่อค้า แม่ค้า ภาคธุรกิจและสำนักงานเขต จำนวน 40 คน พบผลการวิจัยว่า ประชาชนที่อยู่สตรีทฟู้ดส่วนใหญ่มีเฉพาะกลุ่มพ่อค้า แม่ค้า และพนักงานที่ทำงานอยู่ในระแวกถนนสายอาหารเป็นผู้ซื้อสำคัญชี้ให้เห็นว่ากลุ่มลูกค้า ประชาชน นักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสถานสายอาหาร เพราะด้วยปัจจุบันมีสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด 19 ทำให้คนไม่กล้าออกมาเดินถนนสายอาหารจึงสร้างความเดือนร้อนอย่างหนักให้กับทุกกลุ่มอาชีพ ถึงอย่างไรก็ตามประชาชนยังคิดเห็นว่าสตรีทฟู้ดในกรุงเทพมหานครควรเป็น “ความหลากหลายของอาหาร” อาหารตามใจลูกค้า เป็นอาหารที่นำมาขายต้องสะอาด ปลอดภัย และที่สำคัญที่สุดการพัฒนาสตรีทฟู้ดไม่จำเป็นต้องไล่หาบเร่แผงลอยออกไป เพราะหาบเร่แผงลอยเป็น “เสน่ห์” สำคัญมากของกรุงเทพมหานครแต่ต้องยกระดับคุณภาพอาหารให้หาบเร่แผงลอยมีมาตรฐานความปลอดภัยมากขึ้นเพราะการมีหาบเร่แผงลอยประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์สูงสุด อนึ่งการเกิดขึ้นของสตรีทฟู้ดเพื่อความยั่งยืนต้องเกิดขึ้นจาก 3 หัวใจหลักที่จำเป็นต่อการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองนวัตกรรมการบริหารจัดการที่ให้ประโยชน์เกิดขึ้นทั้ง (1) ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ของการจัดถนนสายอาหาร (2) ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย (3) รัฐบาล มีการพัฒนาเชิงผสมผสานโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียจริง ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังทั้งผู้ค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ภาครัฐที่ใช้ถนนสายอาหารร่วมกัน ดังนั้นสตรีทฟู้ดต้องอยู่กับวิถีชีวิตคนได้ไม่ใช่นอนคนเดิน (walking street) ที่ต้องปิดถนนมาขายของร่วมกัน ต้องเกิดแนวทางสำคัญที่เรียกว่าต้องเปิดช่องว่างระหว่างถนนให้ค้าขายได้สร้างเครือข่ายออนไลน์ ออนไลน์ ออนสตรีท (online onsite onstreet) และต้องเกิดตลาดเฉพาะหาบเร่แผงลอยเป็นถนนสายอาหารของคนระดับผู้มีรายได้น้อยและปานกลางที่เรียกว่า หาบเร่แผงลอยออนสตรีท

ABSTRACT

Research Title : Bangkok's Innovative Urban Community Network
Participation Administration for World-class Tourism
Researchers : Asst. Prof. Dr. PHUSIT PHUKAMCHANOAD
Year of research : 2021

This research aims to innovate administration and administration approaches to public participation in Bangkok's urban community network for world-class tourism. The data was collected from three food streets in the academic services zones of Rattanakosin-group Rajabhat universities. The samples included 400 merchants, tourists, and consumers. There were also 40 more samples who were interviewed, including community leaders, community network members, food street committee members, merchants, representatives from the business sector, and representatives from the district office. The research findings revealed that the majority of the local people in the food streets, especially the merchants and those who worked in the areas, were the main groups of consumers at the moment. This indicates that the absence of general customers and tourists tremendously affected the development of the food streets and establishments. The reason behind this is that the current situation of COVID-19 hindered people from eating outside, damaging all occupational sectors. Nevertheless, the respondents still believed that the key features of Bangkok's street food should involve "diversity", customer preferences, cleanliness, and safety. More importantly, it is not necessary to get rid of street vendors because they are the great "charms" of Bangkok. Rather, it is crucial to enhance the food quality as well as the food safety standards because the local people can benefit from the street vendors to the greatest extent. Sustainable street food can be developed by the innovative urban community network which includes (1) community leaders and local people living in the food streets, (2) merchants and street vendors, and (3) the government. This integrative

(3)

development shall involve the participation of all stakeholders such as vendors, local people, tourists, entrepreneurs, and the public sector. Therefore, street food should be integrated into the local way of life. It should not be just a walking street that requires road closures for collective trading. In other words, it is important to create space between roadsides, establish “Online-Onsite-Onstreet” network, and build a specific market for street vendors. As a result, food streets for low-wage and middle-wage workers, so-called “Onstreet Vendors”, will be initiated.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก” ได้ประสบความสำเร็จเกิดด้วยการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณที่เป็นงบประมาณแผ่นดินผ่านการพิจารณาจากสำนักคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และการพัฒนาการวิจัยของคณาจารย์เป็นอย่างดี

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทีมผู้ร่วมวิจัยอาจารย์เพ็ญนภา ปาละปิ่น รวมถึงคณะผู้ช่วยนักวิจัยที่ได้ลงพื้นที่ขอขอบคุณทางนางสาวสิริววรรณ สมเพาะ นางสาวมุกมณี ศิริวงษ์จันทร์ นางสาวเจติยา รัตนละออ นางสาวพียดา ประทัตสนิ่ง นางสาวมัณฑุชา ปราบณรงค์ และนางสาวญาพิมุก ลอยลม นักศึกษานักวิชาการจัดการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร พร้อมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญของสำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทั้งฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ฝ่ายเทศกิจ

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ และขอมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำงานวิจัยในครั้งนี้ แต่สาขาวิชาการจัดการสังคมและวัฒนธรรม แขนงวิชาการจัดการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ พร้อมกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งสนับสนุนงบประมาณ สถานที่ และกระบวนการทำงานจนประสบผลสำเร็จด้วยความสมบูรณ์ รวมถึงส่งมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำงานวิจัยแต่คุณแม่สมร ชันติกุล คุณน้อย จันสะหมอนและเด็กหญิง ภูพลอยฟ้า ภูคำชะโนด ผู้ซึ่งเป็นกำลังใจและคอยเสริมสร้างกำลังใจในการทำงานวิจัยให้กับผู้วิจัย อย่างดียิ่งมาโดยตลอด

ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด

2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
ABSTRACT	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(4)
สารบัญ	(5)
สารบัญตาราง	(7)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนา	13
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	23
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน	42
2.5 ชุมชนเมืองและวิถีชีวิตชุมชนเมือง	45
2.6 ปัญหา ความต้องการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
บทที่ 3 กรอบแนวคิดและวิธีการวิจัย	54
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	54
3.2 หน่วยในการวิเคราะห์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	55
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	55
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
3.5 การวิเคราะห์และการประมวลผลข้อมูล	62
3.6 รูปแบบการเขียนรายงานการวิจัย	63

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย: การมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชน	64
4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานบุคคล	66
4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)	67
4.3 ทักษะของประชาชนต่อการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	71
4.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของ หน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	74
4.5 นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมือง	82
4.6 การเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานบุคคล	87
4.7 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับฐานราก	91
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	102
5.1 สรุปผลการวิจัย	102
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	108
5.3 ข้อเสนอแนะ	109
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	118
ภาคผนวก ข	128
ประวัติผู้วิจัย	133

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	8
4.1	จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานบุคคล	66
4.2	จำนวนและร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)	68
4.3	ระดับทัศนคติต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	71
4.4	แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยภาพรวม	74
4.5	แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ	75
4.6	แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมคิดค้นหาปัญหา	76
4.7	แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน	77
4.8	แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ	78
4.9	แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์	79
4.10	แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมรับผิดชอบ	80

ตารางที่	หน้า
4.11 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล	81
4.12 ความถี่และร้อยละการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	82
4.13 ความถี่และร้อยละนวัตกรรมด้านอาหารและร้านค้าบนถนนสายอาหาร	84
4.14 ความถี่และร้อยละรูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	85
4.15 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามอายุ	87
4.16 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามการศึกษา	88
4.17 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	89
4.18 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามอาชีพ	90
4.19 จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานบุคคล	92

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	การเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนประชาชนในชุมชนท้องถิ่น	2
2.1	การสังเคราะห์หลักการบริหารการพัฒนาตามหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9	17
2.2	ขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Ladder of Citizen Participation) ตามตัวแบบ Arnstein (1969)	32
2.3	การเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของประชาชน	33
2.4	ความสมดุลในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งความสุข	34
2.5	องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของสมาชิกในครอบครัว	41
3.1	แสดงความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก”	55
3.2	ภาพแผนผังขั้นตอนในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย 3 พื้นที่ถนนสายอาหาร	62
4.1-3	การเก็บข้อมูลสำคัญในพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)	67
4.4-7	ทุกคนใส่หน้ากากอนามัยมาจับจ่ายใช้สอยบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) นักท่องเที่ยว ประชาชน ลูกคามีจำนวนน้อยมาก	70
4.8-10	การลงพื้นที่เก็บข้อมูลมีหาบเร่ รถเข็น แผงลอย เป็นเสน่ห์ของถนนสายอาหาร	73
4.11	การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) กรุงเทพมหานคร	83
4.12	นวัตกรรมดิจิทัลที่ประชาชนต้องการบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) กรุงเทพมหานคร	85
4.13	รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนต้องการให้เกิดขึ้นจริง	86
4.14-15	การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์หน่วยงานรัฐ ฝ่ายเทคนิค สำนักงานเขตดุสิต	91
4.16-19	การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์หน่วยงานรัฐ ฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ สำนักงานเขตดุสิต	92
4.20-23	การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ในพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)	94
4.24	การสร้างเครือข่ายพ่อค้าแม่ค้า (คน) กับการค้าขายระหว่างชุมชนโดยใช้เครือข่ายออนไลน์	95

ภาพที่		หน้า
4.25	แนวทางสร้างนวัตกรรม “ฟู้ด ออน สตรีท” (Food on Street)	98

ภาพภาคผนวก ข

ภาพที่		หน้า
1	ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับแม่ค้าบนถนนสายอาหาร	129
2	ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับถนนสายอาหารแถบเยาวราช	130
3	ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับแม่ค้าแถวถนนราชวัตร	130
4	ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับแม่ค้าแถวถนนสายเจริญสุขนิทวงศ์	131
5	ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับประชาชนถนนสายอาหารในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร	131
6-8	หัวหน้าโครงการวิจัย ผศ.ดร.ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด และทีมนักวิจัย ผู้ช่วย นักวิจัย (ลงพื้นที่)	132

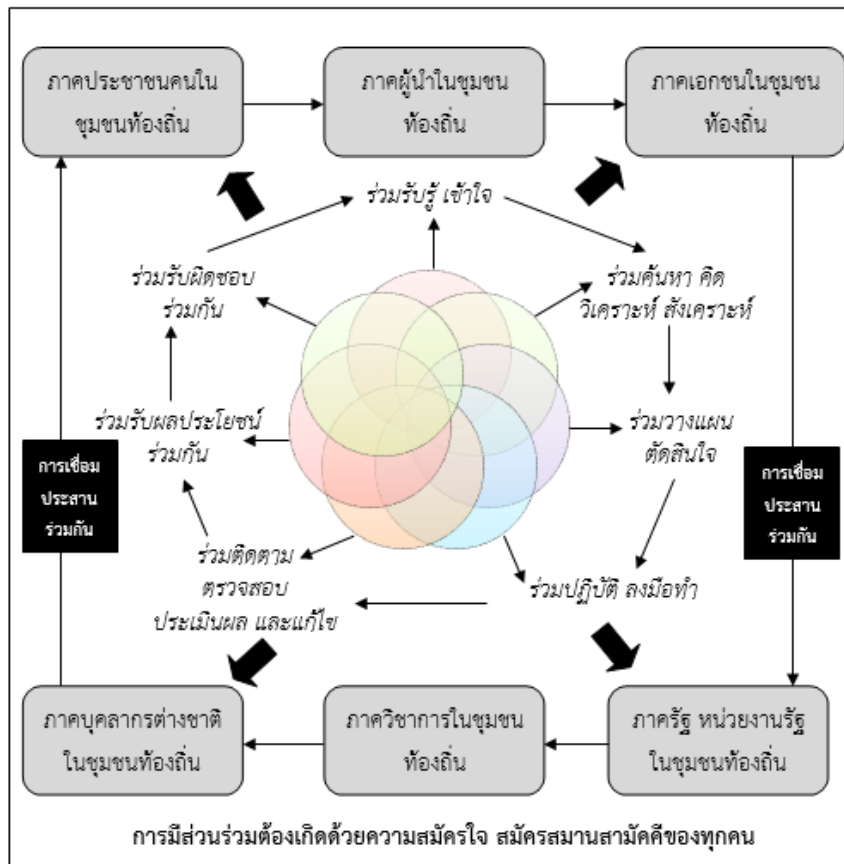
บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาชนที่เป็นเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จของการทำงานในเชิงการบริหารการพัฒนา การบริหารการจัดการ การพัฒนาเชิงพื้นที่ รวมถึงการพัฒนากิจกรรมที่เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากของประชาชนที่เป็นการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เมื่อการชี้วัดการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วมส่วนเสียที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมและพลังการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจและกำหนดไว้ได้ ทำให้ประเด็นการมีส่วนร่วมที่มีการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ Cohen, J. & Uphoff, N. (1977: 7-26; 1980) ได้อธิบายมิติการมีส่วนร่วมการพัฒนาไว้ว่า การมีส่วนร่วมต้องพิจารณา 3 มิติ ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วมพิจารณาจาก 4 องค์ประกอบได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมประเมินผล ยังได้สะท้อนผู้ที่ควรมีส่วนร่วมประกอบด้วย (1) ประชาชนในท้องถิ่น (2) ผู้นำท้องถิ่น (3) บุคลากรของรัฐบาล และ (4) บุคลากรชาวต่างชาติที่ทำงานในท้องถิ่น นอกจากนี้ต้องอธิบายรวมถึงพฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมได้ทำอย่างไรบ้าง ได้แก่ (1) การริเริ่มการมีส่วนร่วมมาจากด้านบนหรือด้านล่าง (2) การจูงใจในการเข้าร่วมมีความสมัครใจหรือบีบบังคับ (3) โครงสร้าง (4) ช่องทางของการมีส่วนร่วม เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการโดยตรงหรือทางอ้อม ควรให้ความสำคัญกับ 5) ระยะเวลาและ (6) ขอบเขตการมีส่วนร่วม แบบต่อเนื่องและไม่ว่าจะเป็นการขยายไปในวงกว้างหรือแคบๆ (7) การเสริมสร้างพลังอำนาจ นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) พระองค์ทรงใช้หลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นฐานชีวิตของประชาชนในถิ่นทุรกันดารมากมายทุกพื้นที่แทบทุกโครงการที่มีผลต่อประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น จนเกิดเป็นหลักทรงงานใน 23 หลักทรงงานที่มี “หลักการมีส่วนร่วม” ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า “...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้างขวางหนักแน่นรู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริง คือ การระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลายมาอำนวยการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2560: 18) ทั้งนี้ยังมีงานเขียนที่กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต้อง

เกิดขึ้นตั้งแต่ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล ร่วมรับผล (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545: 57-62) ยังพบว่าการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ถูกเชื่อมโยงไว้กับกิจกรรมและเครือข่ายที่มีระดับนั้นกำหนดได้เป็น 7 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ เข้าใจ (2) ระดับที่ 2 ร่วมค้นหา คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ (3) ระดับที่ 3 ร่วมวางแผน ตัดสินใจ (4) ระดับที่ 4 ร่วมปฏิบัติ ลงมือทำ (5) ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และแก้ไข (6) ระดับที่ 6 ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และ (7) ระดับที่ 7 ร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ดังภาพต่อไปนี้ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2559; 2561; 2562)

ภาพที่ 1.1 การเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

ที่มา: ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2561)

การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเป็นขั้นตอนของพฤติกรรมเชิงสังคมของมนุษย์ที่ต้องการทำงานด้วยกัน ช่วยเหลืองานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยเริ่มทำตั้งแต่การรับรู้ ความเข้าใจที่ตรงกัน การคิด วิเคราะห์ ออกแบบ วางแผน ลงมือทำ รับผิดชอบร่วมกัน รับผลประโยชน์ ติดตาม ประเมินผล แก้ไข ร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายภายใต้ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน สามารถนำทางไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสามารถแก้ไขความเหลื่อมล้ำได้ถ้าเราใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนให้ร่วมรับผลอย่างเท่าเทียมกัน เป็นการแสดงออกมามีบทบาท

หน้าที่ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ต่างคนต่างออกแรงร่วมด้วยช่วยกัน ร่วมมือร่วมใจในการทำตามหน้าที่ของตัวเองในหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน คิด ทำ รับ แบ่งปันกัน (กุลสิทธิ์ ฤคำชะโนด, 2561; 2562) ดังนั้นเมื่อเข้าใจกระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) ไปพร้อมกันเพราะนั่นเป็นเครื่องมือที่ปัจจุบันมีความพยายามในการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การบริหารจัดการชุมชนให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ชุมชนมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาชุมชนยุคใหม่ ทั้งนี้ชุมชนต้องสร้างระบบการดำเนินงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน” ระดับการมีส่วนร่วมที่ถูกแบ่งไว้ 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (To Consult) ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท (To Involve) ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (To Collaborate) ระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับให้เสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) จากการบูรณาการนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมือง ในกลุ่มองค์กรชาวบ้าน และการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การลงทุนในกระบวนการสร้างชุมชนจะทำให้เกิดสังคมที่เข้มแข็ง ดังนั้นการลงทุนในกระบวนการสร้างชุมชนจึงเป็นการลงทุนเพื่อการเพิ่มทุนทางสังคม ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาไม่น้อยกว่ากับการเพิ่มทุนทางเศรษฐกิจ

ประมวลความรู้และประเด็นในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในพื้นที่สำคัญในการพัฒนาถนนอาหารที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 แห่งของกลุ่มกรุงรัตนโกสินทร์ โดยจะถูกศึกษาใน 3 เส้นทางอาหารที่สำคัญของกรุงเทพมหานครในพื้นที่เฉพาะเขตบริการของมหาวิทยาลัยเท่านั้นในการบ่งชี้ให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้จริงที่ต้องอาศัยการค้นหาแนวทางการมีส่วนร่วมจากภาคธุรกิจและชุมชน การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ความสำคัญของแต่ละประเด็นด้านวัฒนธรรม ตลอดจนกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ผ่านกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ (1) กำหนดประเด็นด้านวัฒนธรรมต่างๆ ได้แก่ การให้ความรู้ และคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรมนิยมประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต โดยมีการจัดโครงการ/กิจกรรมด้านวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรม และชนบทนิยมอันดีงามของไทย (2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส อุปสรรค) ในทัศนะของภาคธุรกิจร้านอาหารสตรีทฟู้ด (ผู้ประกอบการและพนักงาน) และชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชน

เมืองอย่างยั่งยืน (3) จัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่เกิดจากวัฒนธรรมภายในและภายนอก เพื่อกำหนดกลยุทธ์การมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน (4) แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจร้านอาหารสตรีทฟู้ด และชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้ว่า “กระบวนการวิธในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกเป็นอย่างไร” จนนำไปสู่ความสำเร็จของ 3 เส้นทางเหล่านั้นได้เพื่อเป็นต้นแบบให้กับการพัฒนาให้เกิดพื้นที่เศรษฐกิจแบบเดียวกันได้อย่างสมบูรณ์ในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก เป็นการค้นหานวัตกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาพื้นที่ถนนอาหาร (สตรีทฟู้ด) ที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวระดับโลกได้อย่างสง่างาม ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
- 2) เพื่อจัดทำแนวทางในการสร้างการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเพื่อให้กระบวนการวิจัยครอบคลุม ครบถ้วนมีความสมบูรณ์สามารถคาดการณ์ความสำเร็จไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การรวบรวมแนวคิด วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนวัตกรรมการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายชุมชน และชุมชนเมืองโดยการศึกษาในรูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed research) ระหว่างการศึกษาเอกสาร (Documentary research) และศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณ (Quantitative research) และ การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แต่เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นสำคัญที่สุดเพราะนำไปสู่การกระบวนการสร้างนวัตกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษา
- 3 เส้นทางอาหาร (สำคัญใน 5 เขตพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ได้แก่ (1) พื้นที่เขตบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (2) พื้นที่เขตบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จันทระเกษม (3) พื้นที่เขตบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (4) พื้นที่เขตบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และ (5) พื้นที่เขตบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

3. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

(1) กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวทั้งชายและหญิงที่มาท่องเที่ยวและซื้ออาหาร หรือซื้อสินค้าใน 3 เส้นทางอาหาร โดยผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง (Yamane, 1973: 125) สำหรับเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดผลเพียงครั้งเดียว (One-shot Case Study) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณากำหนดตามอายุของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ อายุ 18 ปีขึ้นไป ถือเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเนื่องจากบุคคลในช่วงอายุดังกล่าวมีวุฒิภาวะในการตัดสินใจ หรือมีวิจรรย์ญาณเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เป็นเส้นทางอาหารเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในระดับโลกได้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากเป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตเต็มที่ บรรลุวุฒิภาวะโดยสมบูรณ์ เริ่มมีพฤติกรรมที่แน่นอนขึ้น ความเจริญเติบโตทางกายสมบูรณ์และพัฒนาเต็มที่ จะมีอารมณ์และความมั่นคงทางจิตใจดีกว่าระยะวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา มีประสิทธิภาพทางสมองพัฒนาเต็มที่และคงอยู่สูงสุดไปจนถึงวัยกลางคน ฮาวิกเฮอร์ท (Havighurst, 1972 อ้างถึงใน สมประสงค์ เสนารัตน์ และ สุนันท์ สีพาย, 2553: 22-23) สิ่งสำคัญคือ การที่นักวิจัยพิจารณาคัดเลือกโดยเฉพาะหน้า เน้นคนที่มีวุฒิที่เหมาะสมในการให้ตอบแบบสอบถาม

(2) กลุ่มที่ 2 ผู้นำ เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการอาศัยอยู่ในทั้ง 5 เขตพื้นที่บริการของ 3 เส้นทางอาหาร (สตรีทฟู้ด) เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกเมืองหลวงกรุงเทพมหานคร รวมการสัมภาษณ์ผู้นำทั้งหมด จำนวน 40 คน ทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และคัดเลือกกลุ่มธุรกิจการค้า ร้านค้าอาหาร จำนวน 10 ร้านค้า/คน ต่อ 1 เส้นทางมาร่วมทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) เส้นทางละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 30 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตามกรอบปฏิทินปฏิบัติของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 1 ปีงบประมาณ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2563 – 30 กันยายน 2564

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

นวัตกรรม หมายถึง กระบวน เครื่องมือ รูปแบบ ขั้นตอน แนวคิดที่ก่อรูปที่มีระบบระเบียบ อย่างเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนขึ้นใหม่ เกิดความคิดใหม่ ทำใหม่ ต่อยอด เพิ่มค่า หาจุดต่าง สร้างสรรค์ ในการบริหารจัดการในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายท้องถิ่นชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนวิธีในขับเคลื่อนงานหรือกิจกรรมด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยคน กลุ่มคน เงิน การจัดการ การสั่งการ วัสดุอุปกรณ์ เวลา คุณธรรม ข้อมูล ข่าวสาร การตลาด และทิศทางอนาคต หรือความยั่งยืนให้องค์กร งาน และกิจกรรม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายชุมชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีความหมายไปในทิศทางการพัฒนา (Development) ที่หมายถึง ทำให้เจริญขึ้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546: 779) คำว่า “พัฒนา” ตามพระบรมราโชวาทที่รัชกาลที่ 9 พระราชทานแก่คณะที่ปรึกษาเยาวชนและเยาวชนดีเด่น ณ ศาลาภักดิ์ 7 พฤษภาคม 2513 ว่า “...คำว่า “พัฒนา” ก็หมายถึงทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้าการพัฒนาประเทศก็ทำให้บ้านเมืองมั่นคงมีความเจริญความหมายของการพัฒนาประเทศนี้ก็เท่ากับตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคนมีความปลอดภัยมีความเจริญ มีความสุข ฉะนั้น จึงเข้าใจได้ว่า การพัฒนาทุกอย่างเป็นสิ่งที่ดีเพราะจะนำมาซึ่งความสุขความเจริญ และความพอใจของแต่ละบุคคลในประเทศ...” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) แต่ในความหมายของการวิจัยในครั้งนี้ คำว่า “พัฒนา” หมายถึง การทำให้คนที่เป็นผู้นำมีความรู้เพิ่มมากขึ้น มีทักษะการดำรงชีวิตในเศรษฐกิจพอเพียงสามารถอบรมชาวบ้านได้มากขึ้น เป็นตัวอย่างที่ดีของลูกบ้าน ให้ผู้นำมีศักยภาพสูงขึ้น รู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงภูมิความรู้ ในท้องถิ่น และอบรมในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำรงชีวิตให้มีความพอดี มีคุณสมบัติเป็นผู้นำ ปฏิสัมพันธ์ พูดคุย ให้แนวทางกับคนอื่น ๆ ในชุมชนหมู่บ้านได้อย่างมีความรู้จนทำให้หมู่บ้านเจริญขึ้นหรือเป็นหมู่บ้านที่คนส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและตระหนักในการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังพบนิยามของความหมาย “การบริหารการพัฒนา” หมายถึง การจัดการองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของแนวทางการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดภายใต้การเป็นประโยชน์ คุณค่า มูลค่า หรือความเจริญขึ้นของคน สิ่งแวดล้อม หน่วยงาน ชุมชน สังคม ที่เป็นไปด้วยประโยชน์ต่อส่วนรวม ลดผลกระทบเชิงลบต่อส่วนร่วม ลดความขัดแย้งของคน สร้างความผาสุกให้แก่สังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งการบริหารพัฒนามักใช้กับการทำงานของหน่วยงานองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และปัจจุบันใช้กับการบริหารพัฒนากับชุมชนด้วยเนื่องจากว่าในชุมชนท้องถิ่นมีองค์กรภาครัฐและเอกชนเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชนท้องถิ่นด้วยการทำงานร่วมกันกับ

ชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่จึงต้องพิจารณาทั้งความคุ้มค่า และคุณค่ากันอย่างพอดี จึงสามารถทำให้การบริหารการพัฒนาบรรลุผลสำเร็จได้ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 12)

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำเดียวกันที่มีความหมายถึง พฤติการณ์ของบุคคลในการรวมตัวกันกระทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายร่วมกันทำจึงสำเร็จโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการเชื่อมต่อกิจกรรมที่เกิดการร่วมรับรู้ เข้าใจ ร่วมคิดวิเคราะห์ สังคมเคราะห์ ร่วมวางแผน ออกแบบแนวทางกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจหาทางแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง ร่วมลงมือทำปฏิบัติ ลงทุนทั้งเวลา สถานที่ บุคคล ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมมือ นอกจากนี้ต้องร่วมมือ ร่วมแรงรวมใจกันทำเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทุกคนที่มาาร่วมต่างมีบทบาทหน้าที่ทำงานให้เกิดความต่อเนื่องจนเป็นพลังกลุ่ม พลังชุมชน พลังประชาชนบางอย่างที่ร่วมกันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานได้ให้สำเร็จสมบูรณ์ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2560: 15; 2562: 20) รวมถึงแนวคิดหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติ ผลประโยชน์ และการประเมินผล (Cohen, J. & Uphoff, N., 1977: 7-26) โดยการวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนและนักท่องเที่ยวในเส้นทางอาหาร (สตรีทฟู้ด) 3 เส้นทางใน 5 เขตพื้นที่บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

เครือข่ายชุมชน หมายถึง ขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นจากชุมชน หรือกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างกลุ่มทางสังคมที่สะท้อนภาคส่วนร่วมต่างๆ ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาควิชาการร่วมกันในการสร้างแนวทางการบริหารจัดการในการมีส่วนร่วมที่เป็นนวัตกรรม แนวคิด รูปแบบ กระบวนการวิธี ขั้นตอนต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาหรือยกระดับเส้นทางอาหารท่องเที่ยวทางอาหาร (สตรีทฟู้ด) ใน 3 เส้นทางอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะของบ้านเรือนอยู่รวมกันค่อนข้างหนาแน่นแต่ไม่แออัด มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการคมนาคมสะดวก ทั้งนี้ยังรวมชุมชนในเมืองลักษณะอื่นด้วย อาทิ ชุมชนแออัด ชุมชนชานเมือง เคหะชุมชน ชุมชนอาคารสูง ชุมชนหมู่บ้านจัดสรรด้วย (ราชกิจจานุเบกษา, 11 มกราคม 2556: 1-2) โดยมีลักษณะของชุมชนวิถีเมืองใหญ่ ๆ จะมีลักษณะเป็นความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม ศิลปะ วิถีชีวิต วิถีคิด ความเจริญก้าวหน้าทางสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ชุมชนเป็นทั้งแนวตั้งและแนวนราบ รวมถึงไม่มีระบบด้วยสิ่งทีพบในชุมชนเมืองจะพบทั้งชุมชนสลัม เคหะชุมชนชุมชนคอนโด ชุมชนห้องแถวหอพัก ชุมชนทหาร ชุมชนรอบวัด ชุมชนตลาด ชุมชนบ้านจัดสรร ชุมชนราชการ ชุมชนธุรกิจ ชุมชนเร่ร่อน ชุมชนกลางคืน ซึ่งมีอีกมากมายซ่อนตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ และมีความหลากหลายทางชีวิตภาพ สังคม วัฒนธรรม ดังนั้นชุมชนในเมืองจึงสลับซับซ้อนมากกว่าชุมชนที่อยู่ในชนบทหรือต่าง ๆ จังหวัดมาก สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ชุมชนเมืองเจริญวัตถุ ส่วนชุมชนชนบทเจริญจิตใจมากกว่านั่นเอง (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 85; 2562: 145)

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก” เมื่อสิ้นสุดการวิจัยประโยชน์ย่อมเกิดแก่ประชาชนในพื้นที่ 3 เส้นทางอาหารในเขตบริการของ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มีผลกระทบในเชิงบวกเพื่อการสร้างเครือข่ายชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็น “เครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนา” ให้เกิดแนวทางในการสร้างการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ซึ่งผู้วิจัยคาดประโยชน์จะเกิดขึ้นดังนี้

การนำไปใช้ประโยชน์โดยตรงใน ด้านสังคมและชุมชน

ผู้ที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้ใช้	การใช้ประโยชน์
ประชาชน	1) ได้แนวทางในการสร้างการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
ชุมชน	2) เกิดนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก 3) ชุมชนมีเครือข่ายเข้มแข็ง เป็น “เครือข่ายพัฒนา” 4) เปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการสะท้อนแนวทางในการพัฒนาถนนอาหารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกของเมืองหลวงกรุงเทพมหานคร
หน่วยงานรัฐ/ภาครัฐ	5) มีแนวทางในการสร้างการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกอย่างเป็นรูปธรรม ได้มุมมองหรือไคด์ทิศทางให้กับหน่วยงานรัฐที่จะทำงานในการพัฒนาถนนสายอาหารหลักและรองต่อไปในเขตพื้นที่ได้
มหาวิทยาลัย/วิชาการ	6) งานวิจัยนี้ไปตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ
สาขาวิชา/ภาควิชา/ คณะ	7) เป็นเอกสารการเรียนการสอนในรายวิชา SDM2208 ชุมชนศึกษา แขนงวิชาการจัดการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ได้ค้นคว้า รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม การบริหารจัดการ การบริหารการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายชุมชน ชุมชนเมืองและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย“นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก” โดยผู้วิจัยนำเสนอตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนา
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน
5. ชุมชนเมืองและวิถีชีวิตชุมชนเมือง
6. ปัญหา ความต้องการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation)

ผู้วิจัยได้นิยามคำว่า “นวัตกรรม” ไว้ว่า กระบวน เครื่องมือ รูปแบบ ขั้นตอน แนวคิดที่ก่อรูปที่มีระบบระเบียบอย่างเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนขึ้นใหม่ เกิดความคิดใหม่ ทำใหม่ ต่อยอด เพิ่มค่า หาจุดต่าง สร้างสรรค์ในการบริหารจัดการในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายท้องถิ่น ชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงนวัตกรรมหลายคนต้องการอุปนิยามเพื่อเป็นทิศทางในการค้นหาคำตอบที่แท้จริงรวมถึงองค์ประกอบของคำว่านวัตกรรมด้วย มีรายละเอียดสำคัญดังนี้

2.1.1 นิยามของนวัตกรรม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ทรงอธิบายในการแสดงปาฐกถา เรื่อง “เทคโนโลยีนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ” ในการประชุมประจำปีของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เมื่อวันที่ 30 มีนาคม ถึง 1 เมษายน 2542 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ โดยมีใจความตอนหนึ่งว่า

“... คนเรานั้นจะต้องมีนวัตกรรม คือต้องมี Innovation หรือต้องรู้จักสร้างสรรค์ หรือต้องมีความพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า ปรับตัวให้ทันกับความ

เปลี่ยนแปลงของโลก แต่ว่าก็ต้องสามารถปรับโลกให้เหมาะสมสอดคล้องกับความ เป็นอยู่ ความพอใจ ความสุขสบายของตัวเองเหมือนกัน ต้องแก้ปัญหาด้วยความคิด พยายามหนึ่งต้นก็ต้องหาทางใหม่ ไม่มอมืองอเท้า ยิ่งในภาวะวิกฤต ยิ่งต้องการ นวัตกรรม ซึ่งไม่เฉพาะแต่นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเท่านั้น หากแต่เป็นนวัตกรรมของ ระบบ โดยรวมถึงตั้งแต่สังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรม...”

นวัตกรรม หมายถึง สิ่งที่ทำใหม่หรือแปลกจากเดิม ซึ่งอาจจะเป็นความคิด วิธีการ หรือ อุปกรณ์ เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 565-566)

นวัตกรรมเป็นการปฏิบัติใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิม โดยอาจปรับปรุงจากสิ่งเก่าเพื่อให้ เหมาะสม หรือค้นพบสิ่งใหม่ ทั้งนี้สิ่งนั้นๆ ได้รับการพัฒนาทดลองจนเชื่อถือได้ว่าให้ผลดีในทาง ปฏิบัติทำให้เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมาย (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ, 2526: 20)

นวัตกรรม หมายถึง วิธีการใหม่ที่รอการยอมรับ เมื่อทรงสภาพอยู่ได้ก็กลายเป็นเทคโนโลยี (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2536: 32)

นวัตกรรม หมายถึง การทำสิ่งใหม่ขึ้นมา หรือการเสนอบางสิ่งบางอย่างที่ใหม่ แนวความคิด ใหม่ วิธีการใหม่ เครื่องมือใหม่ เทคนิคใหม่ และหรือเทคโนโลยีใหม่สู่สังคม (นพดล เหลืองภิรมย์, 2555: 14-15)

นวัตกรรมเป็นความคิด วิธีการ การกระทำ หรือสิ่งใหม่ๆ ที่นำมาทำให้เกิดความ เปลี่ยนแปลงในสังคม หรือนำมาเพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม แม้ว่า ความคิด วิธีการ การกระทำ หรือสิ่งใหม่ๆ นั้นจะเคยใช้ในสังคมอื่นได้ผลดีมาแล้วก็ตาม แต่ถ้านำมาใช้ให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงในสังคมอีกแห่งหนึ่งก็จัดว่าเป็นนวัตกรรม (พยัต วุฒิรงค์, 2555: 14)

นวัตกรรม หมายถึง ความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ยังไม่เคยมีใช้ มาก่อน หรือ เป็นการพัฒนาตัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัย และใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนานวัตกรรมมา ใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูง กว่าเดิม (อำนาจ วัดจินดา, 2563, วาโร เฟิงส์วีสต์, 2563)

นวัตกรรมเป็นการนำเอาวิธีการใหม่ๆ มาปฏิบัติ ซึ่งผ่านการทดลองและได้รับการ พัฒนา มาเป็นขั้นๆ ตั้งแต่การคิดค้น (invention) พัฒนาการ (development) และทดลองในวงแคบ (pilot project) แล้วจึงนำมาใช้ปฏิบัติจริง โดยการปฏิบัติจะแตกต่างจากเดิม (Rogers and Shoemaker. 1978: 19)

นวัตกรรมเป็นความคิดที่ใหม่ ซึ่งถูกค้นพบหรือใช้เป็นครั้งแรก เป็นการรับรู้ถึงความ ใหม่ของ ความคิดที่เกิดขึ้น ถ้าความคิดนั้นใหม่สำหรับแต่ละคน สิ่งนั้นก็คือนวัตกรรม (Rogers, 1995: 1)

นวัตกรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่เป็นสิ่งใหม่และองค์การยอมรับเอาไปใช้ นวัตกรรมจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุกครั้งจึงจำเป็นต้องมีนวัตกรรม

เข้าไปเกี่ยวข้อง การเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงหรือการเปลี่ยนแปลงก่อนคนอื่น องค์การจึงเรียกว่า “นวัตกรรม” นวัตกรรมเป็นความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยกระบวนการบริหารและความคิดทางสังคม เพื่อ รวบรวมให้เกิดการแก้ปัญหากลับไปใช้ภายในสังคมและภายใต้สถานการณ์ต่างๆ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ และนำไปใช้ในทางปฏิบัติ มีผลทำให้วิธีการในการทำสิ่งต่างๆ (เสนห์ จุ้ยโต, 2558: 2-3)

นวัตกรรม หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดในเชิงสร้างสรรค์ ทักษะและประสบการณ์ทางเทคโนโลยี หรือการจัดการมาพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ หรือบริการใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด นอกจากนี้ ยังรวมถึงการปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี การออกแบบ ผลิตภัณฑ์ และการฝึกอบรมมาใช้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในรูปแบบของการเกิดธุรกิจใหม่ การลงทุนใหม่ ผู้ประกอบการใหม่ ตลาดใหม่ รายได้แหล่งใหม่ และการจ้างงานใหม่ เป็นต้น (กองทุนพัฒนานวัตกรรม, 2547)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2548) ได้ให้ความหมายของ นวัตกรรมไว้ว่า “นวัตกรรม” คือ “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และสังคม”

คำว่า “นวัตกรรม” (innovation) จึงมีรากศัพท์มาจากคำว่า innovare ในภาษาลาติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา ซึ่งความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับคำว่า “นวัตกรรม” ในภาษาไทยที่มีรูปศัพท์ เดิมมาจากภาษาบาลี คือ “นว” แปลว่าใหม่ “อิตต” แปลว่าตนเอง และ “กรรม” แปลว่าการกระทำ เมื่อนำคำ “นว” มาสนธิกับ “อิตต” จึงเป็น “นวัตกรรม” และเมื่อรวมคำ “นวัตกรรม” สมาสกับ “กรรม” จึงเป็นคำใหม่ว่า นวัตกรรม แปลตามรากศัพท์เดิมว่า การกระทำที่ใหม่ของตนเอง หรือการกระทำของตนเองใหม่ หรือหมายถึง ความคิด หรือการกระทำใหม่ ๆ ที่นำมาใช้แก้ปัญหาใน การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังพบว่า “นวัตกรรม” (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, พักตร์ผจง วัฒนสินธุ์, อัจฉรา จันทร์ฉาย และประกอบ คู่ปรัดน์, 2553: 49-54) ได้ให้นิยามคำว่า “นวัตกรรม” หมายถึง “สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม การทบทวนวรรณกรรมและให้จำแนกความหมายจากนักวิชาการชาวต่างชาติไว้ว่า “นวัตกรรม” พบว่า มีการให้คำนิยามใน หลายลักษณะ และหลายแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป ตามพื้นฐานความรู้ และวิชาชีพของนักวิชาการที่ให้คำนิยาม แต่อย่างไรก็ตาม หากได้พิจารณาในประเด็นที่เป็นแก่นหลัก สำคัญของคำนิยามต่างๆ แล้ว ผู้เขียนพบว่ามียุ 3 ประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1) ความใหม่ (Newness) สิ่งที่จะได้รับการยอมรับ ว่า มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้น มิติแรกที่จะต้องมียุคือ ความใหม่ หมายถึง เป็นสิ่ง ใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นตัว

ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิม หรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้ (Utterback, 1971, 1994, 2004; Tushman and Nadler, 1986; Freeman & Soete, 1997; Betje, 1998; Herkema, 2003; Schilling, 2008)

2) ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) ในมิติประการที่สองที่ถูกล่ามถึงเสมอ ในลักษณะของการเป็นนวัตกรรม ก็คือ การให้ ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิง พาณิชย กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่า เพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้นๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิด ขึ้นอาจจะสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงิน โดยตรงก็ได้ (Utterback, 1971, 1994, 2004; Drucker, 1985, 1993; Damanpour, 1987; Smits, 2002; DTI, 2004)

3) การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ในมิติที่สำคัญ ประการสุดท้ายของการเป็นนวัตกรรม ที่สามารถ สรุปได้จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ก็คือ การใช้ความรู้และ ความคิดสร้างสรรค์ หมายความว่า สิ่งที่จะถือเป็นนวัตกรรม ได้นั้นจะต้องเกิดจากการ ใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ เป็นต้น (Evan, 1966; Drucker, 1985, 1993; Rogers, 1995; Perez-Bustamante, 1999; Smits, 2002; Herkema, 2003; Lemon and Sahota, 2003; DTI, 2004; Schilling, 2008)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้คำนิยามคำว่า “นวัตกรรม” หมายถึง สิ่งใหม่จากความคิด กระบวนการ วิถีความรู้ เครื่องมือ ระเบียบวิธี องค์ความรู้ สิ่งสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์เพิ่มคุณค่าและมูลค่าที่ตอบโจทย์ สังคม เศรษฐกิจ ชุมชนท้องถิ่น สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การเมือง เทคโนโลยี ข้อมูลที่เชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และใช้ประโยชน์ได้จริง

2.1.2 ประเภทและองค์ประกอบของนวัตกรรม

“นวัตกรรม” มีการจัดจำแนกประเภทที่สำคัญและสะท้อนองค์ประกอบของนวัตกรรมไว้ อย่างชัดเจนว่า “สิ่งใหม่ ต่อยอด เพิ่มค่า หากจุดต่าง สร้างสรรค์ แบ่งปันชุมชน” ซึ่งมีประเภทของ นวัตกรรมต้องประกอบด้วย (1) ความใหม่ (Newness) (2) ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และ (3) การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ส่วน การจำแนกประเภทของนวัตกรรมอาจมีความแตกต่างกันออกไป ตามบริบทและเป้าประสงค์ของ การใช้ประโยชน์จากนวัตกรรม จากการทบทวนวรรณกรรมผู้เขียนพบว่า การจำแนกนวัตกรรมมี มุมมองได้ 3 มิติ คือ (1) มิติด้านเป้าหมายของนวัตกรรม มี 2 ประเภท คือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) และนวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) (2) มิติด้านการ เปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม พบว่ามีการแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามระดับหรือลักษณะของการ

เปลี่ยนแปลงได้ 2 ประเภท คือ นวัตกรรมที่มีลักษณะเฉียบพลัน(Radical Innovation) และ นวัตกรรมที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Innovation) และ (3) มิติด้านการส่งผลกระทบต่อขอบเขตของการดำเนินงาน มีการแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี (Technological Innovation) และ นวัตกรรมด้านการบริหาร (Administrative Innovation) (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, พักตร์ผจง วัฒนสินธุ์, อัจฉรา จันทร์ฉาย และประกอบ คุปรัตน์, 2553: 59)

ดังนั้นประเภทและองค์ประกอบของนวัตกรรมที่มีความชัดเจนและสำคัญ ได้แก่ องค์ความรู้ใหม่ กระบวนการต่อยอด ผลิตภัณฑ์ใหม่ และการบริหารรูปแบบใหม่

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (Management)

คำว่า “การบริหารจัดการ” (Management) เป็นแนวคิดในการแสดงศักยภาพของผู้นำผู้บริหาร หัวหน้างานเป็นส่วนใหญ่เพื่อนำพากิจการ งาน กิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้เกิดผลสำเร็จในงานนั้นๆ การเป็นแนวคิดกลางๆที่ทุกภาคส่วนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนิยาม และสาระสำคัญของแนวคิดหลักการบริหารจัดการ ดังนี้

2.2.1 นิยามคำว่า “การบริหารจัดการ”

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548: 5) ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารจัดการ (management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหาร การบริการ (service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้ อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงาน ของรัฐ และหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ บริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือ การวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) และ สาม มี จุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้ง ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้น ต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการ บริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การ จูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการ อำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

นอกจากนี้ยังได้สรุปไว้อย่างน่าสนใจอย่างยิ่งว่า การบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย คำว่า การบริหารและการบริหารจัดการ มีคำอื่นที่กล่าวถึง อาทิ การปกครอง (government) การบริหารการพัฒนา การจัดการ และการพัฒนา (development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหารการบริการ (service administration) การบริหารจิตสำนึกหรือการบริหารความรู้จิตรู้ชอบ (consciousness administration) การบริหารคุณธรรม (morality administration) และการบริหารการเมือง (politics administration) ที่เป็นคำในอนาคตที่อาจถูกนำมาใช้ได้ คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุคสมัยจะนำคำใดมาใช้โดยอาจมีจุดเน้นแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ทุกคำที่กล่าวมานี้เฉพาะในภาครัฐ ล้วนหมายถึง (1) การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง (guideline) วิธีการ (method) หรือมรรควิธี (means) ใดๆ (2) ที่หน่วยงานของรัฐ และหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการบริหารราชการหรือปฏิบัติงาน (3) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (4) เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (end หรือ goal) หรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางเบื้องต้น (primary goal) คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ หรือช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (ultimate goal) คือ การพัฒนาประเทศที่ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน เป็นต้น และทุกคำดังกล่าวนี้ อาจมองในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (process) ที่มีระบบและมีหลายขั้นตอนในการดำเนินงานก็ได้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2555) การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับผู้คน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ได้แก่

- 1) การบริหารนโยบาย (Policy)
- 2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority)
- 3) การบริหารคุณธรรม (Morality)
- 4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society)
- 5) การวางแผน (Planning)
- 6) การจัดองค์การ (Organizing)
- 7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing)
- 8) การอำนวยการ (Directing)
- 9) การประสานงาน (Coordinating)
- 10) การรายงาน (Reporting)

11) การงบประมาณ (Budgeting)

การบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์กร (บุญทัน ดอกโรสง, 2537: 1) การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2514: 13-14.) นอกจากนี้ยังอธิบายลักษณะสากลของคำว่าการบริหาร หรือและการจัดการ ไว้ว่า การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติ ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) และคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ สมพงษ์ เกษมสิน ยังให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากล ได้แก่ (1) การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ (2) การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ (3) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน (4) การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ (5) การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล (6) การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมมือ (collective mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ (7) การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล (8) การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ (9) การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2523: 5-6) นอกจากนี้การบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการโดยหมายถึงกระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวข้องกับหรือนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (ติน ปรัชญพทุทธ์, 2535: 8)

ดังนั้นผู้วิจัยให้ทัศนะว่า “การบริหารจัดการ” หมายถึง กระบวนการวิธีในขับเคลื่อนงานหรือกิจกรรมด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยคน กลุ่มคน เงิน การจัดการ การสั่งการ วัสดุอุปกรณ์ เวลา คุณธรรม ข้อมูล ข่าวสาร การตลาด และทิศทางอนาคต หรือความยั่งยืนให้องค์กร งาน และกิจกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายชุมชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน โดยมีหัวใจสำคัญ คือ “คน กระบวนการ การทำงาน ข้อมูล ความสัมพันธ์ ผลลัพธ์ แบ่งปัน”

2.2.2 การบริหารการพัฒนา (Development Administration)

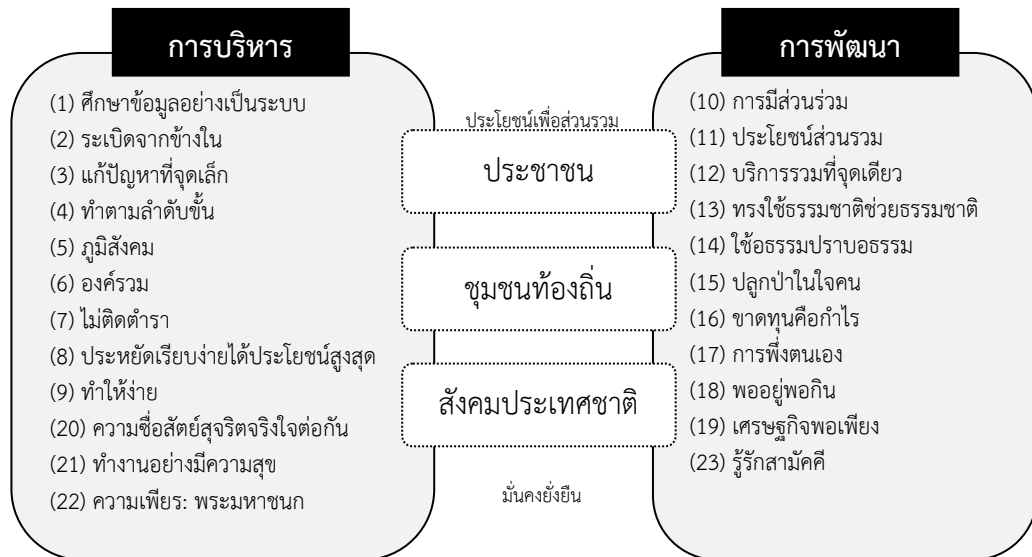
หลักคิดต้นแบบในแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาที่ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นในการวิเคราะห์วรรณกรรมเพื่องานวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลด

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนในภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดต้นแบบที่ส่งกระบวนการบริหารและพัฒนาประเทศของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มีพระปณิธานที่พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ครั้นพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554: 12) ได้อธิบาย “หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ไว้ในหนังสือพระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา มีการสรุปใจความไว้อย่างดีมากดังกล่าวว่า

“พระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัตินับตั้งแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยสิริราชสมบัติในปี 2489 แสดงให้เห็นถึงพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรงทุ่มเทพระวรกายตรากตรำและมุ่งมั่นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรไม่ว่าจะเชื้อชาติและศาสนาใดหรืออยู่ห่างไกลสักเพียงใดก็มีทรงย่อท้อทรงเข้าไปช่วยเหลือราษฎรทั้งด้านสาธารณสุขการศึกษาสาธารณสุขโภชนาการพื้นฐานการเกษตรการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งดินน้ำป่าไม้และพลังงานหรือแม้กระทั่งการจราจรที่ทรงคิดค้นแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างแยบยลการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทยและสามารถปฏิบัติได้จริง โดยทรงเน้น “การพัฒนาคน” เป็นตัวตั้งและยึดหลักผลประโยชน์ของปวงชนและการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชนตลอดจนภูมิสังคมที่คำนึงถึงความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่และการพึ่งตนเองโดยรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความรอบคอบระมัดระวังและ “ทำตามลำดับขั้น” อย่างบูรณาการซึ่งอาศัยความ “เข้าใจเข้าใจถึงพัฒนา” และการ “รู้จักสามัคคี” ของทุกฝ่ายส่งผลให้ประชาชนและชุมชนในชนบทที่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งตนเองได้ทั้งเรื่องเศรษฐกิจสังคมมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมดำเนินการได้อย่างประหยัดและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนอันนำไปสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข”

คำว่า “การบริหารการพัฒนา” จึงเป็นคำสองคำที่มีนัยสำคัญกับผู้นำประเทศ คือ การบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของประเทศให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นของประชาชนในประเทศจนเกิดความมั่นคงยั่งยืน ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามหลักการทรงงานและพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ตลอดรัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ 9 พึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า พระองค์ทรงใช้หลักการบริหารการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมกับประชาชนและประเทศของพระองค์ท่าน ซึ่งเริ่มจากพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงทำไว้ให้กับพสกนิกรของพระองค์ นับตั้งแต่การพัฒนาคน ด้านการแพทย์และสาธารณสุข การศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการ การพัฒนาชนบทเกษตรกรรมส่งเสริมอาชีพทรัพยากรน้ำดินและป่าไม้พลังงานการคมนาคม การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ภายใต้หลักการทรงงานที่สะท้อนการบริหารการพัฒนา

อย่างชัดเจนทั้ง 23 หลักทรงงาน ได้แก่ (1) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ (2) ระเบิดจากข้างใน (3) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก (4) ทำตามลำดับขั้น (5) ภูมิสังคม (6) องค์กรรวม (7) ไม่ติดตำรา (8) ประหยัดเรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุด (9) ทำให้ง่าย (10) การมีส่วนร่วม (11) ประโยชน์ส่วนรวม (12) บริการรวมที่จุดเดียว (13) ทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ (14) ใช้ธรรมปราบอธรรม (15) ปลุกป่าในใจคน (16) ขาดทุนคือกำไร (17) การพึ่งตนเอง (18) พออยู่พอกิน (19) เศรษฐกิจพอเพียง (20) ความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน (21) ทำงานอย่างมีความสุข (22) ความเพียร : พระมหาชนก (23) รู้รักสามัคคี (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2560: 1-40) ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการทรงงานและจัดแยกหลักการบริหารการพัฒนาที่พิจารณาได้อย่างชัดเจนได้รูปแบบดังนี้

ภาพที่ 2.1 การสังเคราะห์หลักการบริหารการพัฒนาตามหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9
ที่มา: ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2561: 63; 2562: 73)

นอกจากนี้การบริหารการพัฒนา (Development Administration) มีหลักการจากนักวิชาการทางตะวันตกได้อธิบายไว้เป็นสาขาหนึ่งที่สำคัญของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเกิดขึ้นเพราะต้องการเน้นการพัฒนาเชิงบูรณาการทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม จิตวิทยา เทคโนโลยีสารสนเทศ ล้วนมีแนวทางการบริหารอยู่ในทุกมิติ โดยมีฐานสำคัญเช่นการวางแผน การจัดงบประมาณ การบริหารบุคคล การจัดการองค์กร การนำโครงการไปปฏิบัติ และพฤติกรรมองค์กร เป็นต้น ดังนั้น คำว่า “การบริหารการพัฒนา” เป็นคำที่เกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1955 เป็นการแสดงลักษณะการบริหารภาครัฐและการเปลี่ยนแปลงการบริหารภาครัฐที่จำเป็นเพื่อการปรับปรุงสังคมและเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับคำว่า พัฒนาแล้ว ยังไม่พัฒนา ด้อยพัฒนา และพัฒนาน้อย เป็นคำที่แสดงถึง

เงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศนั้น ๆ (Gant, G. F., 1979: 3) และการพัฒนามีหลายแนวทางแต่โดยหลักมี 3 ด้าน ได้แก่ (1) เงื่อนไขการดำรงชีวิต (2) จุดมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุ และ (3) สมรรถนะที่จะเติมโตหรือเปลี่ยนแปลงและพัฒนา (Gant, G. F., 1979: 6-9) ซึ่งการนิยามแตกต่างกันตามจุดเน้น อาทิ การบริหารงานการพัฒนาในรัฐบาล หมายถึง กระบวนการนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ก้าวหน้าทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีจุดเน้นที่การมีค่านิยมชุดเดียวกัน (Weildner, E. W., 1962: 98-99) การบริหารการพัฒนาเป็นการผสมผสานองค์ประกอบและทรัพยากรทุกอย่าง ทั้งคนและสิ่งของเพื่อนำมาใช้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ตกลงกัน การบริหารการพัฒนาเป็นวงจรที่ต่อเนื่องในแง่การกำหนด การประเมินผลและนำไปปฏิบัติของแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมและมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้บรรลุผลที่กำหนดไว้ในระยะเวลาหนึ่ง (Stone, 1966: 41; อ้างอิงใน เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2558: 10) นอกจากนี้การบริหารการพัฒนา ยังหมายถึงการบริหารรัฐกิจในประเทศที่ด้วยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา การบริหารแผนหรือโครงการ การบริหารที่ริเริ่มใหม่และไม่ใช่งานประจำ (ปฐม มณีโรจน์, 2531: 593-594) อีกนัยหนึ่ง “การบริหารการพัฒนา” เป็นกระบวนการบริหารที่มุ่งให้เกิดการพัฒนา ซึ่งไม่ใช่การบริหารงานประจำ แยกออกจากงานประจำ เช่น การบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนา การบริหารสาธารณสุขและประชากรเพื่อการพัฒนา เป็นต้นยังเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับการบริหารเปรียบเทียบ หรือมีความเป็นสหวิทยาการหรือข้ามสาขา (multidisciplinary or interdisciplinary approach) (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2558: 12-13)

นอกจากนี้ทฤษฎีการบริหารการพัฒนา เป็นการผสมผสานทฤษฎีการพัฒนาเข้ากับทฤษฎีการจัดการ ทฤษฎีการบริหารการพัฒนามีความอยู่ 2 ชุด คือ ทฤษฎีการบริหารการพัฒนายุคภาวะทันสมัย มีกรอบการพัฒนาตามแนวคิดตะวันตก มีหลักการ 5 ประการ ได้แก่ (1) ใช้รัฐบาลขนาดใหญ่เป็นเครื่องมือในการพัฒนา (2) เชื่อว่าการพัฒนาต้องนำโดยชนชั้นนำ (3) มุ่งแก้ปัญหาคาดสมรรถนะทางการบริหาร (4) ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และ (5) มุ่งแก้ไขปัญหาทางวัฒนธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ส่วนทฤษฎีการบริหารการพัฒนายุคหลังภาวะทันสมัย ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีฟิงพอและนักเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก เห็นว่า ภาวะด้อยพัฒนามีสาเหตุมาจากการเอาใจเอาเปรียบของประเทศพัฒนาแล้วและปัญหาผลประโยชน์ของชนชั้น และการพัฒนาโดยระบบราชการไม่ได้ผลเพราะการพัฒนาเป็นเรื่องอำนาจมากกว่าเรื่องการบริหาร ในช่วงทศวรรษ 1980 ทฤษฎีการบริหารการพัฒนาได้ปรับตัวโดยเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน ได้แก่ (1) การลดทฤษฎีขนาดใหญ่ เปลี่ยนจากการนำทฤษฎีที่ใช้ได้ในประเทศพัฒนาแล้ว ไปใช้กับประเทศกำลังพัฒนา มาเป็นพัฒนารายโครงการ (2) ให้ความสำคัญกับชาวบ้าน ดึงชาวบ้านมาช่วยออกแบบและประเมินผลโครงการ สนใจปัญหาการเมืองของการมีส่วนร่วม (3) เปลี่ยนจากการเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจมาเป็นการสร้างสมรรถนะโดยอาศัยความเป็นธรรม ให้ความสำคัญกับการกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนาและ

ความเป็นธรรม ตลอดจนปัญหาการนำโครงการไปปฏิบัติ และการเพิ่มสมรรถนะในการบริหารให้ประเทศกำลังพัฒนาด้วย (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2558: 70-71) ส่วนลักษณะของการบริหารการพัฒนา มีลักษณะร่วม 4 ประการ ได้แก่ (1) การบริหารการพัฒนาเป็น “การบริหารงานภาครัฐ” โดยเป็นวิธีการหนึ่งหรือแนวทางหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ทำนองเดียวกับคำว่า “การบริหารงาน” หรือ “การบริหารจัดการ” ซึ่งครอบคลุมการบริหารงานที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การดำเนินงานในลักษณะเป็นเครือข่าย และการผสมผสานกับแนวทางการบริหารการพัฒนาอื่น เช่น การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) เป็นต้น ตามความเหมาะสม (2) การบริหารการพัฒนาเป็น “การบริหารเพื่อการพัฒนา” (administration of development) หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนา เช่น การพัฒนาเมือง การพัฒนาชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนารัฐวิสาหกิจ การพัฒนาองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และการพัฒนาโครงการ ทั้งนี้ เป็นการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติการหรือกิจกรรม (action or activity oriented) ที่เกี่ยวกับการพัฒนา (3) การบริหารการพัฒนาเป็น “การพัฒนาการบริหาร” (development of administration) หมายถึง การพัฒนาหรือปรับปรุงการบริหารภายในของหน่วยงาน เช่น ปรับปรุงที่โครงสร้างอำนาจหน้าที่กระบวนการ และตัวบุคคล โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมด้วย และ (4) การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญกับ “การมีวัตถุประสงค์หรือจุดหมายปลายทาง (goal oriented) ที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง หรือการมีวัตถุประสงค์ที่เน้นการอำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชน ทั้งนี้ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (change for the better) ไม่ใช่เพื่อการรักษาสถานภาพเดิม (status quo) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2559)

ทั้งนี้ในการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนในภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ได้สรุปนิยามคำว่า การบริหารการพัฒนา หมายถึง การจัดแบ่งบทบาทหน้าที่และจัดสรรกำหนดกรอบการทำงานด้วยองค์ความรู้ทั้งที่เป็นแผนงาน โครงการ บุคคล งบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ หน้าที่รับผิดชอบ ผลที่เกิดขึ้น(เป้าหมายสูงสุด) ที่จะส่งผลกระทบต่อโครงการ องค์กร หน่วยงาน ชุมชน สังคม ให้หน่วยงานขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดและส่งผลต่อการพัฒนา สร้างความก้าวหน้าให้กับหน่วยงาน ชุมชน สังคมประเทศอย่างยั่งยืน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 65) ส่วนงานวิจัยครั้งนี้ได้สรุปคำว่า บริหารการพัฒนา คือ การจัดระบบของงานให้มีแบบแผนต่อการพัฒนาที่ต้องอาศัยผู้นำ และผู้บังคับบัญชา ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่มักใช้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชนส่วนภาคประชาสังคมและภาคประชาชนมักใช้คำว่าพัฒนาเป็นหลัก (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 75)

2.3.2 การพัฒนา (Development)

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทรงมีพระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะที่ปรึกษาเยาวชนและเยาวชนดีเด่น ศาลาภกาภิรมย์ 7 พฤษภาคม 2513 ใจความว่า

“...คำว่า “พัฒนา” ก็หมายถึงทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้าการพัฒนาประเทศก็ทำให้บ้านเมืองมั่นคงมีความเจริญความหมายของการพัฒนาประเทศนี้ก็เท่ากับตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคนมีความปลอดภัยมีความเจริญ มีความสุข

ฉะนั้น จึงเข้าใจได้ว่า การพัฒนาทุกอย่างเป็นสิ่งที่ดีเพราะจะนำมาซึ่งความสุขความเจริญและความพอใจของแต่ละบุคคลในประเทศ...”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 137-138) ได้อธิบายไว้ว่า “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศกระบวนกรในการจัดทำแผนฯ 8 จึงเปลี่ยนไป มีการกำหนดศัพท์ใหม่ขึ้นมา คือ Paradigm Shift หรือ “กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศ” แผนฯ 8 จึงปรับแนวคิดใหม่จากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ มาเป็นมุ่งเน้นพัฒนา “คน” เป็นเป้าหมายหลัก กำหนดให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพของคน และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคนการสร้างกระบวนกรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม กำหนดแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศในการจัดทำแผนฯ 8 นั้น ผมเริ่มจากการจัดเสวนา “จุดประกายความคิด... สู่แผนฯ 8” ณ พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยมีบุคคลระดับหัวกะทิมาร่วมกันคิดประมาณ 50 คน มีทั้งนักฝัน นักค้าบ องค์กรพัฒนาภาคเอกชน หรือที่มักเรียกกันว่าเอ็นจีโอ ส่วนผู้สื่อข่าวร้อยกว่าคนที่มาติดตามทำข่าว ผมจัดให้เขาแสดงความคิดเห็นด้วย นับว่าเป็นคณะที่ดีที่สุด เหมือนเป็นความฝันของเด็กแต่เป็นความฝันที่เป็นจริงในที่สุด

คำที่สำคัญที่สุดในหัวข้อนี้คือ คำว่า “ศาสตร์แห่งศาสตร์วิทยนักพัฒนา” บทสัมภาษณ์ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 12-16) ได้อธิบายไว้ว่า

...ซึ่งในปีหนึ่ง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 จะเสด็จฯ ไปทรงงานและประทับในภูมิภาคต่าง ๆ **ภูมิภาคละประมาณ 2 เดือน 4 ภาค 8 เดือน** พระองค์ทรงมีพระเมตตา มาก ทรงเริ่มสอนเกือบเรียกว่าตั้งแต่วันแรกที่เข้าไปถวายงาน อย่างที่ ผมกล่าวแล้วว่าเมื่อเริ่มแรกถวายงานนั้นผมไม่มีพื้นฐานความรู้เรื่องการเกษตร พระองค์ทรงสอนด้วยวิธี ที่แยบยลมาก รับสั่งให้ทำ 3 ข้อ คือ “มองทุกอย่างที่ฉันทำ จดทุกอย่างที่ฉันพูด สรุปสิ่งที่ฉันคิด”

ประการแรก ทรงรับสั่งว่า “มองทุกอย่างที่ฉันทำ” ต้องตั้งข้อสังเกตดี ๆ ว่า ทรงใช้คำว่า มอง ไม่ใช่ แค่เห็น ไม่ใช่แค่ดู ให้มองเพื่อหาความเข้าใจ หาความรู้ต้นเหตุปลายเหตุอย่างไร ให้มองทุกอย่างที่ฉันทำ

ประการที่สอง “จุดทุกอย่างที่ฉันทุด” จะเห็นว่าผมเดินตามเสด็จนั้น ตอนแรก ๆ มีสมุดจด ตอนหลังจดไม่ไหว จึงใช้เทปตามอัดพระสุรัสวดี มีคนเดียวที่ทาทายนั้น แล้วกลับมาประมวลจุดทุกอย่างที่ฉันทุด จะได้เป็นหลักฐาน เหมือนเราไปเรียนหนังสือจุดเล็กเซอร์

ประการที่สาม “สรุปสิ่งที่ฉันทุด” คำว่าสรุปสิ่งที่ฉันทุดคืออะไร ในการทรงงานของพระองค์คือ ทรงให้จดบันทึกไว้เพื่อกันลืมอดีต จดแล้วมองไปในอนาคต จะเรียกว่าวิสัยทัศน์หรือพันธกิจในอนาคต ซึ่งต้องเตรียมตัวรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นด้วย ต้องสรุปบันทึกแล้วทูลเกล้าฯ ถวายพระองค์เป็นทางการทุกวัน ทรงตรวจเหมือนตรวจข้อสอบ วันไหนไม่มีแก้คือสอบผ่าน โดยแนวทางการสรุป 3 ประการ คือ กิจกรรม พระราชกรณียกิจ พระราชกระแส มีอะไรบ้าง และแนวพระราชดำริของพระองค์ที่มีต่อพื้นที่ หรือกิจกรรมนั้น ๆ จะดำเนินการในทิศทางใด มีผลกระทบต่อประชาชนอย่างไร ต้องสรุปให้ครบถ้วน ถ้าไม่มีอะไรแก้ไข พระองค์จะพระราชทานกลับมา ถือเป็นคัมภีร์นำมาใช้เป็นแนวทางในการทำงานต่อไป ใครจะมากล่าวอ้างเป็นอย่างอื่นไม่ได้ รวมทั้งต้องทบทวนบันทึกให้ทีมงานนำไปประสาน ถ้าหากจำเป็นจะตั้งเป็นคณะทำงานหรือเป็นกรรมการ ในระดับโครงการในพื้นที่ ก็ทำเป็นโครงการเล็ก ๆ และประสานการจัดสรรงบประมาณ จนครบถ้วนกระบวนการตามพระราชดำริโครงการฯ ที่พระองค์พระราชทานพระราชดำริที่มีมากกว่า 4,741 โครงการ จะได้รับความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายและสอดคล้องกับ วิถีชีวิตไทยและภูมิประเทศในบ้านเรา... “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” ท่องจำกันเป็นสูตร เศรษฐกิจดีเป็นอย่างไร วางแผนไว้ให้คนร่ำรวย เราต้องเอาสังคมและสิ่งแวดล้อมไปแลก คุ่มหรือไม่ ได้อย่างเสียสองอย่าง ผลการพัฒนา ที่ผ่านมาได้สอนเรา เพราะเราอยากรวย อยากได้การเจริญเติบโต อยากให้เศรษฐกิจขยายตัวสูง เราได้มาแต่คุ่มใหม่กับสิ่งที่เราต้องเสียไป ฉะนั้น ความยั่งยืนที่พูด ๆ กันไม่เกิด เพราะทุกคนอยากรวย แต่เราต้องรวยอย่างยั่งยืนด้วย รวยถึงลูกหลาน ไม่ใช่แค่ชั่วชีวิตเรา ต้องคิดให้ดี

ผมเคยเข้าเฝ้าฯ กราบพระบาทพระองค์ในวันที่ผมอายุ 60 ปี เป็นวัยที่จะเกษียณอายุราชการ พระองค์รับสั่งว่า “แล้วฉันทุด” วันนั้นผมอายุ 60 ปี ในขณะที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมพรรษา 72 พรรษา นับตั้งแต่วันนั้นผมไม่กล้าเอ่ยถึงคำว่าเกษียณอีกเลย ผมจึงเปลี่ยนเป็นขอพระราชทานพรในวันคล้ายวันเกิดแทน พระองค์มักจะทรงให้พรที่จับลงด้วยงาน หรือการทำเพื่อคนอื่นว่า “ขอให้มียุทธศาสตร์ที่แข็งแรง เพื่อที่จะทำประโยชน์ให้คนอื่นได้” หรือ “ขอให้มีความสุขในการทำประโยชน์เพื่อคนอื่น”

ต่อมาอีก 12 ปี เมื่อผมเข้าเฝ้าฯ กราบบังคมทูลว่าผมอายุครบ 72 ปี พระองค์ทรงนิ่งไปสักพักหนึ่ง แล้วทรงยกพระหัตถ์มาจับบ่าผมเขย่า แล้วรับสั่งว่า “สุเมธ งานยังไม่เสร็จ” พระองค์ทรงห่วงเรื่องงานอย่างแท้จริง เพราะพรสุดท้าย เป็นข้อความสั่งเสียสุดท้ายว่า “งานยังไม่เสร็จ”...

ครั้นต่อมาพระองค์ทรงมีพระบรมราโชวาทอธิบายความหมายของพระราชดำริ “ชัยชนะแห่งการพัฒนา” ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ อาคารจักรพันธ์เพ็ญ

ศิริ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2539 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 152-153) ความตอนหนึ่งว่า

“...ประโยชน์อันพึงประสงค์ของการพัฒนานั้น ก็คือ ความผาสุกสงบ ความเจริญมั่นคงของประเทศชาติและประชาชน. แต่การที่จะพัฒนาให้บรรลุผลเป็นประโยชน์ดังกล่าวได้ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้อยู่ดีกินดีเป็นเบื้องต้นก่อน เพราะฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนนั้น คือรากฐานอย่างสำคัญของความสงบและความเจริญมั่นคง. ถ้าประชาชนทุกคนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีแล้ว ความสงบ และความเจริญ ย่อมจะเป็นผล ก่อเกิดต่อตามมาอย่างแน่นอน. จึงอาจพูดได้ว่า การพัฒนา ก็คือการหาสงครามกับความยากจน เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนโดยตรง. เมื่อใดก็ตาม ที่ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี และประเทศชาติมีความสงบ มีความเจริญ เมื่อนั้นการพัฒนาจึงจะถือได้ว่าประสบความสำเร็จ เป็นชัยชนะของการพัฒนาอย่างแท้จริง...”

การมุ่งสู่ “ชัยชนะแห่งการพัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 จึงเป็นการพัฒนาและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้มีความเจริญ และอยู่ดีกินดี โดย “ต่อสู้กับความยากจน” ของมวลราษฎรด้วยโอกาสในชนบทที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศให้พ้นจากความทุกข์ยาก เมื่อประชาชนพ้นจากความทุกข์ยาก สามารถพึ่งตนเองได้ ก็จะมีอิสระและเสรีภาพ อันจะนำไปสู่การเป็น “ประชาธิปไตย” อย่างแท้จริง

คำว่า “พัฒนา” ซึ่งได้สรุปความหมายของนักวิชาการไว้ว่า คำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่สมบูรณ์สู่สภาพที่สมบูรณ์ขึ้น พัฒนาขึ้น เจริญขึ้น ดียิ่งขึ้นไปตามแบบแผน ความพอใจ ความต้องการของคนส่วนใหญ่ จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอยู่ที่ “คน” เมื่อคนพัฒนาแล้ว ต้องให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี กินดีอยู่ดีมีความสุข มีคุณค่าในชีวิต ในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนา จึงมีความหมายเด่นชัดเกี่ยวกับเรื่อง “การเปลี่ยนแปลง (Change) ให้ดีขึ้นกว่าเดิมโดยมีทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546: 779; สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2547: 3,16; สนธยา พลศรี, 2545: 5; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2552: 162; กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 2; กนกวรรณ จงเจริญยิ่งยง, 2549: 77) ดังนั้นคำว่า “พัฒนา” จึงหมายถึงการเปลี่ยนจากสภาพที่ไม่บกพร่อง ไม่พึงปรารถนา ไม่พึงพอใจ ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณไปสู่สภาพที่ดีขึ้น เจริญขึ้น สมบูรณ์ พึงพอใจ นำปรารถนา ซึ่งการพัฒนานั้นต้องมีทิศทางที่ถูกกำหนดไว้ร่วมกันของสังคมส่วนรวมและต้องบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ภูสิทธิ์ ภูคาชนะโนด, 2558: 158) และมีการเชื่อมโยงมิติการพัฒนาสังคมที่กล่าวถึงว่า ความสำคัญของการพัฒนาสังคมเน้นหนักในเรื่อง “คน” ที่คนเป็นหัวใจของการพัฒนาสังคม หากคนได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นคนที่พัฒนาแล้ว คนย่อมพัฒนาสภาพแวดล้อมอื่นๆ ให้พัฒนาตามไปด้วยเมื่อคนสำคัญเป็นลำดับแรก องค์ประกอบอื่นๆ ในการพัฒนาสังคมย่อมสำคัญรองลงไปด้วยเช่นกัน เพียงให้

ตระหนักเสมอว่า เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคมอยู่ที่พัฒนาคน เพราะมีคนจึงมีสังคม คนกับสังคมต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2547: 124; ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2558: 161) ทำให้สรุปได้ว่า การพัฒนาสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อคนในสังคมโดยตรง เป็นเครื่องมือที่จะมาช่วยหาทางออกจากวิกฤติ หรือปัญหาต่างๆของคน ให้เกิดสิ่งที่น่าสนใจ มีความสุข มีความมั่นคงในชีวิต โดยมีเป้าหมายสูงสุดที่ “คน สังคม วัฒนธรรมนวัตกรรมเทคโนโลยีกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม” สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เกื้อกูลประโยชน์ให้แก่กัน ช่วยเป็นเกราะปกป้องรักษาความสมบูรณ์ของกันและกันไว้ มีเป็นลักษณะแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างระหว่างคน สังคม วัฒนธรรม นวัตกรรม และธรรมชาติ จนกลายเป็นความสุขที่เกิดขึ้นอย่างสมดุลอยู่ร่วมกัน เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนและมั่นคงในที่สุด (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2558: 162) ทั้งนี้คำว่า “พัฒนา” คือ การทำให้คน ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ เจริญขึ้นผาสุกขึ้น และคนมีอยู่มีกิน ไม่ให้คนทุกข์ยากลำบาก (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 78-79)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแนวคิดที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญอย่างยิ่งเพราะสะท้อนความสำเร็จได้ถ้าผู้คนได้มีส่วนร่วมในการคิด ทำ รับผิดชอบ ในการทำงานที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวคิดแรกที่ต้องสะท้อนออกมาให้ชัดเจน เมื่อทุกคนในชุมชนท้องถิ่นหรือหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงยอมนำมาซึ่งความสำเร็จจากการรู้รักสามัคคีกันทำงานนั้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

“การมีส่วนร่วม (Participation)” เป็นการกระทำที่สะท้อนพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการกระทำหลาย ๆ คนโดยมีเป้าหมายเดียวกัน ทำในสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งส่งผลในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้น พัฒนาขึ้นทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นและระดับชาติ นับเป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนความเป็นประชาธิปไตยด้วย เป็นกลไกของการขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศ ด้วย ยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้วจะเห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนยิ่งสูงขึ้น อนึ่งครั้งประเทศไทยต้องการให้มีความเจริญขึ้นย่อมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นด้วย ซึ่งประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศในหลาย ๆ ประเทศที่ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เห็นได้การระบุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง

การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น (4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมืองและจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนรวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขรวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (ราชกิจจานุเบกษา, 2550: 28) ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกันด้วย นอกจากนี้รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิของชุมชนในการบริหารจัดการดูแลสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนด้วยตนเองเพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยได้ตราไว้ในมาตรา 66 และมาตรา 67 กล่าวคือ มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่วนมาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพและการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยสวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพจะกระทำมิได้เว้นแต่จะได้รับการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชนและจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อนรวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการหน่วยงานของรัฐรัฐวิสาหกิจราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ย่อมได้รับความคุ้มครอง (ราชกิจจานุเบกษา, 2550: 18-19) สะท้อนให้ทุกภาคส่วนได้เห็นถึงความสำคัญของคำว่า **“การมีส่วนร่วมของประชาชน”** ว่าประเทศ คนในประเทศ องค์กรต่าง ๆ ของประเทศจำเป็นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม จนถึงขนาดที่ประเทศไทยได้ระบุในรัฐธรรมนูญของไทยไว้อย่างชัดเจนไม่ต่างจากวิธีการปกครองที่สะท้อนคำว่า **“การมีส่วนร่วม”** เป็นคำที่สะท้อนความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด

และมักสะท้อนความสำเร็จในการพัฒนามิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี หรือกระตังนโยบายที่เป็นไทยแลนด์ 4.0 ยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยจึงทำให้นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาและนิยามการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลายดังนี้

2.3.2 นิยาม “การมีส่วนร่วม”

“การมีส่วนร่วม” จึงเป็นวลีที่สะท้อนพฤติกรรมรวมกลุ่ม ช่วยกันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาไม่ว่าระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น ถือว่าการมีส่วนร่วมถูกกำหนดให้มีผลต่อการพัฒนาของพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์แบบ รวมถึงยังนับว่าเป็นแนวคิดที่เปิดกว้างในการศึกษาไว้อย่างมากมายทั้งการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตัวเอง เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันกับประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (Erwin W., 1976: 138) ยังคงสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม (Reeder W.W., 1974: 39) แนวคิดที่สำคัญของการมีส่วนร่วมครั้งพิจารณาการมีส่วนร่วมการพัฒนาที่กล่าวถึงนิยามและองค์ประกอบไว้ว่า การมีส่วนร่วมต้องพิจารณา 3 มิติ ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วมพิจารณาจาก 4 องค์ประกอบได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมประเมิณผล ยังได้สะท้อนผู้ที่ควรมีส่วนร่วมประกอบด้วย (1) ประชาชนในท้องถิ่น (2) ผู้นำท้องถิ่น (3) บุคลากรของรัฐบาล และ (4) บุคลากรชาวต่างชาติที่ทำงานในท้องถิ่น นอกจากนี้ต้องอธิบายรวมถึงพฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมได้ทำอย่างไรบ้าง ได้แก่ (1) การริเริ่มการมีส่วนร่วมมาจากด้านบนหรือด้านล่าง (2) การจูงใจในการเข้าร่วมมีความสมัครใจหรือบีบบังคับ (3) โครงสร้าง (4) ช่องทางของการมีส่วนร่วม เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการโดยตรงหรือทางอ้อม ควรให้ความสำคัญกับ (5) ระยะเวลาและ (6) ขอบเขตการมีส่วนร่วม แบบต่อเนื่องและไม่ว่าจะเป็นการขยายไปใน ช่วงกว้างหรือแคบ ๆ (7) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Cohen, J. & Uphoff, N., 1980) นั้นหมายความว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในชุมชนทั้งหมดได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการพัฒนา เพื่อเป็นการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมลงทุนลงแรง (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2538: 2) แล้วพิจารณาการมีส่วนช่วยเหลือโดยสมัครใจของประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่ง ซึ่งเป็นโครงการสาธารณะต่าง ๆ รวมถึงการเกิดให้ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาทางสุขภาพ มีความรับผิดชอบ ในการสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่องสุขภาพอนามัย การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนะแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2533: 19-20) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านที่ร่วมสะท้อนความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะต้องเป็น

การมีส่วนร่วมชนิดที่ประชาชนเป็นตัวตั้งคือเจ้าของโครงการส่วนบุคคลภายนอกเป็นฝ่ายสนับสนุนชาวบ้านเป็นผู้วางแผนดำเนินตามรูปแบบและวิธีการที่ชาวบ้านคุ้นเคยตัดสินใจเมื่อต้องการทางเลือกแบบต่างๆในการแก้ปัญหาภูมิรัฐภูมิปัญญาและภูมิธรรมรวมทั้งด้านตัวบุคคลในการระดมความคิดในการแก้ปัญหาต้องมาจากชุมชนเป็นส่วนใหญ่รวมทั้งเป็นผู้แก้ไขข้อผิดพลาดหรือความขัดแย้งอันอาจจะเกิดขึ้นตามวิธีการของตัวเองด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2538: 99) ยังหมายรวมการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบทั้งตัวประชาชนเอง (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2536: 20) โดยที่กระบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วมมีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินงานกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (ดิเรก ฤกษ์หรราย, 2524: 71) นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการทำงานร่วมของชุมชนโดยการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกับคณะกรรมการของชุมชนทั้งในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงาน การค้นหาสาเหตุปัญหา การร่วมกันวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ การติดตามประเมินผล และการร่วมรับผิดชอบซึ่งการกระทำทุกอย่างมักสะท้อนเป้าหมายสำคัญคือความต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเกิดความสันติขึ้นในชุมชน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2552: 11) สิ่งสำคัญที่สุดเมื่อกล่าวถึงคำว่าความร่วมมือ จึงกล่าวถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นกระบวนการเชื่อมต่อกิจกรรมที่สอดประสานกันอย่างลงตัวของตัวกิจกรรม ของประชาชน ของชุมชน โดยเริ่มแต่กระบวนการร่วมรับรู้ เข้าใจ ร่วมคิดวิเคราะห์ สังคมเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจหาทางแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง ร่วมลงมือทำปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมทำ จนก่อให้เกิดความเข้มแข็ง หรือการเปลี่ยนแปลงทางหนึ่งทางใดได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นเป็นพลังบางอย่างที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานได้ให้สำเร็จสมบูรณ์ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2559: 10) นอกจากนี้ในมิติการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นได้ถูกอธิบายไว้โดย อรทัย ก๊กผล (2552: 17-19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง โดยตั้งแต่เริ่มต้นไปจนจบสิ้น กล่าวคือเร่ตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเอง ร่วมคิดด้วยกัน ร่วมกันวางแผนดำเนินงาน ร่วมดำเนินงาน ร่วมกันติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ภายใต้เงื่อนไขความเต็มใจและความตั้งใจ ความเสมอภาคและขีดความสามารถของแต่ละบุคคล และเสรีภาพในการตัดสินใจ

ทั้งนี้ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนานข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยจึงสรุปนิยามจากนักวิชาการ นักวิจัยทั้งในและนอกประเทศ พบว่า การมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำเดียวกันที่มีความหมายถึง พฤติการณ์ของบุคคลในการรวมตัวกันกระทำการกิจกรรมที่มีเป้าหมายร่วมกันทำจึงสำเร็จโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการเชื่อมต่อกิจกรรมที่เกิดการร่วมรับรู้ เข้าใจ ร่วมคิดวิเคราะห์ สังคมเคราะห์ ร่วมวางแผน ออกแบบแนวทางกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจหาทางแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง ร่วมลงมือทำปฏิบัติ ลงทุนทั้งเวลา สถานที่ บุคคล ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมมือ นอกจากนี้ต้องร่วมมือ ร่วมแรง รวมใจกันทำเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทุกคนที่มาพร้อมต่างมีบทบาทหน้าที่ทำงานให้เกิดความต่อเนื่องจนเป็นพลังกลุ่ม พลังชุมชน พลังประชาชนบางอย่างก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานได้ให้สำเร็จสมบูรณ์ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2560: 15) ในการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนโซนภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผู้วิจัยจึงสรุปนิยามว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเป็นขั้นตอนของพฤติกรรมเชิงสังคมของมนุษย์ที่ต้องการทำงานด้วยกัน ช่วยเหลืองานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยเริ่มทำตั้งแต่การรับรู้ ความเข้าใจที่ตรงกัน การคิด วิเคราะห์ ออกแบบ วางแผน ลงมือทำ รับผิดชอบร่วมกัน รับผลประโยชน์ ติดตาม ประเมินผล แก้ไข ร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายภายใต้ความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสามารถแก้ไขความเหลื่อมล้ำได้ถ้าเราใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนให้ร่วมรับผลอย่างเท่าเทียมกัน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 20)

การวิจัยในครั้งนี้เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อก้าวพ้นจากความยากจนสู่ “ระดับความพอเพียง: สบายดีอีสาน” ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ได้นิยามคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทุนมนุษย์และการพัฒนาชีวิตความพอเพียงในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง 54 หมู่บ้าน ใจความว่า การแสดงออกมามีบทบาท หน้าที่ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ต่างคนต่างออกแรงร่วมด้วยช่วยกัน ร่วมมือร่วมใจในการทำตามหน้าที่ของตนเองในหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน คิด ทำ รับ แบ่งปันกัน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 21)

2.3.3 กระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม

กระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องรู้และเข้าใจให้ถ่องแท้เพื่อผลลัพธ์ในการวิเคราะห์เป็นไปอย่างถูกต้อง โดยกระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมมีโครงสร้างพื้นฐานจำแนกเป็น 3 มิติได้แก่ (Cohen, J. & Uphoff, N., 1977: 7-26)

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเรื่องอะไร (What participation are we concerned with?) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าลักษณะของการมีส่วนร่วม (kinds of participation) ซึ่งทั้งสองกล่าวว่ามี 4 ลักษณะได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (participation in implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (participation in benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation)

มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับใคร (Whose participation are we concerned with?) ซึ่งคำที่ใช้ที่นี่มีความหมายกว้างคำหนึ่งคือ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (popular participation) และยังสามารถจำแนกเป็นกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ได้แก่

1. ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น (local residents or local people)
2. ผู้นำท้องถิ่น (local leaders)
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ (government personnel)
4. คนต่างชาติ (foreign personnel)

คุณลักษณะของบุคคลทั้ง 4 กลุ่มที่ควรพิจารณาอย่างชัดเจนคือเพศ, อายุ, สถานภาพของครอบครัว, การศึกษา, การแบ่งกลุ่มในสังคมได้แก่กลุ่มชนชาติเผ่าเชื้อชาติศาสนาที่นับถือชั้นวรรณะ ภาษาที่ใช้แหล่งกำเนิดและอื่นๆอาชีพ, รายได้, ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน, ระยะทางของที่พักที่ที่ตั้งของโครงการความร่วมมือ, สถานภาพของการถือครองที่ดิน, สถานภาพของการได้รับจ้างงาน (เช่นทำงานเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา)

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างไร (How is participation occurring within the project?) ในมิตินี้มีประเด็นที่ควรพิจารณาที่สำคัญอยู่ 4 ประเด็นดังนี้

1) พื้นฐานของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับแรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่างและแรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด

2) รูปแบบของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กร และการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม

3) ขอบเขตของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วม และช่วงของกิจกรรม

4) ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับการให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่างๆของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นอกจาก 3 มิติของการมีส่วนร่วมนี้แล้วยังต้องมีการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมถึงความเป็นจริงของเงื่อนไขต่างๆซึ่งจำแนกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆคือ (Cohen, J. & Uphoff, N., 1977: 122-138, 144-158)

1) คุณลักษณะของโครงการที่กระทบต่อการมีส่วนร่วม (effects of project characteristics on participation) ได้แก่ ผลกระทบของสิ่งนำเข้าสู่โครงการ (entry effects) ได้แก่ความซับซ้อนของเทคโนโลยีที่ใช้ในโครงการและทรัพยากรที่ต้องการของโครงการเป็นต้น

1.2 ผลกระทบที่เป็นประโยชน์จากโครงการ (benefits effects) ได้แก่ผลประโยชน์ที่สามารถสัมผัสได้หรือผลประโยชน์ที่มีตัวตนให้สัมผัสได้ (tangibility), ความเป็นไปได้ของผลประโยชน์ที่จะได้รับ (probability), ผลประโยชน์ที่ได้รับทันที (immediacy), การกระจายผลประโยชน์ (distribution)

1.3 ผลกระทบของการออกแบบ (design effects) ได้แก่การเชื่อมโยงโครงการ (programme linkages), ความยืดหยุ่นของโครงการ (programme flexibility), ความสามารถในการเข้าถึงได้ในแง่บริหาร (administrative accessibility) และความครอบคลุมในแง่บริหาร (administrative coverage)

2) ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วม (task environment) ได้แก่ปัจจัยด้านกายภาพและชีวภาพ (physical and biological factors) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (economic factors) ปัจจัยด้านการเมือง (political factors) ปัจจัยด้านสังคม (social factors) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (cultural factors) และปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา (historical factors)

นอกจากนี้มิติทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้นพบว่าการมีส่วนร่วมจะต้องมีลักษณะ 5 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และการมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล (ทศพล กฤตยพิสิฐ, 2538: 13) จากข้อมูลกระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมดังกล่าวมา ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด (2559: 12-13) ได้สรุปไว้ว่า กระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมหากพิจารณาจากสิ่งที่จะเกิดขึ้น กระบวนการการมีส่วนร่วมมี 2 รูปแบบดังนี้

1) การมีส่วนร่วมเชิงรุก หมายความว่า การมีส่วนร่วมที่ผู้ประสงค์ต้องการสิ่งหนึ่งใดให้เกิดขึ้นจากความสำนึก จึงต้องรุกเข้าหากลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น ภายใต้เงื่อนไข เรื่องอะไร วิธีการอย่างไร ใครผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการมีส่วนร่วมครั้งนี้ และผลจะเกิดขึ้นกับใครบ้าง ส่วนมากจะเป็นหน่วยงานเอกชน ธุรกิจ รัฐวิสาหกิจ

2) การมีส่วนร่วมเชิงรับแบบรอคอย หมายความว่า การมีส่วนร่วมที่รอให้กลุ่มเป้าหมายมาใช้บริการหรือเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ช้าและไม่เกิดขึ้นจากความต้องการที่เป็นจริงแต่เกิดจากความจำยอมและจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนร่วม เช่น ต้องเป็นไปตามกฎหมาย ต้องการอำนาจทางราชการช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน ส่วนมากจะเป็นหน่วยงานราชการที่มักทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม

ชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วม จึงต้องเริ่มที่ การมีความต้องการ(เรื่อง)ที่ตรงกัน กำหนดบทบาทโครงสร้างหน้าที่ที่ทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบ (ประชาพิจารณ์) สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลโดยตรง มีกระบวนการร่วมมือ ร่วมทำ ร่วมใจกัน ร่วมรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดีร่วมกัน และร่วมกันฝ่าทางตันร่วมกัน

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยจึงสรุปกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมเกิดจากการได้รับผลกระทบที่เกิดกับตัวเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศทั้งทางดีและไม่ดี จนต้องการเข้ามามีบทบาทร่วมในการพัฒนาสิ่งดีให้ดีขึ้น และสิ่งไม่ดีให้แก้ปัญหาไป การมีส่วนร่วมจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบนั้น ๆ หมายความว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาตนเองซึ่งหากปัญหาวางกว้างต้องเป็นภาคประชาชน เอกชน และรัฐ จะขาดภาคหนึ่งใดมิได้ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2560: 18) ในการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนโชนภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผู้วิจัยจึงสรุปกระบวนการมีส่วนร่วมมี 5 กระบวนการสำคัญดังนี้(ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 23)

- 1) ขั้นแรกเริ่มเร้าการมีส่วนร่วม
- 2) ขั้นที่สอง ออกแบบกำหนดผู้มีส่วนร่วม
- 3) ขั้นที่สามลงมือทำงานร่วมกัน
- 4) ขั้นที่สี่รับผลของการมีส่วนร่วม
- 5) ขั้นสุดท้ายสรุปผลประเมินผลและใช้ประโยชน์กับการมีส่วนร่วม

ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อก้าวพ้นจากความยากจนสู่ “ระดับความพอเพียง: สบายดีอีสาน” ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน๑ ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมมี 7 กระบวนการสำคัญดังนี้ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 24)

- 1) กระบวนการแรกร่วมคิด
- 2) กระบวนการที่สองร่วมออกแบบความคิด
- 3) กระบวนการที่สามร่วมวางแผน กำหนดเป้าหมาย เลือกคน

- 4) กระบวนการที่สี่ร่วมลงมือทำงาน
- 5) กระบวนการที่ห้าร่วมกันรับผลลัพธ์
- 6) กระบวนการที่หกประเมินผลและใช้ประโยชน์
- 7) กระบวนการสุดท้ายร่วมกันถอดบทเรียนและติดตามต่อเนื่อง

2.3.4 รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วม

คำว่า “รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน” มีนักวิชาการได้ให้ลักษณะที่สำคัญไว้แตกต่างกันแต่มีอยู่ 6 ระดับ ที่น่าสนใจ ดังนี้ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545: 57-62)

1) ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

2) ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้วประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือหน่วยงาน หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

3) ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรม การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควรจะมีส่วนร่วมพิจารณารับหรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่หากเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจนและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบด้วย

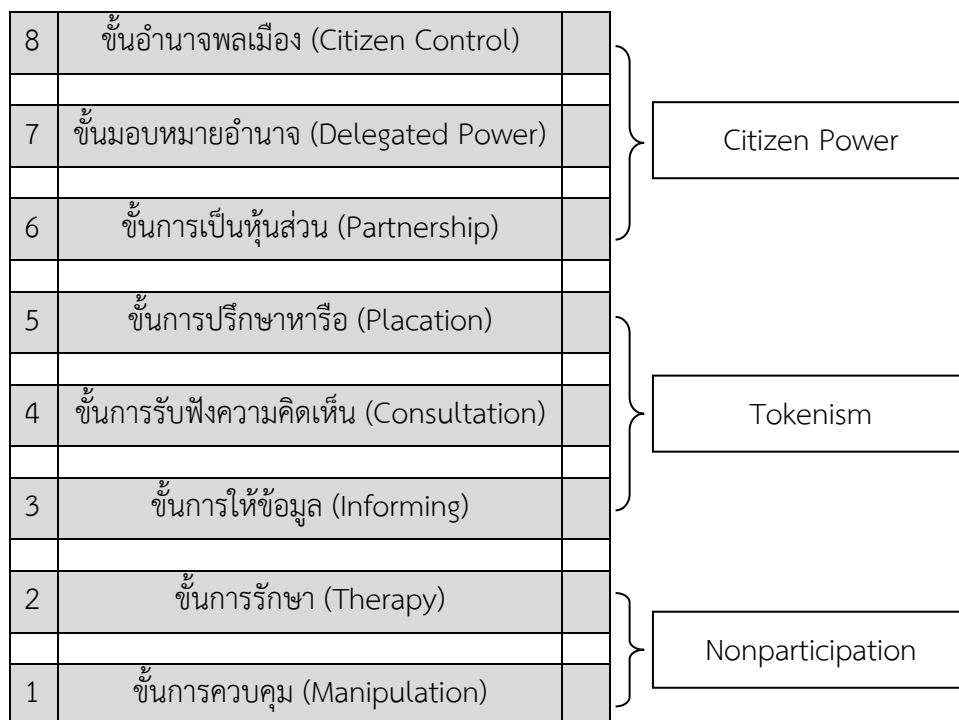
4) ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำได้ในทุกประเภทของโครงการเช่นหากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านผู้ชำนาญการหรือเทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้แต่หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการป่า ลุ่มน้ำหรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมดำเนินการได้ หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นก็ย่อมถือว่ามีร่วมดำเนินการได้

5) ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบ และติดตามการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วได้นำมาตรการลดผลกระทบมาใช้หรือไม่ มีการใช้ระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัย (Watch dog) การดำเนินงานโครงการเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงทีก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้น

6) ระดับที่ 6 ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้ว ย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบทั้งต่อประชาชนและต่อสิ่งแวดล้อม โดยที่ประชาชนหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องรับเอาผลที่เกิดขึ้นมานั้น

นอกจากนี้ตัวแบบระดับการมีส่วนร่วมที่น่าสนใจเกี่ยวข้องกับประชาชนและท้องถิ่น คือ ตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมืองของ Arnstein (1969: 216-224 อ้างถึงใน อรรถย ก๊กผล, 2552: 20) ได้อธิบายตัวแบบไว้ 8 ขั้นบันได ได้แก่ 1) ขั้นการควบคุม (Manipulation) 2) ขั้นการรักษา (Therapy) 3) ขั้นการให้ข้อมูล (Informing) 4) ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consultation) 5) ขั้นการปรึกษาหารือ (Placation) 6) ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) 7) ขั้นมอบหมายอำนาจ (Delegated Power) และ 8) ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control) ดังภาพที่ 2.2

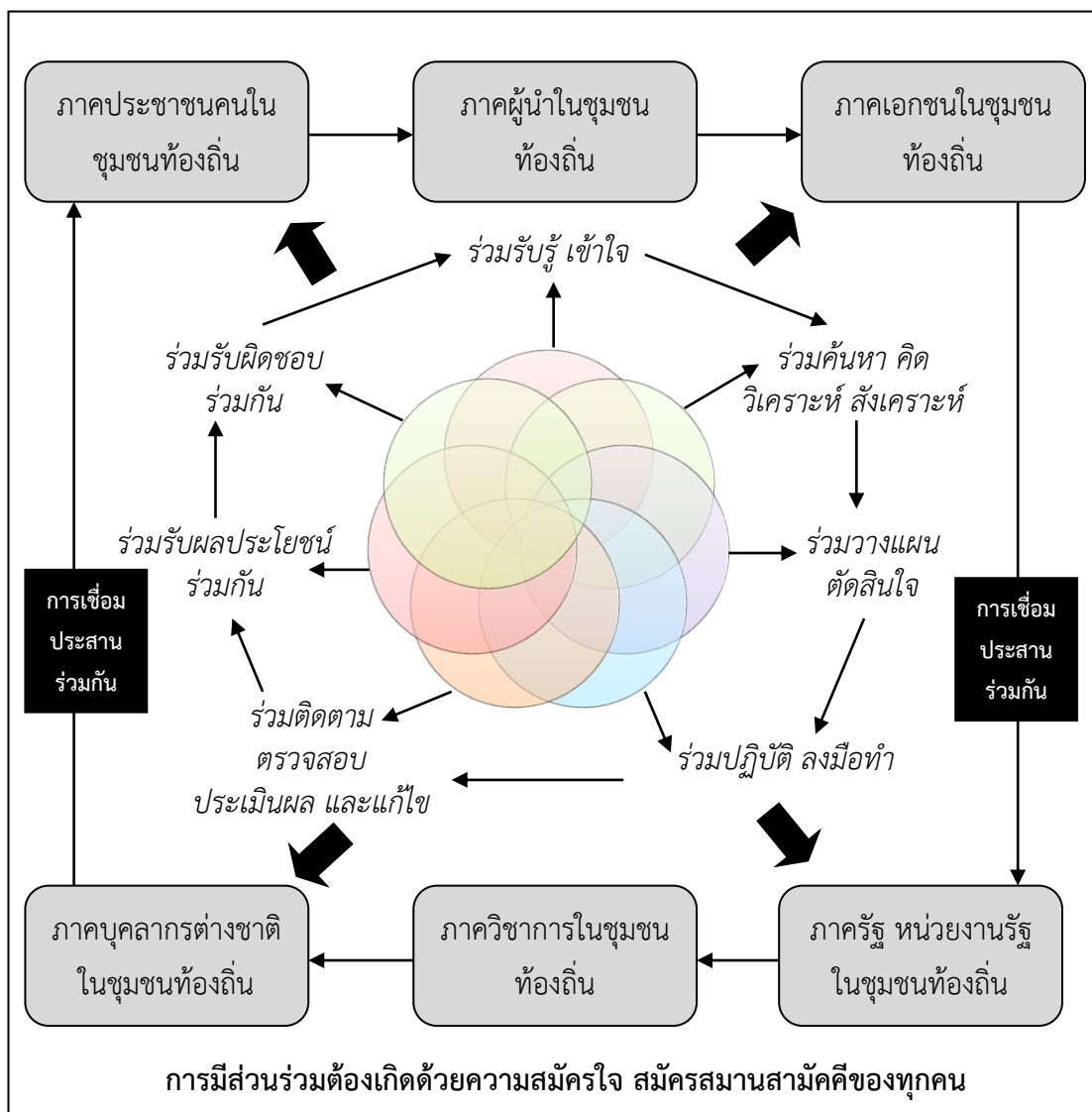

ภาพที่ 2.2 ขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Ladder of Citizen Participation)

ตามตัวแบบ Arnstein (1969)

ที่มา: Arnstein (1969: 216-224 อ้างถึงใน อรรถย ก๊กผล, 2552: 21)

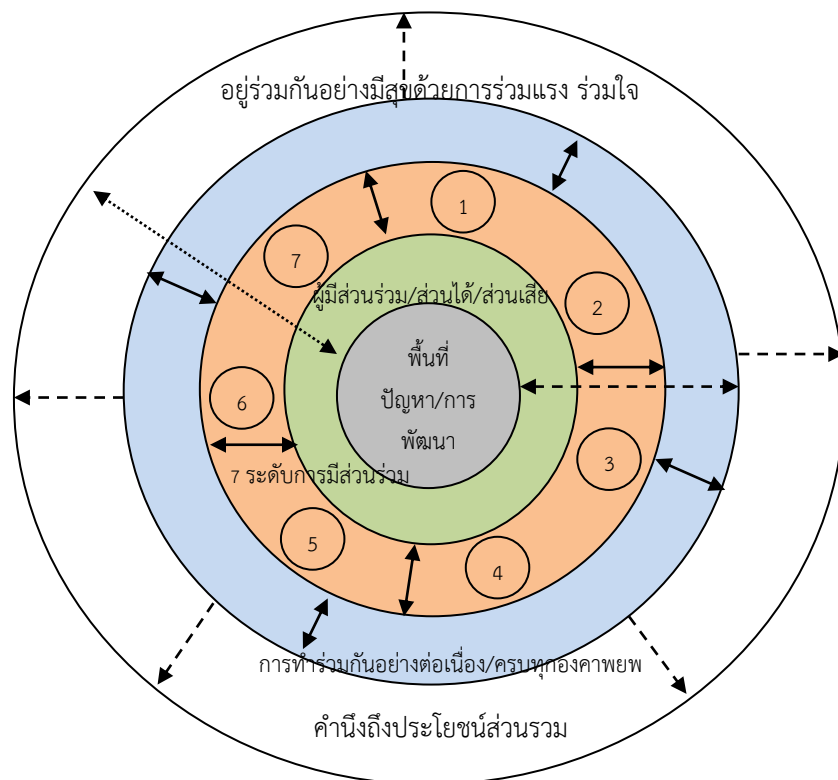
ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด (2559: 14-15) ได้สรุปได้ว่า รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วม ในความเป็นจริงรูปแบบการมีส่วนร่วม ก็คือ ทุกคนในพื้นที่เป้าหมายที่มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมมือร่วมใจ สอดประสานหรือเชื่อมต่อกันและกันส่วนระดับการมีส่วนร่วม หากพูดถึงความสำคัญที่สุด คือ การลงมือทำ สำคัญที่สุด ครั้นให้ระบุถึงระดับนั้นกำหนดได้เป็น 7 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ เข้าใจ (2) ระดับที่ 2 ร่วมค้นหา คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ (3) ระดับที่ 3 ร่วมวางแผน ตัดสินใจ (4) ระดับที่ 4 ร่วมปฏิบัติ ลงมือทำ (5) ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และแก้ไข (6) ระดับที่ 6 ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และ (7) ระดับที่ 7 ร่วมรับผิดชอบร่วมกันซึ่งมีรูปแบบของการสอดประสานการทำงานที่แยกออกจากกันไม่ได้ ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 การเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา: ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด (2559: 15; 2561: 17; 2562; 27)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยจึงสรุปว่า รูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 7 ระดับไม่สามารถแยกจากกันได้ โดยเด่นขาดทุกระดับต้องมีจุดเชื่อมต่อที่เป็นความตั้งใจเดียวกันหรืออุดมการณ์เดียวกันจึงจะสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง ระยะทางของเวลาในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาจะเป็นตัวแปรสำคัญในการทำลายทุกขั้นตอน ดังนั้นความต่อเนื่องและการบูรณาการทุกองค์ประกอบผู้ที่ได้รับผลกระทบจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การมีส่วนร่วมเป็นความหวังเดียวที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จนนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสังคมอย่างมีความสุขที่สมดุลย์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด, 2560: 21-22) จึงสรุปไว้เป็นภาพที่ 2.4 ความสมดุลย์ในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งความสุข

ภาพที่ 2.4 ความสมดุลย์ในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาสังคมแห่งความสุข

ที่มา: ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด (2560: 21-22; 2562: 28)

ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนชนภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง” ผู้วิจัยจึงสรุปว่า รูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 7 ระดับไม่สามารถแยกจากกันได้ทั้งทุกระดับการมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนร่วมส่วนเสียกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน เช่นเดียวกันในงานวิจัยครั้งนี้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถแยกเป็นท่อน ๆ ได้ ต้องเชื่อมโยงกัน กระบวนการวิจัยสำคัญที่ผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัยได้ผลลัพธ์ที่ดี เกิดผลทางบวก พัฒนาก้าวหน้า แก้ไขปัญหาได้ ซึ่งนั่นหมายถึงการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องสัมพันธ์กันทุกระดับ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 28)

2.3.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญอันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของรีดเดอร์ ได้กำหนดไว้ 11 ประการ ได้แก่ (1) การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อถือพื้นฐาน (2)มาตรฐานคุณค่าของตัวเอง (3) เป้าหมาย (4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา (5) ความคาดหวัง (6) การมองแต่ตัวเอง (7)การบีบบังคับ (8)นิสัยและประเพณี (9)โอกาส (10) ความสามารถ และ (11)การสนับสนุน (Reeder,W.W., 1963: 2) นอกจากนี้ ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2559: 16) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการขับเคลื่อนการพัฒนาของท้องถิ่น ทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นงานวิจัยใด ๆ หากเป็นการวิจัยที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นจึงจะประสบความสำเร็จได้ เช่นเดียวกันงานวิจัยนี้ต้องอาศัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นภาคประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกันขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรที่เป็นภูมิสังคมของชุมชนไว้จึงจะสำเร็จได้เช่นเดียวกันสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม จะสามารถแบ่งได้เป็น 2ประเภท ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้รายจ่าย การอบรมเลี้ยงดู(ครอบครัว) ภาวะจิตใจ ระดับคุณธรรมความดี ทักษะคติ การถือคุณ(ทำบุญ) จิตสำนึก รวมถึงการปฏิสัมพันธ์

2) ปัจจัยแวดล้อมสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี เช่น การอาศัยอยู่ในชุมชน บทบาทหน้าที่ในชุมชน ฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน อุดมการณ์การเมือง ภาวะเศรษฐกิจ การติดตามข่าวสาร การใช้เทคโนโลยี การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยจึงสรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะทำให้งิจกรรมหนึ่งใดสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานบุคคล ปัจจัยทางอารมณ์และจิตใจ ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยสังคมวัฒนธรรม ปัจจัยการเมือง ปัจจัยเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม แต่ปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรงทั้งหมดคือ การต้องตื่นรู้ทำความเข้าใจหรือไม่ว่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมแรง รวม

ใจกันทำงาน (ภูลิทธิ์ ภูกำชะโนด, 2560: 24) ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนโชนภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผู้วิจัยจึงสรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของเวลา อาชีพ การศึกษา จำนวนสมาชิกของคนในครอบครัว การมีตำแหน่งสมาชิกทางสังคม กิจกรรมการบริหารพัฒนา การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ภูลิทธิ์ ภูกำชะโนด, 2561: 29) ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อก้าวพ้นจากความยากจนสู่ “ระดับความพอเพียง: สบายดีอีสาน” ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ปัจจัยยังคงหนีไม่พ้นกับตัวแบบบุคคลเป็นสำคัญ คือ ความสนใจ ความพอใจ เวลา อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม ประโยชน์ที่ตนจะได้รับ ความสำคัญของงานนั้น ความเป็นญาติที่คุ้นเคย (ภูลิทธิ์ ภูกำชะโนด, 2562: 29-30)

2.3.6 การมีส่วนร่วมในทัศนะของผู้เขียน (นักวิจัย)

ผู้เขียน (นักวิจัย) คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูลิทธิ์ ภูกำชะโนด อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมิติทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท จึงได้ทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ มาเป็นบทสรุปรวบรวมมาเป็นแนวคิดผู้เขียน ดังนี้ (ภูลิทธิ์ ภูกำชะโนด, 2562: 30-35)

พุทธศักราช 2552 ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า คำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกับคณะกรรมการของชุมชนทั้งในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงาน การค้นหาสาเหตุปัญหา การร่วมกันวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งการกระทำทุกมกสะท้อนเป้าหมายสำคัญคือความต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความสันติขึ้นในชุมชน (ภูลิทธิ์ ภูกำชะโนด, 2552: 11) ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงปัจจัยทางด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น อายุ เพศ การศึกษา ศาสนา/ความเชื่อ สถานภาพทางสังคม ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้ และความยาวนานในการอยู่อาศัยในชุมชน การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาชุมชน และการได้รับการฝึกอบรมของกรรมการชุมชน (ภูลิทธิ์ ภูกำชะโนด, 2552: 17)

พุทธศักราช 2553 ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น

กิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทเป็นสำคัญที่ส่งผลการกระทำนั้นถึงรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การชุมนุมเรียกร้องของประชาชนทางการเมือง การตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐบาลอันมีผลต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม การทำประชาพิจารณ์ ผลแห่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอาจสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2553: 17) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีหลายระดับตามแต่บริบทที่ผู้เขียนแต่ละท่านจะหยิบยกขึ้นมาวิเคราะห์ เช่น บริบทเชิงพื้นที่ ก็จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ถึงอย่างไรก็ตามยังสามารถมองลงไปในระดับท้องถิ่นลงไปอีกมาก ด้วยเหตุนี้หากพิจารณาถึงความมากน้อยเป็นเกณฑ์ในการวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยสามารถแบ่งอย่างกว้าง ๆ ไว้ 3 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับมาก ปานกลาง และน้อย (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2553: 29) การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสูงควรดำเนินกิจกรรมนั้นผ่านฐานทางการเมืองที่เป็นองค์กร หรือกลุ่มทางการเมือง ทั้งที่อยู่ในรูปแบบชนชั้นทางสังคม กลุ่มชุมชน กลุ่มเพื่อนบ้าน และกลุ่มขนาดเล็ก (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2553: 39)

พุทธศักราช 2558 การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาและการจัดการทุนทางวัฒนธรรมด้านการละเล่นท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชนดุสิตารามเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการรวมกลุ่มของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งมีผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นประชาชน นักวิชาการ และเป็นภาครัฐเข้ามามีบทบาทก็ได้ โดยประชาชนแสดงพฤติกรรมที่เป็นลักษณะการร่วมรับรู้และเข้าใจ การร่วมคิดและร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมพิจารณาและร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล รวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2558: 13)

พุทธศักราช 2559 ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชนตลาดน้ำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า คำว่าการมีส่วนร่วม มีความหมายว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเชื่อมต่อกิจกรรมที่สอดคล้องกันอย่างลงตัวของตัวกิจกรรม ของประชาชน ของชุมชน โดยเริ่มแต่กระบวนการร่วมรับรู้ เข้าใจ ร่วมคิดวิเคราะห์ สังคมเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจหาทางแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง ร่วมลงมือทำปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมทำ จนก่อให้เกิดความเข้มแข็ง หรือการเปลี่ยนแปลงทางหนึ่งทางใดได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นเป็นพลังบางอย่างที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานได้ให้สำเร็จสมบูรณ์ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2559:10) สรุปได้ว่า กระบวนการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม หากพิจารณาจากสิ่งที่จะเกิดขึ้น กระบวนการการมีส่วนร่วม ได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมเชิงรุก หมายความว่า การมีส่วนร่วมที่ผู้ประสงค์ต้องการสิ่งหนึ่งใด ให้เกิดขึ้นจากความสำนึก จึงต้องรุกเข้าหากลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น ภายใต้เงื่อนไข เรื่องอะไร วิธีการอย่างไร ใครผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการมีส่วนร่วมครั้งนี้ และผลจะเกิดขึ้นกับใครบ้าง ส่วนมากจะเป็นหน่วยงานเอกชน ธุรกิจ รัฐวิสาหกิจ

2) การมีส่วนร่วมเชิงรับแบบรอคอย หมายความว่า การมีส่วนร่วมที่รอให้กลุ่มเป้าหมายมาใช้บริการหรือเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ช้าและไม่เกิดขึ้นจากความต้องการที่เป็นจริงแต่เกิดจากความจำยอมและจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนร่วม เช่น ต้องเป็นไปตามกฎหมาย ต้องการอำนาจทางราชการช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน ส่วนมากจะเป็นหน่วยงานราชการที่มักทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม

ดังนั้นการวิเคราะห์กระบวนการการมีส่วนร่วม จึงต้องเริ่มที่ การมีความต้องการ(เรื่อง)ที่ตรงกัน กำหนดบทบาทโครงสร้างหน้าที่ที่ทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบ (ประชาพิจารณ์) สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลโดยตรง มีกระบวนการร่วมมือ ร่วมทำ ร่วมใจกัน ร่วมรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดีร่วมกัน และร่วมกันผ่าทางตันร่วมกัน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2559:12-13) สรุปได้ว่า รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วม ในความเป็นจริงรูปแบบการมีส่วนร่วม ก็คือ ทุกคนในพื้นที่เป้าหมายที่มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมมือร่วมใจ สอดประสานหรือเชื่อมต่อกันและกัน ส่วนระดับการมีส่วนร่วม หากพูดถึงความสำคัญที่สุด คือ การลงมือทำ สำคัญที่สุด ครั้นให้ระดับถึงระดับนั้นกำหนดได้เป็น 7 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ เข้าใจ ระดับที่ 2 ร่วมค้นหา คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ระดับที่ 3 ร่วมวางแผน ตัดสินใจ ระดับที่ 4 ร่วมปฏิบัติ ลงมือทำ ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และแก้ไข ระดับที่ 6 ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และระดับที่ 7 ร่วมรับผิดชอบร่วมกันซึ่งต้องมีการสอดประสานการทำงานที่แยกออกจากกันไม่ได้ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2559:14) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการขับเคลื่อนการพัฒนาของท้องถิ่น ทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นงานวิจัยใด ๆ หากเป็นการวิจัยที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นจึงจะประสบความสำเร็จได้ เช่นเดียวกันงานวิจัยนี้ต้องอาศัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นภาคประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกันขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรที่เป็นภูมิสังคมของชุมชนไว้จึงจะสำเร็จได้เช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม จะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้รายจ่าย การอบรมเลี้ยงดู(ครอบครัว) ภาวะจิตใจ ระดับคุณธรรมความดี ทักษะคติ การถือฤกษ์(ทำบุญ) จิตสำนึก รวมถึงการปฏิสัมพันธ์

2) ปัจจัยแวดล้อมสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี เช่น การอาศัยอยู่ในชุมชน บทบาทหน้าที่ในชุมชน ฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน อุดมการณ์การเมือง ภาวะเศรษฐกิจ การติดตามข่าวสาร การใช้เทคโนโลยี การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล(ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด, 2559: 16)

พุทธศักราช 2560 ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำเดียวกันที่มีความหมายถึง พฤติการณ์ของบุคคลในการรวมตัวกันกระทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายร่วมกันทำจึงสำเร็จโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการเชื่อมต่อกิจกรรมที่เกิดการร่วมรับรู้ เข้าใจ ร่วมคิดวิเคราะห์ สังคมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ออกแบบแนวทางกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจหาทางแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง ร่วมลงมือทำปฏิบัติ ลงทุนทั้งเวลา สถานที่ บุคคล ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมมือ นอกจากนี้ต้องร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันทำเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทุกคนที่มาร่วมต่างมีบทบาทหน้าที่ทำงานให้เกิดความต่อเนื่องจนเป็นพลังกลุ่ม พลังชุมชน พลังประชาชน บางอย่างก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานได้ให้สำเร็จสมบูรณ์ (ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด, 2560: 15) ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยจึงสรุปกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมเกิดจากการได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศทั้งทางดีและไม่ดี จนต้องการเข้ามามีบทบาทร่วมในการพัฒนาสิ่งดีให้ดีขึ้น และสิ่งไม่ดีให้แก้ปัญหาไป การมีส่วนร่วมจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบนั้นๆ หมายความว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาตนเองซึ่งหากปัญหาวางกว้างต้องเป็นภาคประชาชน เอกชน และรัฐ จะขาดภาคหนึ่งใดมิได้ (ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด, 2560: 17-18) ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยจึงสรุปว่า รูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 7 ระดับไม่สามารถแยกจากกันได้ โดยเด่นชัดทุกระดับต้องมีจุดเชื่อมต่อที่เป็นความตั้งใจเดียวกันหรืออุดมการณ์เดียวกันจึงจะสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง ระยะเวลาของเวลาในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาจะเป็นตัวแปรสำคัญในการทำสายทุกขั้นตอน ดังนั้นความต่อเนื่องและการบูรณาการทุกองค์ประกอบผู้ที่ได้รับผลกระทบจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การมีส่วนร่วมเป็นความหวังเดียวที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้จนนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสังคมอย่างมีความสุขที่สมดุลงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด, 2560: 21-22) ทั้งในการวิจัย ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด (2560: 23-24) เรื่อง “การพัฒนาสังคมแห่ง

ความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วม
ร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” จึงสรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนที่จะทำให้กิจกรรมหนึ่งใดสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานบุคคล
ปัจจัยทางอารมณ์และจิตใจ ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยสังคมวัฒนธรรม ปัจจัย
การเมือง ปัจจัยเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม แต่ปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรงทั้งหมดคือ การต้องตื่นรนทำ
มาหากินหรือไม่ว่างที่จะเข้ามาร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันทำงาน

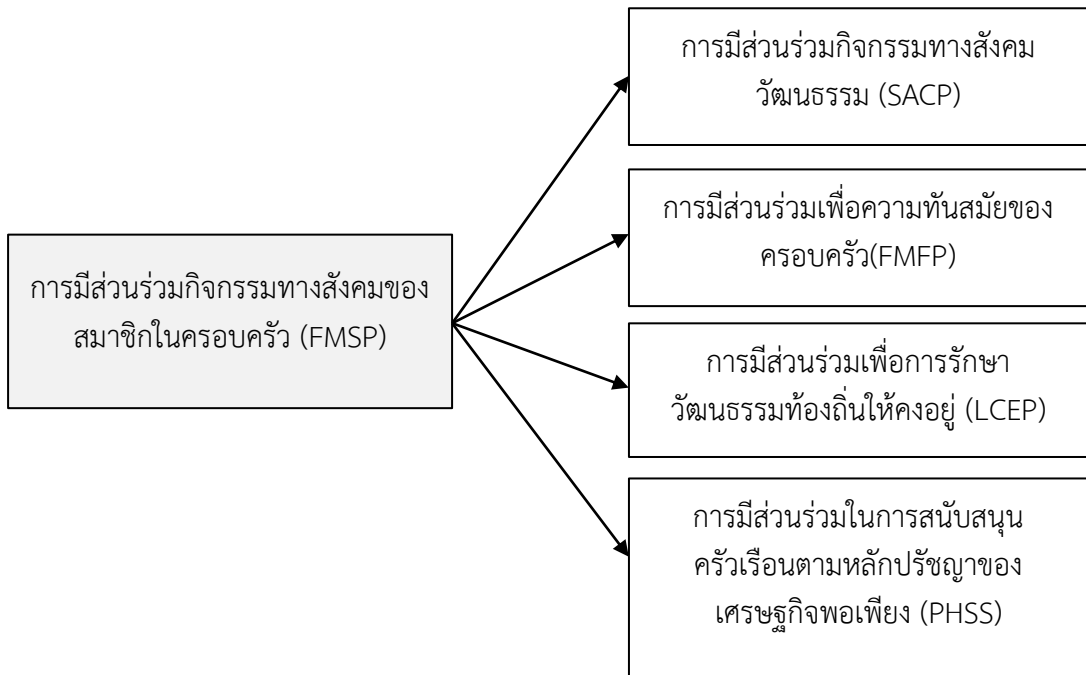
พุทธศักราช 2561 ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชน
เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนโชนภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนา
ชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนโชนภาคเหนือภายใต้หลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผู้วิจัยจึงสรุปนิยามว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเป็นขั้นตอนของ
พฤติกรรมเชิงสังคมของมนุษย์ที่ต้องการทำงานด้วยกัน ช่วยเหลืองานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดย
เริ่มทำตั้งแต่การรับรู้ ความเข้าใจที่ตรงกัน การคิด วิเคราะห์ ออกแบบ วางแผน ลงมือทำ รับผิดชอบ
ร่วมกัน รับผลประโยชน์ ติดตาม ประเมินผล แก้ไข ร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายภายใต้
ความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
และสามารถแก้ไขความเหลื่อมล้ำได้ถ้าเราใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนให้ร่วมรับผลอย่างเท่าเทียม
กัน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 20) ดังนั้นในการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการ
พัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนโชนภาคเหนือภายใต้
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผู้วิจัยจึงสรุปกระบวนการมีส่วนร่วมมี 5 กระบวนการสำคัญดังนี้
(ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 23)

- 1) ขั้นแรกเริ่มเร้าการมีส่วนร่วม
- 2) ขั้นที่สอง ออกแบบกำหนดผู้มีส่วนร่วม
- 3) ขั้นที่สามลงมือทำงานร่วมกัน
- 4) ขั้นที่สี่รับผลของการมีส่วนร่วม
- 5) ขั้นสุดท้ายสรุปผลประเมินผลและใช้ประโยชน์กับการมีส่วนร่วม

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
ทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนโชนภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”
ผู้วิจัยจึงสรุปว่า รูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 7 ระดับไม่สามารถแยกจากกันได้
ทั้งทุกระดับการมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนร่วมส่วนเสียบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน (ภูสิทธิ์ ภู
คำชะโนด, 2561:26-28)นอกจากนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเกี่ยวกับเรื่องของ

เวลา อาชีพ การศึกษา จำนวนสมาชิกของคนในครอบครัว การมีตำแหน่งสมาชิกทางสังคม กิจกรรมการบริหารพัฒนา การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ภุสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 29)

พุทธศักราช 2562 ทศนะจากงานวิจัยที่เป็นคุณูปการ เรื่อง บุพปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในครอบครัวของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า “การมีส่วนร่วม” (participation) เป็นพฤติกรรมบ่งชี้ถึงรวมกันของผู้คน การร่วมกันทำงาน การทำกิจกรรมร่วมกัน การลงมือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามประสงค์ การร่วมกันพัฒนาพื้นที่หนึ่งใด การมีส่วนร่วมจึงเริ่มตั้งแต่การคิด วางแผน ปฏิบัติ ติดตาม รับผล แก้ไข รับผิดชอบ ทุกสิ่งอย่างถ้าต้องการความสำเร็จหรือการขับเคลื่อนให้ดีขึ้นอย่างมีระบบ ขั้นตอน และสะท้อนความเป็นประชาธิปไตย ต้องมีพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมด้วย ซึ่งการมีส่วนร่วมมีความสำคัญในกิจกรรมเชิงสังคมหรือเป็นแก่นแกนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชีวิตครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ทุกกิจกรรมเชิงสังคมเมื่อประชาชนหรือผู้คนได้มีส่วนร่วมกันอย่างจริงจัง ร่วมมือ ร่วมทำ และร่วมใจมุ่งเป้าหมายเดียวกัน (ภุสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 70) และการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของสมาชิกในครอบครัว เป็นตัวแปรแฝง โดยมี (1) การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรม (2) การมีส่วนร่วมเพื่อความทันสมัยของครอบครัว (3) การมีส่วนร่วมเพื่อการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ และ (4) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ภุสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 79: 99) เป็นตัวแปรสังเกตได้ตั้งรายละเอียดภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของสมาชิกในครอบครัว

ที่มา: ภุสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2562: 100)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน (Community Network)

“เครือข่ายชุมชน” มีความสำคัญมากในฐานะพันธมิตรที่มีเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่ให้กว้างขวางและมีผลกระทบมากขึ้นจำเป็นต้องมีเครือข่ายเป็นเพื่อนร่วมทำงาน ซึ่งเครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก ใครไม่ใช่สมาชิก มีความเป็นรูปธรรม มองเห็นได้มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นและมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ สาระของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะช่วยให้มองเห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคน กลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอๆ กัน ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่มองค์กรมากนัก (Boissevain, J., & Mitchell, C, J., 1973)

องค์กรเครือข่าย หมายถึง องค์กรบริหารเครือข่าย องค์กรสมาชิกของเครือข่าย หรือภาพรวมขององค์กรที่มีความสัมพันธ์กันในแวดวงอะไรสักอย่างหนึ่ง แต่เครือข่ายองค์กรไม่ได้เน้นที่รูปลักษณ์ขององค์กร แต่เน้นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร

การสังเคราะห์เครือข่ายในหลายประเทศ Starkey พบว่า เครือข่ายอาจจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานพัฒนาเอกชน หรืออาจเกิดขึ้นแบบไม่เป็นทางการ ด้วยการวางแผนและการทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลหรือองค์กรที่สมัครใจ โครงสร้างของเครือข่ายมีได้หลายรูปแบบ แต่ก็มีความสำคัญน้อยกว่ากระบวนการติดต่อกันหลายทิศทางของสมาชิกภายในเครือข่าย เครือข่ายไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูลระหว่างกัน ช่องทางการแลกเปลี่ยนและร่วมมือภายในเครือข่ายสามารถจัดขึ้นในลักษณะการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการทดลอง การสัมมนา การเผยแพร่เอกสาร และการทำกิจกรรมร่วมกัน

ปัญหาของเครือข่ายที่พบ มีหลายประการดังนี้

1) เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ยากที่จะพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง

2) เครือข่ายที่มีสมาชิกหลากหลายประเภท หรือมีความแตกต่างมากระหว่างฐานะ ขนาด ความเข้มแข็งและสถานภาพอื่นๆ ของสมาชิก หน่วยงานใหญ่ มีทรัพยากรมาก และสถาบันที่เจ้าหน้าที่มีการศึกษาสูง เชื่อมั่นในตัวเอง มีแนวโน้มที่จะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า

3) การรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย เลขานุการ คณะทำงาน และ คณะกรรมการ เริ่มควบคุมและดำเนินการเครือข่ายในนามตนเอง มากกว่าการประสานงานและ อำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมของสมาชิก การตัดสินใจถูกรวมศูนย์และการติดต่อสื่อสารภายใน เครือข่ายดำเนินการโดยเลขานุการ

4) บ่อยครั้งที่เครือข่ายประสบปัญหาอันเนื่องจากการขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการ ประสานงานภายในเครือข่าย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เพื่อให้สมาชิกมาร่วมในกิจกรรมของ เครือข่าย ส่วนเครือข่ายที่มีทุนก็มักเกิดความเครียดเนื่องจากปัญหาในการจัดการและจัดสรรค่าใช้จ่าย กับสมาชิกให้ทั่วถึง

5) เนื่องจากภายในเครือข่ายข้อมูลข่าวสารจะแพร่กระจายไประหว่างคนหนึ่งไปให้กับคน อื่นๆ ได้อย่างเสรี ทำให้อาจมีการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เครือข่ายต้องสร้างบรรยากาศที่ เอื้ออำนวยให้คนซักถามหรือวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายใน เครือข่ายได้

6) เครือข่ายสามารถถูกรบกวนจากการแข่งขันของเครือข่าย หรือองค์กรอื่นที่มีงานคาบเกี่ยว กัน ซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน แต่ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน ทรัพยากร และการเพิ่มจำนวนสมาชิกได้เช่นกัน แหล่งทุนสามารถใช้จำนวนเครือข่ายที่มีให้เลือกเป็น ข้ออ้างที่จะไม่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน

7) การแข่งขันระหว่างเครือข่ายที่มีขอบเขตการดำเนินงานเหลื่อมซ้อนกัน อาจนำไปสู่ความ ร่วมมือกัน และการชั่งชั่งเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกได้ใน ขณะเดียวกัน ทั้งนี้พบว่า การแข่งขันเป็นตัวการสำคัญในการทำลายเครือข่ายที่อยู่ลำดับท้ายๆ และมี ทรัพยากรน้อยอีกด้วย

8) การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายคือ ความไม่เป็นระบบ และมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคต ไม่ใช่ประสบการณ์ในอดีต นอกจากนี้ ยังพบว่าเป็นการยากที่จะชี้วัดความสำเร็จของเครือข่าย

9) เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศ หลายแห่งพบกับปัญหาอุปสรรคทาง การเมือง ทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข่าวสารและ การวิจารณ์รัฐบาล

ข้อเสนอแนะทางในการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมว่าควรดำเนินการดังนี้

1) เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุม โดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับ ผลประโยชน์ร่วม หรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน มอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุมให้กับ บรรดาผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันรับผิดชอบ การหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว

2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทาง กิจกรรมหลัก และคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย เพื่อป้องกันการครอบงำจากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม และความต้องการของสมาชิก

3) จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่ปวารณาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงาน จัดการ และส่งกำลังบำรุงให้กับสมาชิก ซึ่งต้องไม่ติดอยู่กับกิจกรรมประจำวันขององค์กรตัวเอง และกลุ่มแกนต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่าย เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิก และป้องกันการผูกขาดอำนาจ

4) ความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่น มีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่ายควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การเลือกกิจกรรมและวิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตย

5) เครือข่ายต้องมีวิธีการจัดหาและจัดการทรัพยากร เพื่อความมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย และความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้ไม่ได้หมายถึงเงินทุนเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมไปถึงคุณภาพของสมาชิก วิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วม เทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

6) ทำให้เครือข่ายมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุน และความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวาง อาจมีชื่อและสัญลักษณ์ของเครือข่ายเพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่าย และอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคลเป้าหมายที่สามารถให้การรับรองเครือข่ายได้

7) ควรสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งมีได้ทั้งทางแนวนราบ แนวตั้ง หรือในภูมิภาคต่างระดับกัน การเชื่อมเครือข่ายทำได้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นตัวแทนร่วมกันในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง และการร่วมกันประสานงานการประชุม

8) ควรมีการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอและถี่ถ้วน โดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ ความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ ทั้งนี้ควรให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิธีและเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่าย และร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการติดตามและประเมินผล

9) ควรมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกน และผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ

10) ถ้าวัตถุประสงค์ของเครือข่ายดี การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสม เอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความเข้มข้นของสมาชิกโครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจไปให้กับมวลสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ดังนั้นคำว่า “เครือข่ายชุมชน” หมายถึง ขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นจากชุมชน หรือกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างกลุ่มทางสังคมที่สะท้อนภาคส่วนร่วมต่างๆ ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาควิชาการร่วมกันในการสร้างแนวทางการบริหารจัดการในการมีส่วนร่วมที่เป็นนวัตกรรม แนวคิด รูปแบบ กระบวนการวิธี ขั้นตอนต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาหรือยกระดับเส้นทางการท่องเที่ยวทางอาหาร (สตรีทฟู้ด) ใน 3 เส้นทางการอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

2.5 ชุมชนเมืองและวิถีชีวิตชุมชนเมือง

“ชุมชนเมือง” เป็นการแบ่งประเภทไว้อย่างชัดเจนจากระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. 2555 ได้ให้คำนิยามไว้อย่างชัดเจนว่า ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะของบ้านเรือนอยู่รวมกันค่อนข้างหนาแน่นแต่ไม่แออัดมีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการคมนาคมสะดวก ทั้งนี้ยังรวมชุมชนในเมืองลักษณะอื่นด้วย อาทิ ชุมชนแออัด ชุมชนชานเมือง เคหะชุมชน ชุมชนอาคารสูง ชุมชนหมู่บ้านจัดสรรด้วย (ราชกิจจานุเบกษา, 11 มกราคม 2556: 1-2) โดยมีลักษณะของชุมชนวิถีเมืองใหญ่ ๆ จะมีลักษณะเป็นความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม ศิลปะ วิถีชีวิต วิธีคิด ความเจริญก้าวหน้าทางสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ชุมชนเป็นทั้งแนวตั้งและแนวราบ รวมถึงไม่มีระบบด้วยสิ่งที่พบในชุมชนเมืองจะพบทั้งชุมชนสลัม เคหะชุมชนชุมชนคอนโด ชุมชนห้องแถวหอพัก ชุมชนทหาร ชุมชนรอบวัด ชุมชนตลาด ชุมชนบ้านจัดสรร ชุมชนราชการ ชุมชนธุรกิจ ชุมชนร่ร้อน ชุมชนกลางคืน ซึ่งมีอีกมากมายซ่อนตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ และมีความหลากหลายทางชีวิตภาพ สังคม วัฒนธรรม ดังนั้นชุมชนในเมืองจึงสลับซับซ้อนมากกว่าชุมชนที่อยู่ในชนบทหรือต่าง ๆ จังหวัดมาก สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ชุมชนเมืองเจริญวัตถุ ส่วนชุมชนชนบทเจริญจิตใจมากกว่านั่นเอง (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 85; 2562: 145) นอกจากนี้ สนธยา พลศรี (2545: 31-33) ได้จัดแบ่งชุมชนไว้อย่างกว้าง ๆ ได้แก่ (1) ชุมชนชนบท (Rural Community) เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรน้อย ผู้อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีอาชีพเกษตรกรรม (2) ชุมชนเมือง (Urban Community) เป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรมาก อาคารบ้านเรือนหนาแน่น มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมากกว่าสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อาชีพมีมากมายหลาย

อาชีพ ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การค้าขายและการบริการ สมาชิกมีความเป็นอิสระ หรือปัจเจกบุคคลสูง ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบตัวใครตัวมัน คือเป็นทางการมากกว่าส่วนตัว สมาชิกมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ และขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่อยู่ร่วมกันได้เพราะผลประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับ เป็นต้น นอกจากนี้ ณรงค์ เสียงประชา (2528: 138) ได้อธิบายชุมชนเมืองว่า เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่เจริญก้าวหน้าขึ้น และเสื่อมลงและถูกแทนที่โดยผู้คนที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ (1) การแบ่งแยก (Segregation) เช่น ย่านค้าปลีก ย่านค้าเครื่องเหล็ก (2) การบุกรุก (Invasion) เช่น การบุกรุกของคนร่ำรวยเข้าไปแทนที่คนยากจน การบุกรุกของผู้คนเข้าไปตั้งร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรมย่านที่พักอาศัย การรื้อถอนแหล่งเสื่อมโทรมเพื่อใช้เป็นสถานที่ราชการ (3) การกระจายออกจากศูนย์กลางของเมือง (Decentralization) เนื่องจากความหนาแน่นของประชากรสูง ที่ดินราคาแพง ผู้คนไปอาศัยอยู่ชานเมืองมากขึ้น (4) การเดินทางเข้าออกประจำ (Routinization) การเคลื่อนย้ายของผู้คนแบบเดินทางไป-กลับเป็นประจำ ระหว่างบ้านพักอาศัยกับสถานที่ทำงาน ปัจจุบันมีปริมาณสูงมากขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สรุประดับของชุมชนที่น่าสนใจในการแบ่งของนักวิชาการ คือชุมชนชนบท และชุมชนเมือง หรือชุมชนตามจารีตประเพณีและชุมชนตามกฎหมาย หรือชุมชนด้อยพัฒนา กำลังพัฒนาและพัฒนา (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2555: 50; 2560: 44) ผู้วิจัยจึงสรุปเป็น 5 ระดับของชุมชน ได้แก่ (1) ชุมชนที่ผูกพันกับธรรมชาติ (2) ชุมชนที่ผูกพันกับการเกษตรกรรม (3) ชุมชนที่อยู่นอกภาคเกษตร (4) ชุมชนอุตสาหกรรม และ (5) ชุมชนเมืองใหญ่เมืองหลวง (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 80) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในชุมชนเมือง ที่เป็นทางการของสำนักงานเขตดุสิตชั้นทะเบียนไว้ และมีกิจกรรมที่ดำเนินในชุมชน มีคณะกรรมการชุมชนชัดเจน โดยนับรวมได้ 46 ชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมของชุมชนอยู่ในปัจจุบัน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 39-40)

ทั้งนี้การเป็นชุมชนเมืองต้องให้เข้าใจ “วิถีชีวิตชุมชนเมือง” เพื่อสะท้อนธรรมชาติและวิถีชีวิตที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน การเข้าหา การมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ดังมีรายละเอียดพบว่า “วิถีชีวิตแบบเมือง” จะมีลักษณะของผู้ที่แตกต่างในลักษณะการดำรงชีวิตกันอย่างมาก ซึ่งจะสามารถเห็นได้ในตลอดเวลาว่า ในชุมชนหนึ่งจะมีทั้งคนรวย คนจน คนมีกินทุกมือ คนอดอยาก คนมีที่หลับนอนสบาย คนไร้ที่พักพิง(นอนข้างถนน ตามป้ายรถเมล์) มีความหลากหลาย ความแปลกแยกแตกต่างทางสังคมจำนวนมากมาย ลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจน ความต่างคนต่างอยู่จะมากในชุมชนเมือง ความเห็นแก่ตัว ความเร่งรีบ วิธีการกินแบบรวดเร็ว อยู่กับการทำมาหากินเป็นหลัก มีเงินตัวกลางในการกระทำต่าง ๆ ของการดำรงชีพ เป็นต้น (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2555: 51) ส่วนแนวคิดของนฤมล นิราทร และคณะ (2550: 101-102) ได้อธิบายเกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยเศรษฐกิจนอภาคทางการในเมืองเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เฉพาะลึกที่เขตดินแดงไว้อย่างน่าสนใจว่า ความเป็นวิถีชีวิตแบบเมืองทำให้เกิดเป็นจุดอ่อนบางประการในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงใน

เศรษฐกิจนอกภาคทางการที่ผู้อยู่อาศัยมีความแปลกแยกกันสูง ต่างคนต่างอยู่ รู้จักกันน้อยมากจากเงื่อนไขของสภาพที่อยู่อาศัย และวิถีชีวิต ทำให้บุคคลมีพื้นที่ของความสัมพันธ์เชิงสังคมที่จะช่วยลดความเครียดจากความแปลกแยก แตกต่าง อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดของบริบทเมืองอีกประการคือ ลักษณะที่พยายามสร้างแบบแผนที่เหมือนกัน (Convergence) ทำให้เกิดข้อจำกัดในบางมิติและพื้นที่ที่จะตอบสนองต่อความหลากหลายอันเป็นลักษณะพื้นฐานของสังคมสมัยใหม่ซึ่งมีความหลากหลายสูงมาก บริบทเหล่านี้กลายเป็นปัจจัยเชิงบวกต่อเศรษฐกิจนอกภาคทางการ ซึ่งมีลักษณะหลากหลายสูง (Divergence) โดยเฉพาะในบริบทของเขตดินแดงซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนทางของความหลากหลาย เช่น เป็นที่รวมของหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา บริษัทห้างร้าน แหล่งบันเทิงยามราตรี ที่อยู่อาศัย เป็นเส้นทางต่อรถโดยสารประจำทาง เป็นต้น จึงเป็นสถานที่รวมคนต่างระดับ รายได้ การศึกษา รสนิยม ภูมิฐานะ ความหลากหลายที่ปรากฏชัดเจนอีกประการคือ ความหลากหลายของชนิดอาหาร รูปแบบการจำหน่าย มีทั้งหาบเร่แผงลอย ร้านกาแฟ หอการค้า ภัตตาคาร เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้เอื้อให้เศรษฐกิจนอกภาคทางการโดยเฉพาะการผลิตอาหารอยู่รอดได้มากขึ้น เนื่องจากวัฒนธรรมการกินของสังคมไทยมีพื้นฐานความหลากหลายอย่างยิ่ง ส่วนในระดับบุคคล พบว่าผู้มีความสามารถในฝีมืออาหาร และอัธยาศัยดี สามารถอยู่รอด “ขาดหมดทุกวัน” ได้อย่างน่าแปลกใจ

นอกจากนี้ลักษณะชุมชนในเมืองจะมีลักษณะที่สะท้อนของการอยู่อาศัยของคนจนในเมืองเป็นจำนวนมาก ดังผลการวิจัยของกลุ่มวิจัยสิทธิและความเป็นธรรมทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2555: 5) ซึ่งให้เห็นลักษณะของชุมชนหลวงวิจิตร เขตคันนายาว ไว้ว่า ชุมชนหลวงวิจิตรเป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีบ้านเรือนตั้งอยู่ริมคลองหลวงวิจิตร ซึ่งเป็น “ลำราง” หรือคลองขนาดเล็ก พื้นที่ชุมชนรวมทั้งหมด 1 ไร่ 3 งาน 38 ตารางวา ปัจจุบันมีจำนวนประชากรอยู่ 27 หลังคาเรือน บ้านเรือนปลูกสร้างอยู่ค่อนข้างแออัด ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมั่นคงด้วยแผ่นไม้เก่า ๆ และสังกะสีเก่าตามกำลังของชาวบ้านที่จะหาได้ ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นแรงงานรับจ้างก่อสร้าง หรือรับจ้างในโรงงานและห้างร้านในบริเวณใกล้เคียงและบางส่วนทำอาชีพค้าขาย ขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และรับจ้างปักเสื้อผ้าชุดของนักแสดง ทั้งนี้มีผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นลักษณะของคนจนในเมืองที่อยู่ในชุมชนต่างๆ กระจายกันอยู่ทั่วกรุงเทพมหานคร ดังนี้ (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555: 24-25)

1) ไม่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย คนจนเมืองส่วนใหญ่อาศัยในชุมชนที่ตนเองไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย บางชุมชนมีการทำสัญญาเช่าระยะเวลา 30 ปีกับเจ้าของที่ดินในโครงการบ้านมั่นคงของรัฐบาล การไม่มีเอกสารยืนยันสิทธิในการครอบครองที่อยู่อาศัยของชาวชุมชน ทำให้ชาวชุมชนมีความกังวล และหวาดกลัวต่อนโยบายการไล่รื้อของผู้อ้างสิทธิในที่ดินที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการการใช้ที่ดินที่นับวันจะสูงขึ้นตามมูลค่าของที่ดิน

2) ความยากจนเป็นสาเหตุหลักของการไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของคนจนเมือง คนจนเมืองในหลายๆ ชุมชนต่างเป็นผู้ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ต่างจังหวัด ส่วนมากจะเป็นคนจนที่ประสบกับความล้มเหลวในการประกอบอาชีพเดิม และแสวงโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่จึงเดินทางเข้ามาแสวงโชคในกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม คนจนที่มีต้นทุนเดิมทั้งเรื่องการศึกษา ทุน และเครือข่ายน้อย ส่วนมากต้องประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน รายได้ของครอบครัวจะไม่มากพอที่จะหาที่อยู่อาศัยที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง จึงพาครอบครัวเข้ามาอยู่อาศัยในที่รกร้างว่างเปล่าที่ไม่ต้องจ่ายเงินหรือที่เช่าราคาถูก บางครั้งคนจนที่เคยอยู่อาศัยต้องกลายเป็นผู้บุกรุก และถูกไล่อ้อให้ออกจากพื้นที่ จนทำให้มีการรวมตัวกันต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิในการอยู่อาศัยให้มีความมั่นคงมากขึ้นในหลายลักษณะ เช่น การทำสัญญาเช่าที่ดินระยะยาว หรือโครงการโฉนดชุมชน อย่างไรก็ตาม คนจนอีกส่วนมากยังเป็นผู้ที่ต้องเผชิญกับความหวาดวิตกต่อการไล่อ้อตนเองและครอบครัวออกจากที่อยู่อาศัย

3) ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยทำให้คนจนต้องซื้อสาธารณูปโภคราคาแพง คนจนเมืองที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยทั้งหมดในประเทศไทยต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานที่ราคาแพงมากกว่ากลุ่มคนอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น ต้องซื้อน้ำประปา และไฟฟ้าราคาแพงมากกว่าคนอื่น ๆ เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ยินยอมที่จะจ่ายน้ำประปาและไฟฟ้าให้กับครัวเรือนที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย คนจนที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยทั้งหมดต้องทำ คือ การขออน้ำประปา และต่อไฟฟ้าจากผู้ที่มีน้ำประปาและไฟฟ้าซึ่งเป็นเจ้าของสามารถเรียกร้องค่าใช้จ่ายได้ตามที่ต้องการ และจะเป็นราคาที่สูงกว่าครัวเรือนที่มีมิเตอร์น้ำประปา-ไฟฟ้าของตนเองมาก นอกจากนี้ การไม่มีกรรมสิทธิ์ในทะเบียนบ้านเป็นของตนเอง เมื่อเด็กจะเข้าโรงเรียน หรือผู้ใหญ่จะไปทำงานต้องไปขออาศัยขอใส่ชื่อในทะเบียนบ้านของคนอื่น ๆ ทำให้คนจนเหล่านั้นต้องเผชิญกลับความลำบากในการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพาคนอื่นเป็นอย่างมาก

4) คนจนมีรายได้น้อย และไม่แน่นอนคนจนเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อยและมีรายได้ไม่แน่นอน ทั้งนี้เนื่องจากคนจนเมืองเหล่านี้มักเป็นผู้ที่มีพื้นฐานที่ขาดโอกาส เช่น เรียนหนังสือน้อยทำให้มีโอกาสในการเลือกงานได้น้อย มีทุนน้อยเนื่องจากส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจนทั้งยังไม่มีแหล่งทุน การประกอบอาชีพของคนจนเมืองส่วนใหญ่จึงเป็นอาชีพอิสระที่ลงทุนน้อย เช่น แรงงานรับจ้างรายวัน เกือบของเก่า บริการขับรถ หรือขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งรายได้ที่ได้รับจะเป็นรายได้รายวัน และมีรายได้ไม่แน่นอน ทั้งเมื่อไม่ได้ทำงานจะทำให้ไม่มีรายได้ ในขณะที่มีรายจ่ายต้องจ่ายเป็นประจำเช่นเดียวกับประชากรกลุ่มอื่นๆ การที่คนจนมีรายได้น้อยและไม่แน่นอน ทำให้พวกเขาไม่มีเงินออมไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉินหรือเมื่อไม่สามารถทำงานได้ พบว่าคนจนเมืองส่วนใหญ่จะมีหนี้สินมากยิ่งขึ้น เนื่องจากไม่มีรายได้ ในขณะที่มีภาระที่ต้องใช้จ่ายจึงต้องหยิบยืมเงินจากนายทุน หรือคนอื่น ๆ ในชุมชน ซึ่งส่วนมากจะเป็นการกู้ยืมเงินที่มีดอกเบี้ยสูงมากกว่าการกู้ยืมในระบบในประกรกลุ่มอื่นๆ ซึ่งส่งผลให้คนจนจะยิ่งมีภาวะทางเศรษฐกิจที่ลำบากมากยิ่งขึ้น

ถึงอย่างไรก็ตามลักษณะความเป็นคนเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนในเขตเมือง มักจะมีลักษณะเป็นพื้นที่แออัด ผู้คนอาศัยอยู่กันหนาแน่น มีอาชีพที่หลากหลาย ลักษณะต่างคนต่างอยู่ มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์ในลักษณะทุติยภูมิ ประชากรมีการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วไม่แน่นอน ความเอื้อเฟื้อกันน้อย แข่งขันกันสูง เป็นต้น ดังนั้นลักษณะของสังคมเมืองโดยทั่วไปมีดังนี้ (วรวิฑูร สุวรรณฤทธิ์ และคณะ, 2549: 37)

(1) มีความสัมพันธ์กันในลักษณะทุติยภูมิ คือติดต่อกันด้วยตำแหน่งหน้าที่การงานมากกว่าเป็นการส่วนตัว โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทนจากความสัมพันธ์นั้น ความสนิทสนมรักใคร่และความจริงใจต่อกันมีน้อย

(2) ความผูกพันกันในครอบครัวมีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผูกพันกันกับเพื่อนบ้านมีน้อยมาก แม้บ้านติดกันอาจไม่รู้จักกันก็ได้ ทั้งนี้เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สมาชิกในครอบครัว มีภาระที่ต้องทำมาก ไม่ค่อยมีเวลาสังสรรค์กัน

(3) อาชีพของชาวเมืองมีมากมาย ต่างคนต่างมีอาชีพที่แตกต่างกันออกไป แต่ละคนก็มีความชำนาญพิเศษในอาชีพของตน ซึ่งต่างกับชาวชนบท

(4) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ชาวเมืองสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นทำให้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

(5) เป็นศูนย์รวมของการศึกษา การปกครอง ธุรกิจการค้าและอื่นๆ

(6) ชาวเมืองส่วนใหญ่อยู่ภายใต้ระบบการแบ่งงานกันทำ เพราะมักจะมีความรู้ความสามารถเฉพาะอย่าง ดังนั้นจึงต้องมีชีวิตอยู่โดยอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น ผู้ที่มีอาชีพนักบัญชี ก็คงซ่อมแซมบ้านของตนเองไม่ได้ ปรุงอาหารเองอาจไม่เป็น ผิดกับชาวชนบทซึ่งมักจะช่วยตนเองได้มากกว่า

(7) เป็นสังคมที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานคร และเมืองหลักของแต่ละภูมิภาคเพราะมีสิ่งจูงใจมาก ทำให้ชาวชนบทอพยพเข้ามาในเมือง

(8) คนในเมืองไม่ค่อยมีความเห็นใจและไม่ค่อยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ทั้งนี้เพราะการที่ต้องแข่งขันยิ่งชิงกัน

(9) ค่านิยมบางประการที่สังเกตเห็นได้ เช่น ความโอ้อ่า วัตถุนิยม เป็นต้น

ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นจะสามารถสังเกตเห็นได้ในชุมชนเมืองใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร พัทยา ภูเก็ต เชียงใหม่ เป็นต้นแต่ทั้งนี้ชุมชนเมืองที่ตั้งอยู่ในเขตดุสิต กรุงเทพมหานครรอบมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาก็ย่อมไม่ต่างจากชุมชนเมืองอื่นๆ เนื่องจากชุมชนเมืองส่วนใหญ่จะมีความหนาแน่นของผู้อยู่อาศัย มีอาชีพที่หลากหลาย มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ มักเป็นครอบครัวเดี่ยว พฤติกรรมการกินไม่ค่อยตรงเวลาตามสะดวกและนิยมอาหารจานเดียวเป็นหลัก ดังการศึกษาวิถี

ชีวิตชุมชนวัดประหารระบือธรรม กรุงเทพมหานคร โดยภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2552: 152-155) พบว่า ในชุมชนประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เนื่องจากพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่ไม่กว้างขวางมากนักและเป็นชุมชนเมืองส่วนใหญ่พื้นที่จะปลูกเป็นอาคารบ้านเรือนที่พักอาศัยมากกว่าการที่จะปลูกพืชต่าง ๆ ได้ตั้งนั้นอาชีพในชุมชนของคนในพื้นที่ได้แก่ รับจ้าง ค้าขาย รับราชการ ลูกจ้างหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร หน่วยงานรัฐและพนักงานบริษัทเอกชน ซึ่งอาชีพเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการบริโภคอาหารของประชาชนในชุมชนด้วย คนส่วนใหญ่ต้องทำงานนอกบ้าน การรับประทานอาหารมักจะไม่เป็นเวลาที่ทำตายตัว เน้นความสะดวกของแต่ละบุคคลเป็นหลัก ส่วนอาหารจะเป็นอาหารที่รวดเร็วใช้เวลาทำไม่มากนัก เช่น อาหารตามสั่ง ประเภทอาหารจานเดียว ได้แก่ ผัดกระเพรา ข้าวผัด ผัดคะน้าหมูกรอบ เป็นต้นลักษณะสภาพทั่วไปของบ้านเรือนและสถานต่าง ๆ ในชุมชน จะพบว่า บ้านเรือนของประชาชนจะสร้างติดกันซึ่งมีลักษณะเป็นทั้งอาคารพาณิชย์ (พักและค้าขาย) และลักษณะเป็นบ้านเรือนไม้ 2 ชั้น (ที่พักอย่างเดียว) รวมถึงลักษณะที่เป็นที่พักอาศัยชั่วคราว(ที่พักอย่างเดียว)มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายนับเป็นชุมชนที่มีความเจริญมากอีกชุมชนหนึ่งในเขตดุสิต เช่น โทรศัพท์สาธารณะ ตู้ไปรษณีย์ในชุมชน ระบบไฟฟ้าในชุมชน ระบบน้ำประปาที่ใช้ในชุมชน ร้านของชำ, ร้านอาหารตามสั่ง, ร้านซ่อมและร้านซักรีด มีศูนย์สุขภาพประจำชุมชนและศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุ มีร้านเสริมสวยความงาม มีร้านคาราโอเกะหรือสถานบันเทิง นอกจากนี้มีมิติทั่วไปในการเป็นดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนเมืองใหญ่ ประชาชนมักจะเกิดการใช้ชีวิตแบบคนเมืองตามแบบสมัยนิยมอย่างชัดเจนมีให้เห็นมากขึ้นเสมอ มีการใช้วัตถุนิยมทันสมัยมากขึ้น ติดความเป็นผู้บริโภคนิยมสูงขึ้นตามลำดับพัฒนาการของเทคโนโลยีที่หลั่งไหลเข้าสู่ชุมชน ทำให้วิถีชีวิตของแต่ละครัวเรือนตกอยู่ในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างต้องดิ้นรนทำมาหากิน พยายามให้พลังกายพลังปัญญาของตัวเองเลี้ยงชีพจนละเลยความเป็นวิถีชีวิตแบบไทย แบบวิถีชีวิตทางสายกลางของพุทธศาสนา แบบวิถีชีวิตพอเพียง อิงการใช้ชีวิตประจำวันด้วยการอาศัยความทันสมัยของเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่ในการดำเนินชีวิตของประชาชนจนทำให้สิ่งดั้งเดิมเริ่มเลือนหายไปจากคนในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2552: 161) ทั้งนี้มักจะเกิดลักษณะการควบคุมทางสังคมของคนในชุมชนเมืองจะยากขึ้นในอนาคตเนื่องมาจากหลายสาเหตุดังนี้ (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2552: 165)

(1) เยาวชนรุ่นใหม่ของชุมชนไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน ขาดจิตสาธารณะในการให้ความร่วมมือ เนื่องจาก ความเจริญทางด้านวัตถุทำให้เยาวชนเริ่มหนีห่างจากครอบครัวและชุมชน มีความเป็นตัวของตัวเองสูงขึ้น ไม่นึกถึงหลักคุณธรรมและศีลธรรมในการดำเนินชีวิต จนทำให้ถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดีได้ง่ายขึ้น

(2) ประชาชนในชุมชนรุ่นใหม่ๆ ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ทำให้มีความทะเยอทะยานในการประกอบอาชีพ หารายได้ใหม่ๆ ทำให้คนเหล่านั้นมักจะใช้ชุมชนเป็นที่พักอาศัยเพียงชั่วคราว

เท่านั้น และออกไปทำงานในหน่วยงานอื่นๆ ที่อยู่นอกชุมชน โอกาสที่จะร่วมกิจกรรมในชุมชนจึงมีน้อยลง

(3) การได้รับวัฒนธรรมจากภายนอก (ต่างประเทศ) เข้ามาโดยไม่ได้กลั่นกรองถึงความดีงาม ความเหมาะสมของวัฒนธรรมไทยหรือไม่ เนื่องจากปัจจุบันความเจริญที่ถาโถมเข้ามาจากภายนอกส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมที่มีความเจริญทางด้านวัตถุเท่านั้น จนทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับอิทธิพลนั้น ทำให้คนชนชวายเป็นเพียงวัตถุบริโภคนิยม จนก่อให้เกิดการเห็นแก่ตัวเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าที่จะนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำให้สะท้อนถึงความต่างคนต่างอยู่ของประชาชนในชุมชน ประชาระบือธรรมได้อย่างชัดเจน

ลักษณะของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองมักจะมีเป้าหมายด้านการประกอบอาชีพเป็นหลัก ไม่ว่าจะประกอบอาชีพที่บ้าน หรือนอกบ้านก็มักจะอยู่ในภาวะที่เร่งรีบเสมอ อาชีพขึ้นอยู่กับความถนัดและกำลังทุนทรัพย์ในการลงทุนของแต่ละคนแต่ละครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ เขวชนมักมีส่วนร่วมในชุมชนน้อย ติดการบริโภคนิยม นิยมวัตถุเทคโนโลยี ครอบครัวมีความสัมพันธ์ระหว่างกันน้อย ที่สำคัญที่มีผลต่อการดำรงชีพแบบพอเพียงอีกประเด็นคือประชาชนมีความแก่งแย่งแข่งขันกันสูงในการประกอบอาชีพ ลักษณะของประชาชนวัยทำงานมักจะเป็นตื่นแต่เช้า เข้าบ้านมืด จิตใจผู้คนมักจะเห็นแก่ตัว มีใครยวสาวได้สาวเอา ต่างคนต่างอยู่ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันน้อยลงในชุมชน การใช้ชีวิตไม่มีรูปแบบตายตัว ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามการเปลี่ยนแปลงของภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนไปด้วย (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2560: 37-49) ผู้วิจัยจึงสรุปชุมชนวิถีเมืองใหญ่ ๆ จะมีลักษณะเป็นความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม ศิลปะ วิถีชีวิต วิถีคิด ความเจริญก้าวหน้าทางสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ชุมชนเป็นทั้งแนวตั้งและแนวราบ รวมถึงไม่มีระบบด้วยสิ่งที่พบในชุมชนเมืองจะพบทั้งชุมชนสลัม เคหะชุมชน ชุมชนคอนโด ชุมชนห้องแถวหอพัก ชุมชนทหาร ชุมชนรอบวัด ชุมชนตลาด ชุมชนบ้านจัดสรร ชุมชนราชการ ชุมชนธุรกิจ ชุมชนเร่ร่อน ชุมชนกลางคืน ซึ่งมีอีกมากมายซ่อนตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ และมีความหลากหลายทางชีวิตภาพ สังคม วัฒนธรรม ดังนั้นชุมชนในเมืองจึงสลับซับซ้อนมากกว่าชุมชนที่อยู่ในชนบทหรือต่าง ๆ จังหวัดมาก สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ชุมชนเมืองเจริญวัตถุ ส่วนชุมชนชนบทเจริญจิตใจมากกว่านั่นเอง (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2561: 85) สรุปสั้นๆ วิถีชีวิตคนเมืองยึดโยงกับงานและเงิน ถ้าไม่มี 2 สิ่งนี้จะยากและลำบากในการดำรงชีวิตอย่างยิ่ง เพราะทุกอย่างที่เกิดขึ้นตลอดทั้งวันวนอยู่กับ 2 สิ่งนี้ในชีวิตประจำวันตั้งแต่ตื่นเช้าจนเข้านอน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562: 145)

2.6 ปัญหา ความต้องการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลความต้องการของประชาชนได้จัดเก็บความต้องการและประเด็นปัญหาเกี่ยวกับประชาชนและสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เมื่อเดือนมกราคม 2561 ดังต่อไปนี้

พบประเด็นสำคัญ คือ “ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริงในคำว่า การท่องเที่ยวในเมืองแบบชุมชนมีส่วนร่วม และการนำอาหารหรือตลาดอาหารตามรายทางมาสร้างเศรษฐกิจชุมชน และการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างไร?”

- 1) ประชาชนไม่พบต้นแบบถนนอาหารแบบที่สามารถใช้ชุมชนร่วมด้วย ที่สามารถเห็นได้คือ ถนนเยาวราช
- 2) การบริหารจัดการในชุมชนเมืองยังแฝงด้วยความไม่เท่าเทียม ยังมีความใกล้ชิดเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของกิจกรรมหรือโครงการในชุมชน
- 3) ผู้นำยังคงมีอำนาจตัดสินใจทั้งหมดอยู่ดี
- 4) ขาดการกระทำกิจกรรมการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
- 5) ทำงานของหน่วยงานรัฐยังเป็นแบบฉาบฉวย ตอบโจทย์ตัวเองไม่นึกถึงพื้นที่หลายครั้งซึ่งปัญหาให้พื้นที่รับชะตากรรมระบบที่เหลื่อมล้ำ
- 6) โครงการลู่หน้าปะจุมุก ทำงานไม่บูรณาการของหน่วยงานกันชุมชนท้องถิ่น
- 7) ทุกภาคในพื้นที่ยังขาดความจริงใจในการร่วมกันแก้ไขปัญหอย่างแท้จริง “ทุกคนมีข้ออ้าง” และมีพื้นที่ส่วนตัวรักษาประโยชน์และทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่านั้น
- 8) อยากให้เกิดต้นแบบถนนอาหารในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เพื่อช่วยให้ชาวบ้านมีโอกาสสร้างรายได้

ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2552) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า กรรมการชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุไม่เกิน 46 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ม.6 หรือปวช. มีอาชีพรับจ้าง รายได้ต่อเดือน 3,000-6,000 บาท และส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมใดๆ โดยกรรมการชุมชนเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ และอาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป นอกจากนี้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาชุมชน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกรรมการชุมชนเกือบทั้งหมดเคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาชุมชนจากเจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบมากที่สุด รองลงมา คือโทรทัศน์ และวิทยุ นอกจากนี้กรรมการชุมชนยังได้รับการพัฒนาชุมชนจากหน่วยงานของรัฐ หรือสำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในลักษณะการจัดประชุมกรรมการชุมชน การศึกษาดูงาน และการฝึกอบรมกรรมการชุมชนยังพบว่ากรรมการชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับมากเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของกรรมการชุมชน ในส่วนของการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการพัฒนาชุมชนรองลงมา ด้านการลงทุน ปฏิบัติการพัฒนาชุมชน ด้านการวางแผนดำเนินการพัฒนาชุมชนและด้านการติดตามประเมินผลในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยอายุอาชีพรายได้ต่อเดือนและการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมนอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับสูง และด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสูงสุด ได้แก่ ด้านการร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน และด้านการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของการพัฒนาชุมชน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและการประเมินผล และด้านการร่วมวางแผน ดำเนินกิจกรรม ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ระดับการศึกษา (ปรีดา เจษฎาวรางกุล, 2550) ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติศึกษา เฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช จังหวัดตาก พบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ระดับมาก ส่วนการกำหนดแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้คือ ฝ่ายบริหารควรส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นตามองค์ประกอบคือ การร่วมคิด การร่วมดำเนินการ การร่วมรับประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับน้อย (ยิ่งยศ ทีโน, 2550) ครั้นในมิติ "การมีส่วนร่วมของประชาชน" บทบาทใหม่ของประชาชนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์ หรือได้รับประโยชน์ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้นการมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ ต้องครบองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ (1) ร่วมกันวางแผนเป็นการร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน (2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผนเมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตกลงกันไว้ (3) ร่วมกันใช้ประโยชน์สมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเหมาะสมโดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก (4) ร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่างๆเกิดขึ้น จึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น (5) ร่วมบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแล้ว ทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษาด้วยหากละเลยปล่อยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรมลงนักท่องเที่ยวก็อาจจะไม่มาเยี่ยมเยือน ผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็จะหมดไปเช่นกัน (สุริพร พงษ์พานิช, 2544: 4-6) ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือความสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จในการทำงานด้านการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการร่วมทำงานในการท่องเที่ยวสู่การทำถนนสายอาหารให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างเศรษฐกิจฐานรากของประเทศได้อย่างแท้จริง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

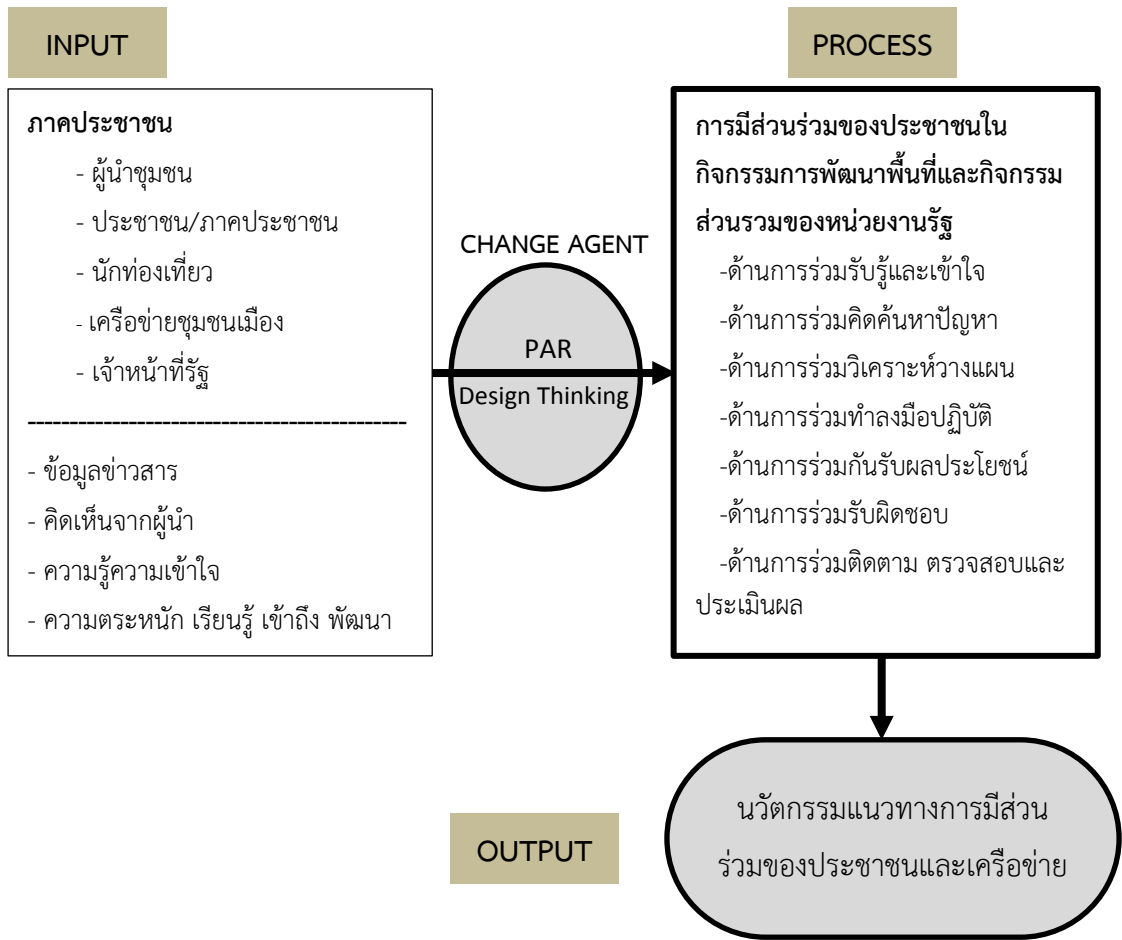
การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix research) ทั้งวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้กำหนดไว้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่

1. การศึกษาข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยการรวบรวมแนวคิด วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนวัตกรรม การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายชุมชน ชุมชนเมืองและวิถีชีวิตชุมชนเมือง และการศึกษาความต้องการ ปัญหาสำคัญของชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการวิจัยและกำหนดตัวแปร

2. การศึกษาข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม (Field research) โดยทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่มีรูปแบบเฉพาะในการสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และแบบสอบถาม (Questionnaires) สำหรับนักท่องเที่ยว และมีกิจกรรมสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) 3 ถนนสายอาหารเพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบให้ข้อมูลเชิงปริมาณมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมากขึ้น การดำเนินการวิจัยโดยบทนี้จะนำเสนอหลักการและแนวทางในการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องไป ได้แก่ 1) กรอบแนวคิดในการวิจัย 2) หน่วยในการวิเคราะห์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 3) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์และการประมวลผลข้อมูล และ 6) รูปแบบการเขียนรายงานการวิจัย

3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายชุมชน ชุมชนเมือง และวิถีชีวิตชุมชนเมือง และการศึกษาความต้องการ ปัญหาสำคัญของชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3.1 แสดงความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก”

3.2 หน่วยในการวิเคราะห์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ คือ ผู้นำ ประชาชนและนักท่องเที่ยวใน 3 ถนนสายอาหารใน 5 เขตบริการวิชาการของ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีการเก็บข้อมูลตามกิจกรรมของวัตถุประสงค์ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก มีวิธีการวิจัยดังนี้

1.1 ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้นำ ประชาชนและนักท่องเที่ยวใน 3 ถนนสายอาหาร จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- 1) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

3) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

กิจกรรมที่ 2 เพื่อจัดทำแนวทางในการสร้างการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus groups) เส้นทางสายอาหารละ 1 ครั้งโดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เครือข่ายชุมชน คณะทำงานของถนนสายอาหาร พ่อค้า แม่ค้า ภาคธุรกิจและสำนักงานเขต ทั้งหมด 1 ครั้ง/ถนนสายอาหาร โดยกำหนดเป็นขั้นกระบวนการ (PROCESS) ในครั้งแรกเป็นกระบวนการ PAR และ AIC ส่วนครั้งที่สอง เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนงานและถอดบทเรียน ดังนี้

1) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 1 ครั้ง

2) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 1 ครั้ง

3) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 1 ครั้ง

*หมายเหตุ ต้องพิจารณาการรวมกลุ่มเพื่อความปลอดภัยในพื้นที่เสี่ยง (พื้นที่สีแดง) โครonavirus 19 มีการปรับจากสนทนากลุ่มเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวทางและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นร่วมกันได้

กิจกรรมวิจัยและบริการวิชาการแก่สังคม การจัดถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการวิจัย เป็นการสัมมนาและอบรมเชิงปฏิบัติการ ในกระบวนการขั้นตอนในการประยุกต์ใช้ให้เป็นรูปธรรมภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน จำนวน 1 ครั้งโดยกำหนดถ่ายทอดความรู้เมื่อได้ผลการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว เป็นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและสรุปองค์ความรู้แนวทางที่เกิดขึ้นจากการวิจัย โดยเน้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานครที่ต้องกำหนดแนวทางเป็นถนนสายอาหารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวระดับโลก

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือในการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ซึ่งจะมีผลการบริหารจัดการบนฐานข้อมูลที่เป็นจริง มี 4 เครื่องมือ ได้แก่

1) แบบสำรวจบริบทสังคมของถนนสายอาหารทั้ง 3 สาย

2) แบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลกับประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง (ข้อมูลระดับบุคคล) ประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้าทั้ง 3 ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

3) แบบสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน เครือข่ายชุมชน คณะทำงานของถนนสายอาหาร พ่อค้า แม่ค้า ภาคธุรกิจและสำนักงานเขต

4) จัดเวทีชาวบ้านหรือจัดทำสนทนากลุ่ม (Focus group) สร้างนวัตกรรมการมีส่วนร่วมและเครือข่ายชุมชนเมือง

ทั้งนี้รายละเอียดของแบบสอบถามผู้นำ สรุปสาระสำคัญไว้ 5 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีข้อคำถาม 10 ข้อคำถาม เป็นลักษณะข้อคำถามปิดแบบตรวจสอบรายการ (Check-list)

2. ส่วนที่ 2 ทศนคติเกี่ยวกับถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยข้อคำถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) จำนวน 20 ข้อ

3. ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ ด้านการร่วมคิดค้นหาปัญหา ด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน ด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ ด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์ ด้านการร่วมรับผิดชอบ ด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล โดยข้อคำถามเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) มีทั้งหมด 35 ข้อคำถาม

4. ส่วนที่ 4 นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมือง มีข้อคำถาม 20 ข้อสำคัญย่อย เป็นลักษณะข้อคำถามปิดแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) และเป็นลักษณะปลายเปิดให้เขียนอย่างอิสระตามข้อเท็จจริง

5. ส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก เป็นลักษณะปลายเปิดให้เขียนอย่างอิสระตามข้อเท็จจริง

การวิจัยครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ในการวัดแบบสอบถามสำหรับประชาชน นักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้า มีรายละเอียดดังนี้

- เกณฑ์ในการวัดของแบบวัดส่วนที่ 1 จะใช้วิธีการวัด 3 ประเภท ได้แก่ ข้อคำถามปิดแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) สำหรับข้อคำถามที่มีตัวเลือกคำตอบตั้งแต่ 2 ตัวเลือกขึ้นไป หรือตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ข้อคำถามเปิดโดยการเติมคำลงในช่องว่างให้ผู้ตอบเขียนคำตอบลงในช่องว่างด้วยตนเอง

- เกณฑ์ในการวัดของแบบวัดส่วนที่ 2 ใช้วิธีการวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) โดยกำหนดวัดเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกที่ใช้เกณฑ์การวัด 6 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วย เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด และไม่เห็นด้วย โดยมีการให้ระดับคะแนน ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	เท่ากับ	6	คะแนน
เห็นด้วยมาก	เท่ากับ	5	คะแนน
เห็นด้วย	เท่ากับ	4	คะแนน

เห็นด้วยน้อย	เท่ากับ	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	เท่ากับ	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	เท่ากับ	1	คะแนน

โดยการคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ยใช้สถิติในการหาอัตราภาคชั้น ซึ่งมีวิธีการดังนี้

$$\text{อัตราภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{อัตราภาคชั้น} = \frac{6 - 1}{6} = 0.83$$

เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยของคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์โดยแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน		ระดับคุณภาพ
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 5.20 - 6.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.36 - 5.19	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.52 - 4.35	หมายถึง	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.68 - 3.51	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.84 - 2.67	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.83	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย

เมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกทั้ง 20 ข้อ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น ($\alpha = 0.979$) นับว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสูงมาก

- เกณฑ์ในการวัดของแบบวัดส่วนที่ 3 จะใช้วิธีการวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดวัดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก มีการกำหนดระดับมาตราส่วน 6 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมมากที่สุด การมีส่วนร่วมมาก การมีส่วนร่วมปานกลาง การมีส่วนร่วมน้อย การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด และไม่มีส่วนร่วม โดยมีระดับคะแนน ดังนี้ (ธนินทร์ ศิลป์จารุ, 2549: 77; 2560: 75; ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2562)

การมีส่วนร่วมมากที่สุด	เท่ากับ	6	คะแนน
การมีส่วนร่วมมาก	เท่ากับ	5	คะแนน
การมีส่วนร่วมปานกลาง	เท่ากับ	4	คะแนน

การมีส่วนร่วมน้อย	เท่ากับ	3	คะแนน
การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	เท่ากับ	2	คะแนน
ไม่มีส่วนร่วม	เท่ากับ	1	คะแนน

โดยการคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ยใช้สถิติในการหาอัตราภาคชั้น ซึ่งมีวิธีการดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อัตราภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{อัตราภาคชั้น} &= \frac{6 - 1}{6} = 0.83 \end{aligned}$$

เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยของคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์โดยแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

คะแนน	ระดับคุณภาพ
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 5.20 - 6.00	หมายถึง มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.36 - 5.19	หมายถึง มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.52 - 4.35	หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.68 - 3.51	หมายถึง น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.84 - 2.67	หมายถึง น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.83	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

เมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในเรื่องการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของสมาชิกในครอบครัว ทั้ง 35 ช้อพบว่า มีค่าความเชื่อมั่น (alpha= 0.975) นับว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสูงมาก

- เกณฑ์ในการวัดของแบบวัดส่วนที่ 4 จะใช้วิธีการวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดวัดเกี่ยวกับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดัครอบครั้ว มีการกำหนดระดับมาตราส่วน 6 ระดับ ได้แก่ การปฏิบัติมากที่สุด การปฏิบัติมาก การปฏิบัติปานกลาง การปฏิบัติน้อย การปฏิบัติน้อยที่สุด และไม่มีการปฏิบัติเลยโดยมีการให้ระดับคะแนน ดังนี้

- เกณฑ์ในการวัดของแบบวัดส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก เป็นลักษณะปลายเปิดให้เขียนอย่างอิสระตามข้อเท็จจริง

ส่วนแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล (key informants) สำหรับผู้นำชุมชน เครือข่ายชุมชน คณะทำงานของถนนสายอาหาร พ่อค้า แม่ค้า ภาครัฐกิจและสำนักงานเขต ในถนนสายอาหาร ทั้ง 3 สาย ได้แก่ 1) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 3) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี รวมทั้งหมด 30 คน โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) (ตั้งเอกสารแนบภาคผนวก ก)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารในรูปแบบเอกสารราชการ วรรณกรรม หนังสือและเอกสาร ที่มีความเกี่ยวข้องกับนวัตกรรม การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายชุมชน ชุมชนเมือง และการศึกษาความต้องการ ปัญหาสำคัญของชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลของวรรณกรรมให้เกิดตัวแปรที่จะนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยกระบวนการที่ต้องเตรียมการเพื่อการลงพื้นที่ของผู้ช่วยนักวิจัยในสถานการณ์วิกฤติโควิด 19 ดังนี้

- (1) สวมหน้ากากอนามัย 2 ชั้น
  - (2) ต้องล้างมือด้วยแอลกอฮอล์เสมอเมื่อสัมผัสกับวัสดุภายนอก
  - (3) มีระยะห่างจากคู่สนทนา 1 เมตร
  - (4) ใช้การแสกน QR code ของแบบสอบถาม
  - (5) เก็บข้อมูลเสร็จกลับที่פקให้อาบน้ำ ชักเสื้อผ้าทันที
- เป็นข้อกำหนดอย่างเคร่งครัดสำหรับนักวิจัยในทีมการวิจัยครั้งนี้

3.4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

- ลงพื้นที่สำรวจภูมิสังคม บริบททางสังคมตาม 3 เส้นสายอาหาร โดยทางรถ
- การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามในประเด็นต่าง ๆ ทั้งเรื่อง นวัตกรรม การบริหารจัดการเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายชุมชนอยู่ในระดับใด มีการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร ทศนคติของผู้นำคิด ทำ เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมอย่างไร
- การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เครือข่ายชุมชน คณะทำงานของถนนสายอาหาร พ่อค้า แม่ค้า ภาครัฐกิจและสำนักงานเขต ในถนนสายอาหาร ทั้ง 3 สาย ได้แก่ 1) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 3) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

- วิธีการและขั้นตอนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามมีขั้นตอนดังนี้

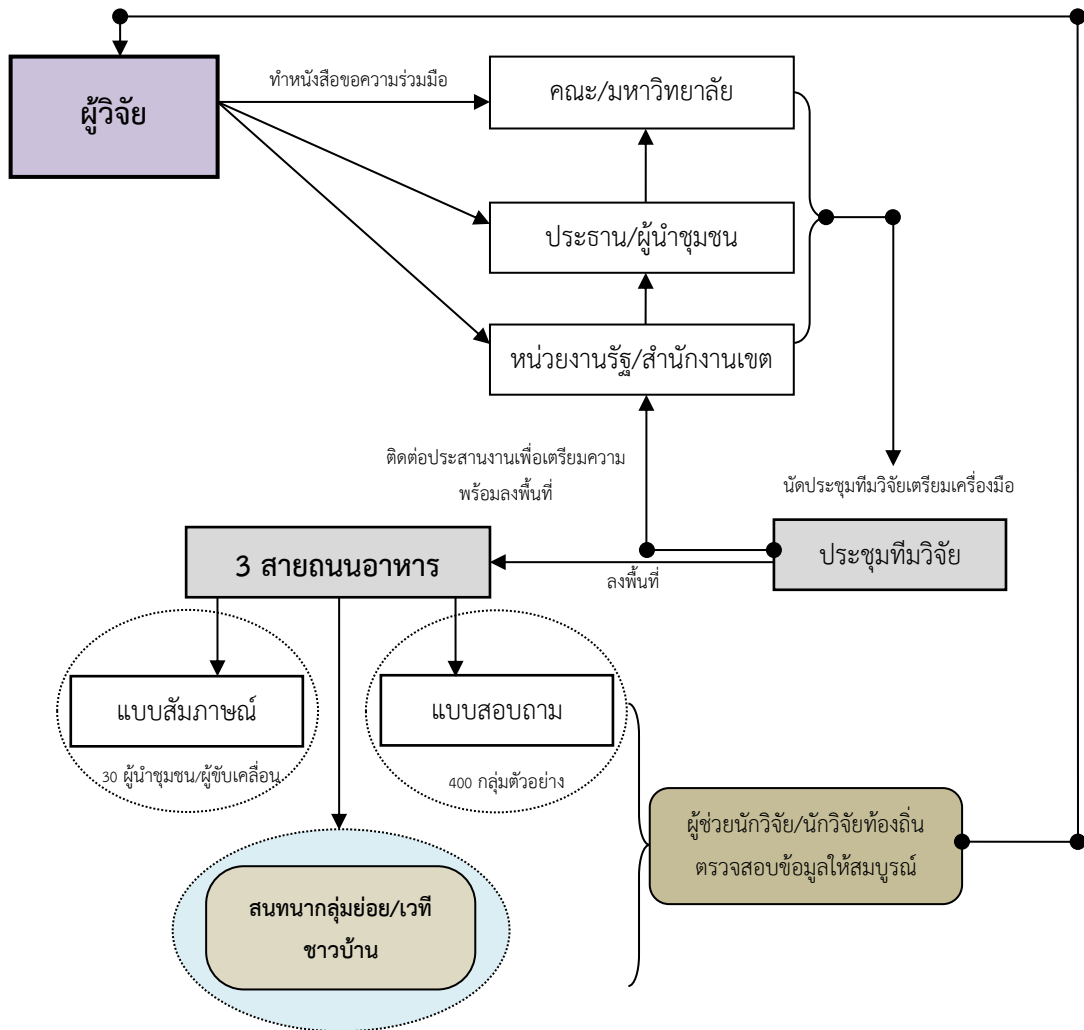
1) หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลถึงผู้นำชุมชนและสำนักงานเขต ในถนนสายอาหาร ทั้ง 3 สาย ได้แก่ 1) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 3) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ข้อมูลที่กำหนดในเครื่องมือวิจัย ซึ่งก่อนจะลงเก็บข้อมูลทุกครั้งพร้อมต้องโทรศัพท์ประสานงานก่อนล่วงหน้าทุกครั้ง

2) นักวิจัย คณาจารย์ลงพื้นที่ประสานชุมชนท้องถิ่นเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูล

3) ผู้ช่วยนักวิจัยท้องถิ่นลงเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

4) หากพบว่าผู้นำหมู่บ้านหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านใดไม่มีเวลาให้ลงสัมภาษณ์ ใช้วิธีการโทรศัพท์แทนจนกว่าจะได้ครบตามที่กำหนด

5) กำหนดทีมนักวิจัยเชิงพื้นที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 สาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม ภาคสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ดูแลพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยในโครงการวิจัยที่ 5 เรื่อง นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก การลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลมีลำดับขั้นตอนสามารถสรุปภาพแผนผังได้ดังนี้

ภาพที่ 3.2 ภาพแผนผังขั้นตอนในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย 3 พื้นที่ถนนสายอาหาร

3.5 การวิเคราะห์และการประมวลผลข้อมูล

การประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

- 1) ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้และคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ (Editing)
- 2) ลงรหัสข้อมูลจากแบบสอบถามทุกข้อ และตรวจสอบการลงรหัส
- 3) นำข้อมูลที่ตรวจและลงรหัสแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่เป็นการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์
- 4) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับความเป็นจริงของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลด้วยการลงภาคสนามโดยวิธีสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้นำ

ชุมชน เครือข่ายชุมชน คณะทำงานของถนนสายอาหาร พ่อค้า แม่ค้า ภาคธุรกิจและสำนักงานเขต รวมทั้งหมด 30 คน

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อ 3) นั้นผู้วิจัยนำแบบวัดที่เก็บรวบรวมมาได้ ลงรหัสด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science) โดยวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2) สถิติอนุมาน (Inductive Statistics) หรือ สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เพื่อทำการเปรียบเทียบและทดสอบข้อมูล ได้แก่ Independent - Samples T test (T-test), One-Way ANOVA (F-test)

3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามโครงสร้างเนื้อหาจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับจากคำสัมภาษณ์ของผู้นำชุมชน เครือข่ายชุมชน คณะทำงานของถนนสายอาหาร พ่อค้า แม่ค้า ภาคธุรกิจและสำนักงานเขต รวมทั้งหมด 30 คน ในถนนสายอาหาร ทั้ง 3 สาย ได้แก่ 1) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 3) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามที่กำหนดไว้

3.6 รูปแบบการเขียนรายงานการวิจัย

การเขียนรายงานวิจัยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

1) บทที่ 1 บทนำ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

2) บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม การบริหารจัดการ การบริหารการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายชุมชน ชุมชนเมือง และการศึกษาความต้องการ ปัญหาสำคัญของชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) บทที่ 3 กรอบแนวคิดและวิธีการวิจัย ได้แก่ กรอบแนวคิดในการวิจัย หน่วยในการวิเคราะห์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และการประมวลผลข้อมูล และรูปแบบการเขียนรายงานการวิจัย

4) บทที่ 4 ผลการวิจัย: ทศนคติของประชาชน 3 ถนนเส้นทางสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานบุคคล
  2. ทัศนคติเกี่ยวกับถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
  3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
  4. นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมือง
  5. การเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานบุคคล
  6. ข้อมูลเชิงคุณภาพ
  7. บทวิเคราะห์และสังเคราะห์นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและเครือข่ายชุมชนเมือง
  8. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 5) บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิจัย: การมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชน

ผลการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก” ซึ่งในการวิจัยในบทนี้เป็นการเก็บข้อมูลกับประชาชน พ่อค้า แม่ค้า นักท่องเที่ยวถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) เพื่อค้นหาการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเครือข่ายของชุมชนเมือง ผู้การวิจัยแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นถนนสายอาหาร โดยเก็บข้อมูลใน 3 ถนนสายอาหาร จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (2) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ (3) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี คิดเป็นร้อยละ 100 นอกจากนี้มีการปรับการเก็บข้อมูลในถนนรองเพื่อหลีกเลี่ยงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ตามจุดต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ด้วยสถานการณ์ข้อมูลในเชิงพื้นที่ได้มีการเก็บข้อมูลจนวันสุดท้ายในการเก็บคือตั้งแต่เดือนมกราคม - เมษายน พ.ศ. 2564 จนครบจำนวนที่ต้องการและเป็นข้อมูลที่มีความสมบูรณ์อย่างยิ่ง โดยผู้วิจัยได้เสนอรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานบุคคล
  2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)
  3. ทักษะของประชาชนต่อการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
  4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
  5. นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง
  6. การเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานบุคคล
  7. ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับฐานราก
- ผลการศึกษามีรายละเอียดสำคัญดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานบุคคล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นผลของข้อมูลทั่วไปที่ประชาชนตอบแบบสอบถามที่เป็นแบบสอบถามสมบูรณ์ในข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญจำเป็นต่อการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานบุคคล

	ข้อมูลพื้นฐานบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ	อายุไม่เกิน 25 ปี	154	38.50
	อายุตั้งแต่ 26-50 ปี	206	51.50
	อายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป	40	10.00
ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียนหนังสือ	13	3.25
	ประถมศึกษาปีที่ 6-มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.	158	39.50
	อนุปริญญา หรือ ปวส.	26	6.50
	ปริญญาตรี	191	47.75
	สูงกว่าปริญญาตรี	12	3.00
อาชีพ	นักเรียน นักศึกษา	98	24.56
	ค้าขาย (แม่ค้า พ่อค้า)	137	34.34
	พนักงานเอกชน	103	25.81
	รับราชการ ทำงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานราชการ	29	7.27
	ธุรกิจส่วนตัว	13	3.26
	นักท่องเที่ยวทั่วไป	6	1.50
	รับจ้างทั่วไป	13	3.26
รายได้ต่อเดือน	ไม่เกิน 5,000 บาท	66	16.50
	5,001 – 10,000 บาท	74	18.50
	10,001 –15,000 บาท	113	28.25
	15,001 –20,000 บาท	97	24.25
	20,001 บาทขึ้นไป	50	12.50

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ฐานรากถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) จำนวน 400 คน (ร้อยละ 100) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถาม มีอายุตั้งแต่ 26-50 ปี (ร้อยละ 51.50) มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 47.75) รองลงมาระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6-มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช. (ร้อยละ 39.50) มีอาชีพค้าขาย (แม่ค้า พ่อค้า) (ร้อยละ 34.34) รองลงมามีอาชีพพนักงานเอกชน (ร้อยละ 25.81) ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001 –20,000 บาท (ร้อยละ 52.50)

ชี้ให้เห็นว่า ช่วงเวลาเดือนมกราคม - เมษายน ปี พ.ศ. 2564 ที่เปิดถนนค้าขายอาหารส่วนใหญ่คนที่อยู่บนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) เป็น “แม่ค้าพ่อค้า” และ คนที่มาซื้อของเป็น “พนักงานเอกชน” เงินเดือนตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป สะท้อนว่า นักท่องเที่ยวคนซื้ออาหารบนถนนสายอาหารจะเป็นกลุ่มคนที่เป็นพนักงานเอกชนที่ทำงานอาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่นั้นจะเป็นผู้ซื้อสำคัญ

ภาพที่ 4.1-3 การเก็บข้อมูลสำคัญในพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)

4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นผลของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) สำหรับประชาชนที่มีหน้าร้าน พ่อค้า แม่ค้าหาบเร่ แผงลอย นักท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในชุมชนหรือนอกชุมชนหรือไม่ใกล้เคียงพื้นที่ถนนสายอาหาร ความสนิทสนมคุ้นเคยกันของพ่อค้า แม่ค้า ความยั่งยืนในอาชีพการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) และประเด็นความเดือดร้อนในเชิงพื้นที่ที่ประชาชนได้รับภายในถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)

การค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	80	19.32
กลุ่มอาชีพของชุมชน	57	13.77
สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9	2.17
กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่	17	4.11
กลุ่มคณะกรรมการชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ถนนอาหาร	-	-
กลุ่มผู้ประกอบการมีหน้าร้านในพื้นที่	-	-
กลุ่มเครือข่ายแผงลอยไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	-	-
ความสนิทสนมคุ้นเคยกันของพ่อค้า แม่ค้าภายในถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)		
ทุกคนในถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) รู้จักกัน	50	12.08
มีเพียงบางคนที่มีร้านอยู่ใกล้กัน	112	27.05
ต่างคนต่างค้าขายไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน	41	9.90
กลุ่มบุคคลที่ส่งผลต่อการค้าขายบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) มากที่สุด		
ครอบครัว	59	14.25
พ่อค้าแม่ค้าด้วยกัน	83	20.05
เจ้าของอาคารพาณิชย์ที่มีหน้าร้าน	54	13.04
สำนักงานเขต	42	10.14
ตำรวจ	45	10.87
กลุ่มผู้ประกอบการถนนสายอาหาร	84	20.29
ลูกค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว (ผู้ซื้อ)	139	33.57
“ความเดือนร้อน” ที่เกิดขึ้นในการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร(สตรีทฟู้ด)		
นโยบายของกรุงเทพฯที่ขอคืนพื้นที่ทางเท้า	62	14.98
พ่อค้าแม่ค้าขัดแย้งกัน	52	12.56
ค่าใช้จ่ายบำรุงพื้นที่มีเยอะเกินไป จ่ายยิบย่อยและหลายเจ้า	99	23.91
การแย่งลูกค้าตัดราคาตัวเอง	58	14.01
หาบเร่แผงลอยไม่เป็นระเบียบและอาหารยังไม่ถูกสุขอนามัย	77	18.60
ทางเดินแคบเกินไป ลูกค้าและนักท่องเที่ยวบ่น	74	17.87
โรคระบาด Covid19 ทำให้คนไม่กล้าออกมาเดินถนนสายอาหาร	137	33.09

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

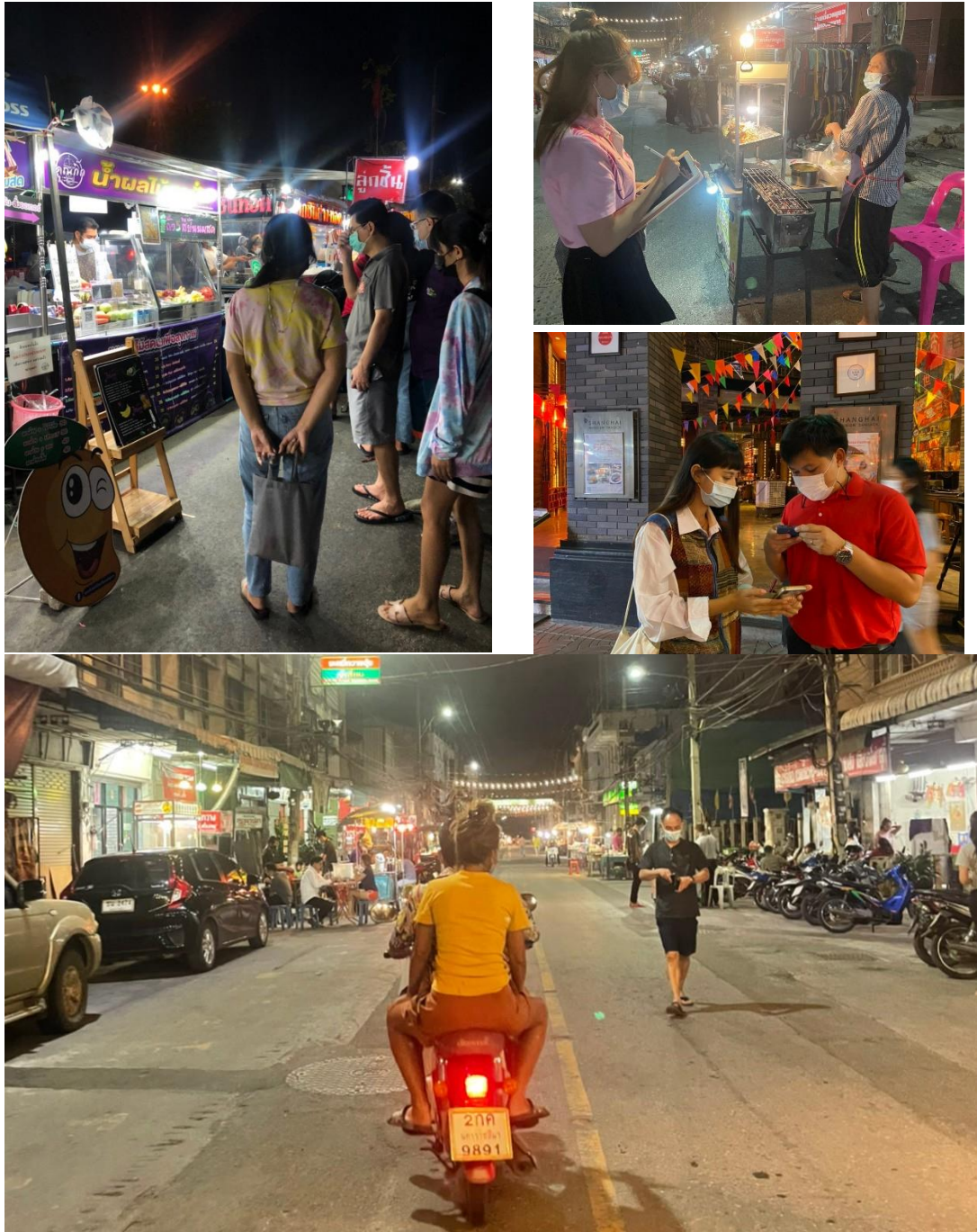
การค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)	จำนวน	ร้อยละ
“ความเดือนร้อน” ที่เกิดขึ้นในการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร(สตรีทฟู้ด)		
มาตรการของรัฐบาลที่ควบคุมมากเกินไป แม้ผ่อนคลायก็ไร้ผลเพราะคนไม่มา	66	15.94
ความไม่แน่นอนของนโยบายเกี่ยวกับถนนสายอาหารจุดผ่อน	69	16.67
คำสั่งห้ามขาย สั่งย้ายกะทันหัน ไม่มีนโยบายดูแลผู้ค้าของรัฐ	59	14.25

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประชาชนที่มีหน้าร้าน พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ แผงลอย นักท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในชุมชนหรือนอกชุมชนหรือไม่ใกล้เคียงพื้นที่ถนนสายอาหาร ความสนิทสนมคุ้นเคยกันของพ่อค้า แม่ค้า ความยั่งยืนในอาชีพการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) และประเด็นความเดือนร้อนในเชิงพื้นที่ที่ประชาชนได้รับภายในถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามมีความเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมในเรื่องกลุ่มอาชีพของชุมชน (ร้อยละ 13.77) มีเพียงบางคนที่มีร้านอยู่ใกล้กันถึงจะคุ้นเคยกันของพ่อค้า แม่ค้าภายในถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) (ร้อยละ 27.05) ทั้งนี้ประเด็นที่น่าสนใจ 2 ประเด็นสำคัญดังนี้

1) กลุ่มบุคคลที่ส่งผลต่อการค้าขายบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ลูกค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว (ผู้ซื้อ) (ร้อยละ 33.57) รองลงมา (2) กลุ่มผู้ประกอบการถนนสายอาหาร (ร้อยละ 20.29) และ (3) พ่อค้าแม่ค้าด้วยกัน (ร้อยละ 20.05)

2) “ความเดือนร้อน” ที่เกิดขึ้นในการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร(สตรีทฟู้ด) มากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ (1) โรคระบาด Covid19 ทำให้คนไม่กล้าออกมาเดินถนนสายอาหาร (ร้อยละ 33.09) รองลงมา (2) ค่าใช้จ่ายบำรุงพื้นที่มีเยอะเกินไป จ่ายยิบย่อยและหลายเจ้า อาหาร (ร้อยละ 23.91) (3) หาบเร่แผงลอยไม่เป็นระเบียบและอาหารยังไม่ถูกสุขอนามัย (ร้อยละ 18.60) (4) ทางเดินแคบเกินไป ลูกค้าและนักท่องเที่ยวบ่น (ร้อยละ 17.87) และ (5) ความไม่แน่นอนของนโยบายเกี่ยวกับถนนสายอาหารจุดผ่อน (ร้อยละ 16.67)

ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบความจริงที่ว่า สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด 19 มีผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในทิศทางลบในการค้าขายของถนนสายอาหาร สถานการณ์โรคระบาดสร้างความเดือนร้อนมากที่สุดให้กับลูกค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว (ผู้ซื้อ) เพราะกลุ่มคนเหล่านี้เมื่อได้รับผลกระทบแล้วย่อมส่งผลต่อกลุ่มผู้ประกอบการและพ่อค้า แม่ค้าบนถนนสายอาหารทั่วกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4.4-7 ทุกคนใส่หน้ากากอนามัยมาจับจ่ายใช้สอยบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)
 นักท่องเที่ยว ประชาชน ลูกคามีจำนวนน้อยมาก

4.3 ทักษะติดต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

ประชาชน นักท่องเที่ยว ลูกค้า แม่ค้า พ่อค้า บนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) 3 เส้นทางสำคัญใน ทั้ง 3 ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยมีเขตดุสิต เขตป้อมปราบพระนคร เขตบางกอกน้อย มีทักษะติดต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยมีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 ระดับทักษะติดต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

ลำดับ	ทักษะติดต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	Mean	S.D.	ระดับ
1	บทบาทการพัฒนาถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว	3.58	1.33	เห็นด้วย
2	สำนักงานเขต และกรุงเทพมหานครสามารถพัฒนาถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกได้	4.08	1.31	เห็นด้วย
3	การพัฒนาต้องเกิดขึ้นร่วมกัน 4 ฝ่าย คือ ผู้ค้ารายเล็ก ผู้ประกอบการเอกชน สำนักงานเขต (กรุงเทพฯ) และรัฐบาล	4.20	1.33	เห็นด้วย
4	ถนนสายอาหาร (Street food) ควรใช้กับกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดริมทะเล	4.23	1.45	เห็นด้วย
5	ถนนคนเดิน (Walking Street) เหมาะสมกับประเทศไทย	4.49	1.36	เห็นด้วยมาก
6	อาหารที่นำมาขายต้องสะอาด ปลอดภัย	4.63	1.42	เห็นด้วยมาก
7	อาหารที่นำมาขายต้องมีราคาที่เหมาะสม	4.60	1.39	เห็นด้วยมาก
8	อาหารที่นำมาขายจำเป็นต้องมีการสุ่มตรวจของสำนักงานเขต หรือเครือข่ายที่ดูแลถนนสายอาหาร	4.52	1.40	เห็นด้วยมาก
9	ถนนสายอาหารทุกแห่งควรมีการตั้งภาคี เครือข่าย องค์กร ในการพัฒนาอย่างชัดเจน	4.53	1.39	เห็นด้วยมาก
10	ถนนสายอาหารทุกแห่งควรมีอาสาสมัครในการตรวจความปลอดภัยของให้กับลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว	4.60	1.36	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลำดับ	ทัศนคติต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	Mean	S.D.	ระดับ
11	ความสะอาดของพื้นที่ถนนสายอาหารมีความสำคัญต่อการมาจับจ่ายใช้สอยของลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว	4.55	1.41	เห็นด้วยมาก
12	แม่ค้าต้องรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดเป็นเบื้องต้น	4.60	1.45	เห็นด้วยมาก
13	ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเทศบาล เทศกิจ มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาถนนสายอาหารในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน	4.51	1.37	เห็นด้วยมาก
14	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาถนนสายอาหารต้องเกิดจากความต้องการของประชาชน ผู้ค้า ภาคีเครือข่าย และภาครัฐ	4.50	1.43	เห็นด้วยมาก
15	รัฐบาลมีส่วนสำคัญมากที่สุดในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวถนนสายอาหารสู่ระดับโลก	4.58	1.31	เห็นด้วยมาก
16	ถนนสายอาหารที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกไม่จำเป็นต้องอยู่ที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น (เมืองหลวงแห่งสตรีทฟู้ด)	4.57	1.37	เห็นด้วยมาก
17	รัฐบาลควรผลักดันให้ทุกจังหวัดมีถนนสายอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อาทิ อาหารเหนือ อีสาน กลาง ใต้	4.61	1.40	เห็นด้วยมาก
18	การพัฒนาถนนสายอาหารไม่จำเป็นต้องไล่หาบเร่แผงลอยออกไป	4.61	1.37	เห็นด้วยมาก
19	ถนนสายอาหารในกรุงเทพมหานครควรเป็น “ความหลากหลายของอาหาร” อาหารตามใจลูกค้า	4.64	1.37	เห็นด้วยมาก
20	หาบเร่ แผงลอย เป็นเอกลักษณ์สำคัญที่เสริมให้ถนนสายอาหารมีความน่าสนใจของลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว	4.56	1.38	เห็นด้วยมาก
รวม		4.43	1.19	เห็นด้วยมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.3 พบว่า ระดับทัศนคติของประชาชนต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยเป็นความคิดเห็นที่เกิดขึ้นแบบเผชิญจริงในปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย 4.43) เมื่อพิจารณาตามราย

ข้อพบว่า ใน 20 ข้อที่เป็นทัศนคติของประชาชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 ลำดับแรกที่อยู่ในระดับสูงที่ประชาชนเห็นด้วยมากในประเด็นที่สอบถามมีจำนวน 5 ข้อ ดังนี้

1) ถนนสายอาหารในกรุงเทพมหานครควรเป็น “ความหลากหลายของอาหาร” อาหารตามใจลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 5.64)

2) อาหารที่นำมาขายต้องสะอาด ปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 4.63)

3) การพัฒนาถนนสายอาหารไม่จำเป็นต้องไล่หาแพร่กระจายออกไป และรัฐบาลควรผลักดันให้ทุกจังหวัดมีถนนสายอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อาทิ อาหารเหนือ อีสาน กลาง ใต้ (ค่าเฉลี่ย 4.61)

4) ถนนสายอาหารทุกแห่งควรมีอาสาสมัครในการตรวจความปลอดภัยของให้กับลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว / อาหารที่นำมาขายต้องมีราคาที่เหมาะสม / แม่ค้าต้องรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดเป็นเบื้องต้น (ค่าเฉลี่ย 4.60)

5) รัฐบาลมีส่วนสำคัญมากที่สุดในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวถนนสายอาหารสู่ระดับโลก (ค่าเฉลี่ย 4.58)

แต่กับพบว่าประชาชนมีทัศนคติที่ว่า “บทบาทการพัฒนาถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว” มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุดใน 20 ข้อ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) ต้องอาศัยทุกฝ่ายร่วมกันอย่าให้ตกอยู่ที่ฝ่ายรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับเรื่องอาหารมากกว่าในการจัดระเบียบต่าง ๆ โดยให้ความเห็นกับเรื่องความหลากหลายของอาหารที่สามารถเลือกซื้อได้อย่างอิสระ และต้องมีความสะอาดถูกหลักอนามัยด้วย ที่เป็นประเด็นน่าสนใจมากคือ “การพัฒนาถนนสายอาหารไม่จำเป็นต้องไล่หาแพร่กระจายออกไป เพราะนี่คือ “เสน่ห์” และทุกจังหวัดควรมีถนนสายอาหารเฉพาะถิ่น”

ภาพที่ 4.8-10 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลมีหาแพร่ รถเข็น แผงลอย เป็นเสน่ห์ของถนนสายอาหาร

4.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐ ในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของ
หน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก มีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.4.1 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของ หน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

ตารางที่ 4.4 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของ
หน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรม ส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหาร เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ	3.73	1.07	ปานกลาง
ด้านการร่วมคิดค้นหาปัญหา	3.67	1.11	ปานกลาง
ด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน	3.62	1.07	ปานกลาง
ด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ	3.64	1.20	ปานกลาง
ด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์	4.07	1.09	ปานกลาง
ด้านการร่วมรับผิดชอบ	3.80	1.07	ปานกลาง
ด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล	3.56	1.15	ปานกลาง
รวม	3.73	0.93	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.4 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่
และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.73) เมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า ทุกด้าน
ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนา
ถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไป
น้อยดังนี้

- 1) ด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.07)
- 2) ด้านการร่วมรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 3.80)
- 3) ด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ (ค่าเฉลี่ย 3.73)
- 4) ด้านการร่วมคิดค้นหาปัญหา (ค่าเฉลี่ย 3.67)

- 5) ด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.64)
- 6) ด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน (ค่าเฉลี่ย 3.62)
- 7) ด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.56)

ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนรับผลประโยชน์จากการมีถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) และรับผิดชอบในขณะที่มีถนนสายอาหารเปิดอยู่เนื่องจากถนนสายอาหารส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะเป็นการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่จะอนุญาตให้ดำเนินการถูกควบคุมโดยกฎหมายเป็นหลักเวลาจัดให้มีถนนสายอาหารอย่างถูกต้องแล้วจึงมีกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าเข้ามาค้าขายนั่นเอง จึงทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการวิเคราะห์วางแผน ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล มีระดับที่ค่าเฉลี่ยต่ำและมีการปฏิบัติการมีส่วนร่วมน้อยลงไป กล่าวสรุปได้ว่า “สิ่งใดที่ทำให้ตนได้รับผลประโยชน์มากจะร่วมอย่างเต็มที่แต่เมื่อไหร่ที่เป็นกิจกรรมที่อาจทำให้เสียเวลาทำมาหากินมักจะมีส่วนร่วมน้อยนั่นเอง”

4.4.2 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ

ตารางที่ 4.5 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ

ข้อ	ด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ	Mean	S.D.	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุงพื้นที่ถนนสายอาหาร	3.67	1.22	ปานกลาง
2	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดระเบียบถนนสายอาหาร	3.66	1.18	ปานกลาง
3	การมีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาด อนามัยถนนสายอาหาร	3.79	1.21	ปานกลาง
4	การมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยและระงับกรณีพิพาทของผู้ค้า หาบเร่ แผงลอยกับลูกค้า ประชาชนคนท่องเที่ยว	3.79	1.25	ปานกลาง
5	การมีส่วนร่วมในการจัดประชุมสร้างความเข้าใจให้ผู้ค้า ลูกค้า หาบเร่ แผงลอยและคนเดินถนน รถสัญจร	3.78	1.29	ปานกลาง
รวม		3.73	1.07	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.5 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.73) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาด อนามัยถนนสายอาหารและการมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยและระงับกรณีพิพาทของผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย กับลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.79) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง แต่ในเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดระเบียบถนนสายอาหารมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 3.66) อยู่ในระดับปานกลาง

4.4.3 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมความคิดเห็นปัญหา

ตารางที่ 4.6 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมความคิดเห็นปัญหา

ข้อ	ด้านการร่วมความคิดเห็นปัญหา	Mean	S.D.	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมในการคิด ค้นหาและเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้ค้า ลูกค้า หาบเร่ แผงลอยและคนเดินถนน รถสัญจร	3.64	1.18	ปานกลาง
2	การมีส่วนร่วมในข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาภายในถนนสายอาหารประกาศให้ผู้ค้ารับทราบแนวทาง	3.65	1.25	ปานกลาง
3	เมื่อมีการจัดประชุมถนนสายอาหาร ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย ได้การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนา	3.70	1.23	ปานกลาง
4	การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นต่อกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานรัฐ	3.68	1.27	ปานกลาง
5	การร่วมคิดหาวิธี และเสนอการช่วยเหลือต่อหน่วยงานรัฐเกิดขึ้นจากการเสนอของผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย	3.75	1.27	ปานกลาง
รวม		3.67	1.11	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.6 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมคิดค้นหาปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.67) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ในเรื่องการร่วมคิดหาวิธี และเสนอการช่วยเหลือต่อหน่วยงานรัฐเกิดขึ้นจากการเสนอของผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.75) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง แต่การมีส่วนร่วมในการคิด ค้นหาและเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้ค้า ลูกค้า หาบเร่ แผงลอยและคนเดินถนน รดสัญญรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.64) อยู่ในระดับปานกลาง

4.4.4 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน

ตารางที่ 4.7 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน

ข้อ	ด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน	Mean	S.D.	ระดับ
1	ความต้องการมีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์ในการจัดทำแผนการ พัฒนาถนนสายอาหารร่วมกับหน่วยงานรัฐ	3.66	1.13	ปานกลาง
2	การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาถนนสายอาหาร	3.57	1.18	ปานกลาง
3	การมีส่วนร่วมพิจารณาในแผนการทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ	3.65	1.25	ปานกลาง
4	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในแผนงานพัฒนาถนนสาย อาหาร	3.72	1.23	ปานกลาง
5	การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลปัญหาถนนสายอาหารเพื่อ จัดทำแผนพัฒนาร่วมกันอย่างแท้จริง	3.64	1.26	ปานกลาง
รวม		3.62	1.07	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.7 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ค่าเฉลี่ย

3.62) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในแผนงานพัฒนาถนนสายอาหาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.72) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง แต่จะมีค่าเฉลี่ยน้อยลงเมื่อประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาถนนสายอาหาร (ค่าเฉลี่ย 4.85) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง

4.4.5 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ

ตารางที่ 4.8 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ

ข้อ	ด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ	Mean	S.D.	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมในการดำเนินร่วมกิจกรรมถนนอาหาร ในฐานะ เป็นผู้ค้า ลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยวเป็นประจำ	3.53	1.36	ปานกลาง
2	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นต่อการ ขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหาร	3.58	1.30	ปานกลาง
3	การมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนอาหารแก่รัฐ	3.77	1.39	ปานกลาง
4	การมีส่วนร่วมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการ พัฒนาถนนสายอาหาร	3.67	1.34	ปานกลาง
5	การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมการ พัฒนาถนนสายอาหาร	3.77	1.36	ปานกลาง
รวม		3.64	1.20	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.8 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.64) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ในเรื่องการมีส่วนร่วม

ร่วมในการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหาร รวมถึงการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนอาหารแก่รัฐ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.77) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง แต่ลดลงเมื่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินร่วมกิจกรรมถนนอาหาร ในฐานะเป็นผู้ค้า ลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยวเป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย 3.53) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง

4.4.6 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์

ตารางที่ 4.9 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์

ข้อ	ด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์	Mean	S.D.	ระดับ
1	การได้รับประโยชน์โดยตรงกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหาร	3.84	1.19	ปานกลาง
2	ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอยได้รับประโยชน์เต็มที่จากกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารจากหน่วยงานรัฐ	3.97	1.17	ปานกลาง
3	ความภูมิใจในพื้นที่ถนนสายอาหารอยู่ใกล้ที่อยู่อาศัยที่ทำงาน มีความสะดวกสบายในการเดินทาง	4.17	1.26	ปานกลาง
4	ประชาชน คนท่องเที่ยวได้รับประโยชน์การพัฒนาถนนอาหาร	4.24	1.34	ปานกลาง
5	การพัฒนาถนนอาหารประโยชน์เกิดกับหน่วยงานรัฐ	4.15	1.24	ปานกลาง
รวม		4.07	1.09	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.9 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 4.07) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ในเรื่อง การมีส่วนร่วมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

(ค่าเฉลี่ย 4.24) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง แต่ลดลงเมื่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ถนนอาหาร ในฐานะเป็นผู้ค้า ลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยวเป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย 3.84) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง

4.4.7 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมรับผิดชอบ

ตารางที่ 4.10 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมรับผิดชอบ

ข้อ	ด้านการร่วมรับผิดชอบ	Mean	S.D.	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งข้อดีและข้อเสียในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหาร	3.68	1.18	ปานกลาง
2	การมีส่วนร่วมในการนำข้อบกพร่องของผลการจัดกิจกรรมโครงการและร่วมแก้ไขปัญหาในการบริหารการพัฒนาอย่างมุ่งมั่นร่วมกับเพื่อนผู้ค้า และหน่วยงานรัฐ	3.73	1.16	ปานกลาง
3	ความพร้อมในการรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน เครือข่ายผู้ค้า หาบเร่ แผงลอยเพื่อแนะนำและเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหาร	3.89	1.16	ปานกลาง
4	ผู้นำชุมชน ผู้ค้า เจ้าของอาคารพาณิชย์ ยินดีเข้าร่วมการออกแบบแนวทางพัฒนาถนนสายอาหารที่เหมาะสม	3.92	1.22	ปานกลาง
5	การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐ ผู้นำชุมชน ผู้ค้า ประชาชน คนท่องเที่ยวต้องส่งเสริมให้รวมกันสร้างกลุ่มเครือข่ายดูแลพัฒนาถนนสายอาหาร	3.85	1.29	ปานกลาง
รวม		3.80	1.07	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.80) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวม

ของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ในเรื่องผู้นำชุมชน ผู้ค้า เจ้าของอาคารพาณิชย์ ยินดีเข้าร่วมการออกแบบแนวทางพัฒนาถนนสายอาหารที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.92) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง แต่ลดลงเมื่อการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ทั้งข้อดีและข้อเสียในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.68) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง

4.4.8 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

ตารางที่ 4.11 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

ข้อ	ด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล	Mean	S.D.	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของการจัดการพื้นที่ถนนสายอาหารกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ	3.47	1.25	ปานกลาง
2	การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารร่วมกับหน่วยงานรัฐ ผู้ค้า ประชาชน	3.54	1.27	ปานกลาง
3	การมีส่วนร่วมในการตรวจติดตามกระบวนการทำงานการพัฒนาและการแก้ไขของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ	3.59	1.22	ปานกลาง
4	การรับทราบผลการประเมินการดำเนินงานข่าวสาร การพัฒนาถนนสายอาหารจากหน่วยงานรัฐอย่างต่อเนื่อง	3.62	1.30	ปานกลาง
5	ความต้องการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อร่วมวางแผนในการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน	3.73	1.29	ปานกลาง
รวม		3.56	1.15	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.11 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วม

ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.56) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ในเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อร่วมวางแผนในการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.73) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง แต่ลดลงเมื่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของการจัดการพื้นที่ถนนสายอาหารกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 3.47) อยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง

4.5 นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง

ประชาชน พ่อค้า แม่ค้า ลูกค้า ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย ได้แสดงความคิดเห็นไว้เกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) การบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก “ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (2) นวัตกรรมด้านอาหารและร้านค้าบนถนนสายอาหาร (3) ลักษณะนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเครือข่ายชุมชนเมืองกับการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก มีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.5.1 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

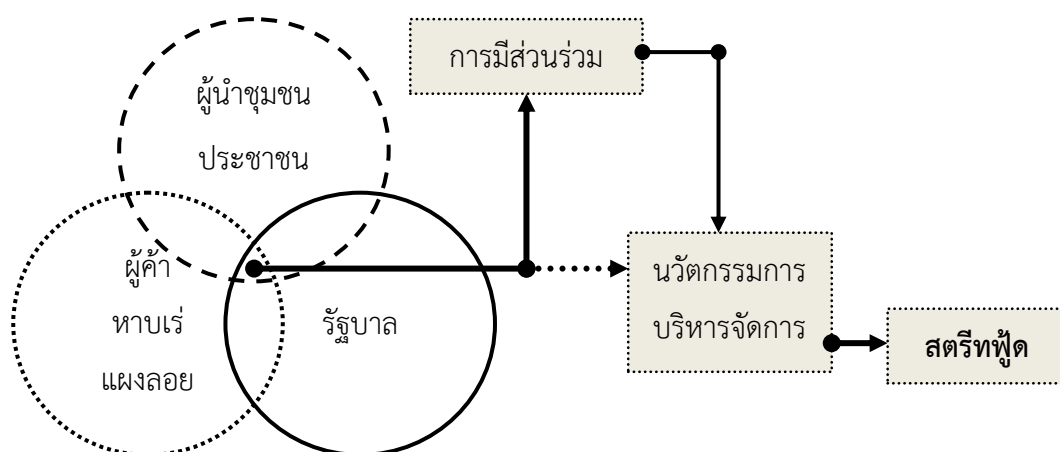
ตารางที่ 4.12 ความถี่และร้อยละการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

ข้อ	การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	จำนวน	ร้อยละ
1	ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ของการจัดถนนสายอาหาร	279	67.39
2	ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย	267	64.49
3	เจ้าของอาคารพาณิชย์	146	35.27
4	สำนักงานเขต	186	44.93
5	ตำรวจจราจร	127	30.68
6	คนเดินเท้า	149	35.99
7	นักท่องเที่ยว	198	47.83
8	คนเดินเท้า	-	-
9	รัฐบาล	263	63.53

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	จำนวน	ร้อยละ
10	เครือข่ายภาคเอกชน	135	32.61
11	ภาคีเครือข่ายประชาชน	120	28.99

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.12 พบว่า ประชาชน พ่อค้า แม่ค้า ลูกค้า ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย ได้แสดงความคิดเห็นไว้เกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก “ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ซึ่งมีความคิดเห็นตรงกันว่า 3 หัวใจหลักที่จำเป็นต่อการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองให้เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการ คือ (1) ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ของการจัดถนนสายอาหาร (2) ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย (3) รัฐบาล ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.11 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) กรุงเทพมหานคร

4.5.2 นวัตกรรมด้านอาหารและร้านค้าบนถนนสายอาหาร

ตารางที่ 4.13 ความถี่และร้อยละนวัตกรรมด้านอาหารและร้านค้าบนถนนสายอาหาร

ข้อ	นวัตกรรมด้านอาหารและร้านค้าบนถนนสายอาหาร	จำนวน	ร้อยละ
1	ตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบขออนุญาต ความสะอาด ความปลอดภัย ของร้านและอาหาร	258	62.32
2	ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอยมีบัตรรับรองเป็น QR Code แสดงลักษณะบุคคล ที่อยู่ชัดเจน	144	34.78
3	ทุกร้านค้าทั้งรายใหญ่ รายย่อย หาบเร่ แผงลอยต้องเข้าร่วมโครงการ ของรัฐ “คนละครึ่ง”	162	39.13
4	ทุกร้านค้าทั้งรายใหญ่ รายย่อย หาบเร่ แผงลอยต้องมีแอปพลิเคชันเป่า ตั้งค์จ่ายได้	125	30.19
5	แอปพลิเคชันเมนูอาหารที่เด่น ๆ ของแต่ละร้านในถนนสายอาหารที่ เชื่อมโยงกับแอปพลิเคชันสั่งอาหารออนไลน์ [grab food/food panda/line man/ uber eats/ GET food/Skootar/ LalaMove/HappyFresh]	276	66.67
6	สำนักงานเขตต้องทำ QR Code เมนูตลาดถนนอาหาร	-	-
7	รัฐบาลต้องทำแอปพลิเคชัน One Stop food หรือ Way of food หรือ Street food หรือ Walking Street ด้วยการใช้เพื่อการ ท่องเที่ยว	184	44.44

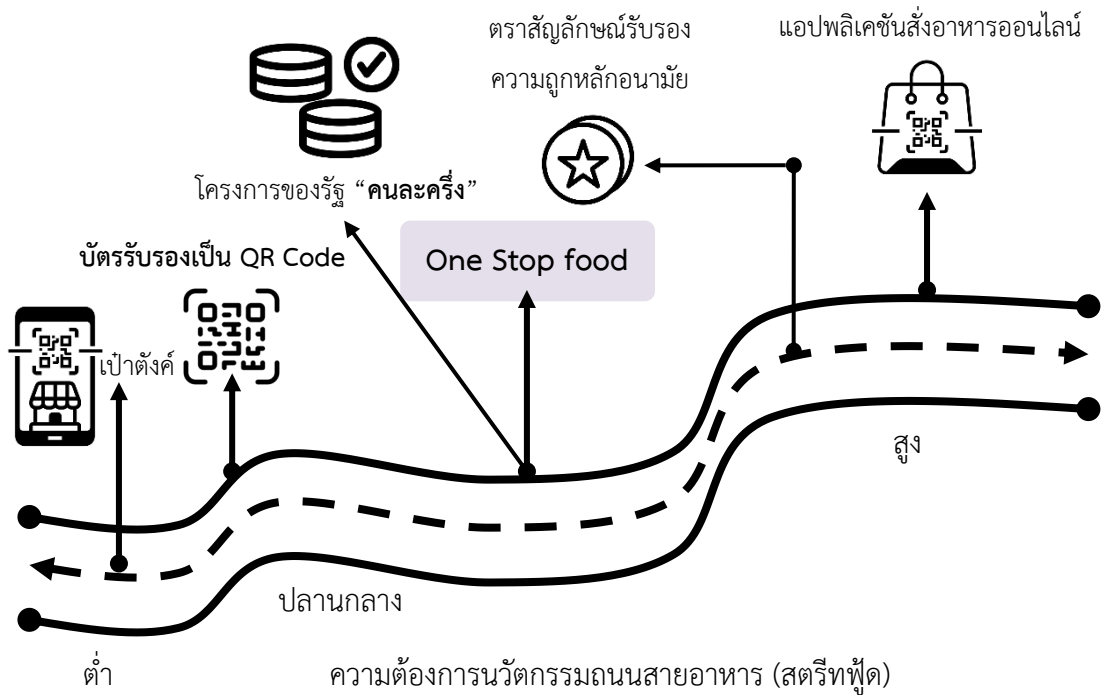
ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.13 พบว่า ประชาชน พ่อค้า แม่ค้า ลูกค้า ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย ได้แสดงความคิดเห็นไว้เกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยต้องการนวัตกรรมด้านอาหารและร้านค้าบนถนนสายอาหาร 3 นวัตกรรมมากที่สุด ดังนี้

(1) แอปพลิเคชันเมนูอาหารที่เด่น ๆ ของแต่ละร้านในถนนสายอาหารที่เชื่อมโยงกับแอปพลิเคชันสั่งอาหารออนไลน์ [grab food/food panda/line man/ uber eats/ GET food/Skootar/ LalaMove/HappyFresh] (คิดเป็นร้อยละ 66.67)

(2) ตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบขออนุญาต ความสะอาด ความปลอดภัยของร้านและอาหาร (ตราสัญลักษณ์รับรองความถูกต้องขออนุญาต) (ร้อยละ 62.32)

(3) รัฐบาลต้องทำแอปพลิเคชัน One Stop food หรือ Way of food หรือ Street food หรือ Walking Street ด้วยการใช้เพื่อการท่องเที่ยว (ร้อยละ 44.44) สามารถอธิบายในนวัตกรรมดิจิทัลของถนนสายอาหาร ดังนี้

ภาพที่ 4.12 นวัตกรรมดิจิทัลที่ประชาชนต้องการบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) กรุงเทพมหานคร

4.5.3 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

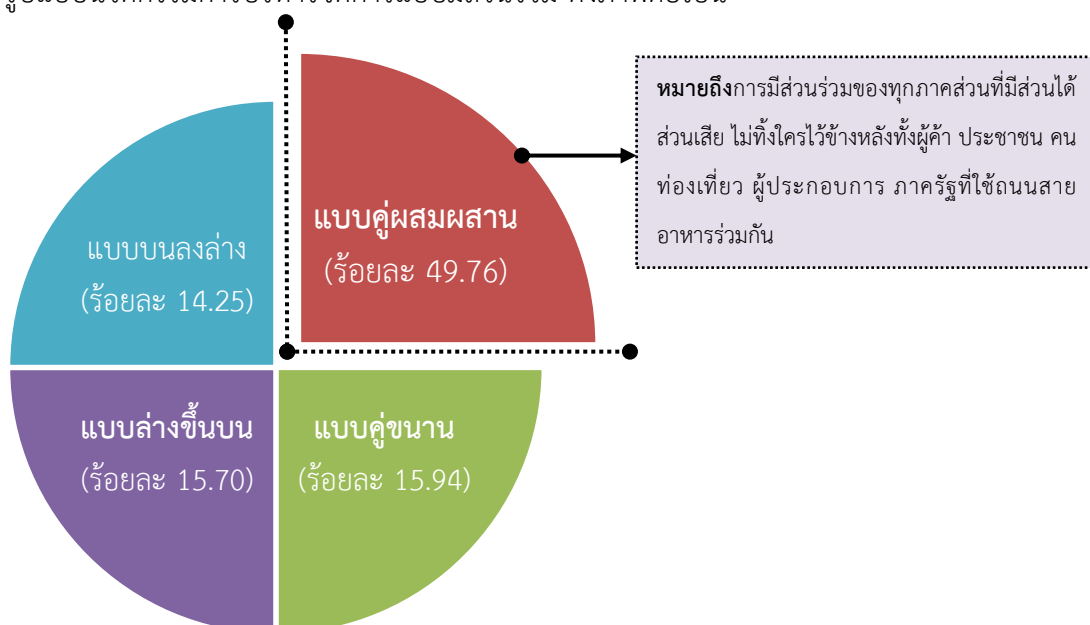
ตารางที่ 4.14 ความถี่และร้อยละรูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

ข้อ	รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	จำนวน	ร้อยละ
1	แบบบนลงล่าง หมายถึงเริ่มต้นขับเคลื่อนถนนสายอาหารด้วยนโยบายรัฐบาล กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต ผู้ประกอบการภาคเอกชน ภาคีเครือข่าย ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย	59	14.25

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ข้อ	รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	จำนวน	ร้อยละ
2	แบบล่างขึ้นบน หมายถึงเริ่มต้นผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย ภาคีเครือข่าย ผู้ประกอบการภาคเอกชน สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร รัฐบาล (กรม กระทรวง)	65	15.70
3	แบบคู่ขนาน หมายถึงสร้างกลุ่มและภาคีเครือข่ายร่วมกันระหว่างรัฐ เอกชน และผู้ค้า ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมมือ ร่วมใจในการทำงาน ร่วมกัน	66	15.94
4	แบบคู่ผสมผสาน หมายถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังทั้งผู้ค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ภาครัฐที่ใช้ถนนสายอาหารร่วมกัน	206	49.76

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.14 พบว่า ประชาชน พ่อค้า แม่ค้า ลูกค้า ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย มีความต้องการรูปแบบที่เป็นลักษณะในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยมี 4 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.13 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนต้องการให้เกิดขึ้นจริง

4.6 การเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานบุคคล

4.6.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานบุคคล

(1) ปัจจัยด้านอายุ

ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามอายุ

การเปรียบเทียบความแตกต่าง	อายุ	mean	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	<=25 ปี	4.38	ระหว่างกลุ่ม	57.947	2	28.974	22.838	0.000*
	26-50 ปี	4.68	ภายในกลุ่ม	503.665	397	1.269		
	51 ปี >	3.37	รวม	561.613	399			
การมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	<=25 ปี	3.98	ระหว่างกลุ่ม	29.563	2	14.781	18.708	0.000*
	26-50 ปี	3.67	ภายในกลุ่ม	313.672	397	.790		
	51 ปี >	3.03	รวม	343.235	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.15 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามอายุ โดยใช้วิธีการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่าประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีอายุไม่เกิน 50 ปีมีทัศนคติที่ดีและ การมีส่วนร่วมที่มากกว่าในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนและข้าราชการที่มีอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

(2) ปัจจัยด้านการศึกษา

ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามการศึกษา

การเปรียบเทียบความแตกต่าง	การศึกษา	mean	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	ป.6-ม.3	3.91	ระหว่างกลุ่ม	83.248	2	41.624	34.544	0.000*
	ม.6 ปวช.ปวส.	4.77	ภายในกลุ่ม	478.364	397	1.205		
	ปริญญาตรี	4.84	รวม	561.613	399			
การมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	ป.6-ม.3	3.61	ระหว่างกลุ่ม	5.526	2	2.763	3.248	0.000*
	ม.6 ปวช.ปวส.	4.04	ภายในกลุ่ม	337.709	397	0.851		
	ปริญญาตรี	3.78	รวม	343.235	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.16 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามการศึกษา โดยใช้วิธีการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไปมีทัศนคติที่ดีและการมีส่วนร่วมที่มากกว่าในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนและข้าราชการที่มีระดับการศึกษาไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

(3) ปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน

ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

การเปรียบเทียบความแตกต่าง	รายได้	mean	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	<=10,000	3.88	ระหว่างกลุ่ม	86.433	2	43.217	36.106	0.000*
	10,001-15,000	4.40	ภายในกลุ่ม	475.179	397	1.197		
	15,001>	4.98	รวม	561.613	399			
การมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	<=10,000	3.54	ระหว่างกลุ่ม	10.579	2	5.289	6.312	0.002*
	10,001-15,000	3.95	ภายในกลุ่ม	332.656	397	0.838		
	15,001>	3.74	รวม	343.235	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.17 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยใช้วิธีการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 10,001 ขึ้นไปมีทัศนคติที่ดีและการมีส่วนร่วมที่มากกว่าในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนและข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

(4) ปัจจัยด้านอาชีพ

ตารางที่ 4.18 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามอาชีพ

การเปรียบเทียบความแตกต่าง	อาชีพ	mean	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	นักเรียน นักศึกษา	4.46	ระหว่างกลุ่ม	86.433	2	43.217	36.106	0.000*
	ค้าขาย	3.84	ภายในกลุ่ม	475.179	397	1.197		
	เอกชน	5.06	รวม	561.613	399			
	รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	4.85						
	ธุรกิจส่วนตัว	4.49						
	นักท่องเที่ยวและรับจ้าง	4.54						
	การมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก	นักเรียน นักศึกษา	4.19	ระหว่างกลุ่ม	10.579	2	5.289	6.312
ค้าขาย		3.54	ภายในกลุ่ม	332.656	397	0.838		
เอกชน		3.54	รวม	343.235	399			
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ		3.76						
ธุรกิจส่วนตัว		3.48						
นักท่องเที่ยวและรับจ้าง		3.76						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.18 พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามอาชีพ โดยใช้วิธีการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่าประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีอาชีพเอกชนมีทัศนคติที่ดีต่อบทบาทในการพัฒนาสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนที่มีอาชีพนักศึกษา นักเรียนและพ่อค้าแม่ค้า และประชาชนที่มีอาชีพนักเรียน นักศึกษามีส่วนร่วมที่มากกว่าในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนและข้าราชการที่มีอาชีพพ่อค้า แม่ค้าและเอกชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

4.7 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เทคนิคและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับฐานราก

4.7.1 การสัมภาษณ์เทคนิคและพัฒนาชุมชน

เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ได้ทำการสัมภาษณ์เทคนิคและพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า พื้นที่เขตดุสิตมี “จุดอ่อนผัน” ปัจจุบัน “พื้นที่ทำการค้า” ในเขตดุสิตมี 8 พื้นที่ มี 19 จุด โดยมีพื้นที่จุดที่น่าสนใจ คือ ถนนราชวัตร รองลงมาคือ ถนนข้างกระทรวงศึกษาธิการ และถนนศรียาน นอกจากนี้ยังพบว่ามีตลาดหน้ากรมชลประทาน ถนนสังคโลก (ข้างวชิรพยาบาล) ตลาดเทเวศร์ ข้างวัดสะพานสูง (ตลาดของสด) และตลาดศรียาน

โดยให้ความสำคัญกับ Best Service ราชวัตร มากกว่าในการพัฒนาเป็นสตรีทฟู้ด แต่ไม่สามารถปิดถนนได้ ในทศนะที่แท้จริงพวกเราอยากให้ หาบเร่ที่คิดว่าปัญหาของเมือง (หากมองในมุมอื่น) บริหารจัดการให้มีคุณสมบัติด้านความสะอาด ความมีระเบียบให้กับหาบเร่จะกลายเป็นอีกหนึ่งเสน่ห์ และเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับที่ต่างประเทศทำเป็นจุดขาย เพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้หาบเร่แผงลอยโดยไม่ต้องปิดถนน แต่มีการจัดสรรพื้นที่ที่เหมาะสม เน้นความสะอาด แต่ถ้าทำเป็น Walking Street จะกระทบต่อวิถีชีวิตชาวบ้าน (การลงทุนอาจจะไม่คุ้มและไม่ยั่งยืน) สิ่งที่เป็นนวัตกรรมคือ คน อาหาร การสัญจร วิถีชีวิต หาบเร่แผงลอย สะอาด เป็นระบบ มีระเบียบ อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ไม่ต้องทิ้งใครสักคนสักกลุ่ม (แนวคิดของเราคือ สตรีทฟู้ดต้องอยู่กับวิถีชีวิตคนได้ไม่ใช่ walking street ที่ต้องปิดถนนมาขายของกัน) (เด่นดวง ไทยวัฒนา และมยุรฉัตร โตเทศ, 2564: สัมภาษณ์) สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือการให้ชุมชนระแวกถนนสายอาหารเข้ามามีบทบาทในการดูแลและสร้างรายได้ด้วยมีสินค้าชุมชนเข้ามามีบทบาทกับสตรีทฟู้ดด้วย (ชุตินา ศาสตราสาระ, 2564: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.14-15 การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์หน่วยงานรัฐ ฝ่ายเทคนิค สำนักงานเขตดุสิต

ภาพที่ 4.16-19 การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์หน่วยงานรัฐ ฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ สำนักงานเขตดุสิต

4.7.2 การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับฐานราก

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานบุคคล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นผลของข้อมูลทั่วไปที่ผู้เป็นตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 30 คนเพื่อการสัมภาษณ์ 5 ข้อคำถามสำคัญที่จำเป็นต่อการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานบุคคล

	ข้อมูลพื้นฐานบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ	อายุไม่เกิน 30 ปี	22	73.33
	อายุตั้งแต่ 31-50 ปี	5	16.67
	อายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป	3	10.00
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 6	3	10.00
	มัธยมศึกษาปีที่ 3	1	3.33

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

	ข้อมูลพื้นฐานบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา			
	มัธยมศึกษาปีที่ 6	2	6.67
	ปริญญาตรี	23	76.67
	ปริญญาโท	1	3.33
อาชีพ			
	นักเรียน นักศึกษา	9	30.00
	พ่อค้า แม่ค้า	10	33.33
	ทำงานเอกชน	5	16.67
	ทำงานราชการ	6	20.00
รายได้ต่อเดือน			
	รายได้ไม่แน่นอน	4	13.33
	ไม่เกิน 10,000 บาท	10	33.33
	ตั้งแต่ 10,001-20,000 บาท	3	10.00
	ตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป	13	43.33

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.19 ข้อมูลพื้นฐานของเป็นตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 30 คนที่อยู่ในพื้นที่ฐานรากถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุไม่เกิน 30 ปี (ร้อยละ 73.33) มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 76.67) มีอาชีพค้าขาย (แม่ค้า พ่อค้า) (ร้อยละ 33.33) รองลงมามีอาชีพทำงานราชการ (ร้อยละ 20.00) ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 43.33) รองลงมามีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท (ร้อยละ 33.33)

ณ ช่วงเวลาเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2564 ที่เปิดถนนค้าขายอาหารส่วนใหญ่คนที่อยู่บนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) เป็น “แม่ค้าพ่อค้า” และ คนที่มาซื้อของเป็น “ทำงานราชการ” เงินเดือนตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไปสะท้อนว่า นักท่องเที่ยวคนซื้ออาหารบนถนนสายอาหารจะเป็นกลุ่มคนที่เป็นคนทำงานราชการที่มีกำลังซื้ออย่างมากในยุคสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่สีแดงที่เป็นกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4.20-23 การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ในพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)

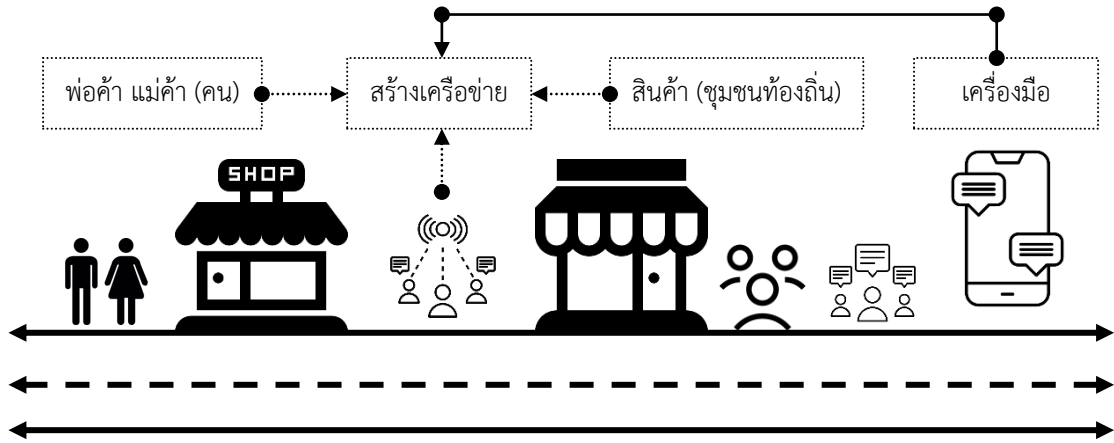
(2) 5 ข้อคำถามสำคัญ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายรายชื่อให้เป็นเป็นสรุปจาก 30 คนให้เป็นข้อมูลสำคัญโดยเขียนเชิงพรรณารายข้อคำถาม ดังต่อไปนี้

1) สร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

พบว่า โดยส่วนใหญ่ยังไม่ได้แสดงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนัก เพราะบางคนเป็นพ่อค้าที่หาเช้ากินค่ำ แต่ได้ให้แนวคิดที่ว่า ต้องสร้างเครือข่ายคน กับชุมชน ให้เชื่อมโยงกันให้ได้ ดึงเอกลักษณ์ของ

ชุมชนมาสร้างกลยุทธ์การค้าขายในถนนสายอาหารและมีการปรับเครื่องมือในการสื่อสารให้ทันสมัยมากขึ้น ควรจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายออนไลน์ของพ่อค้าแม่ค้าขึ้นเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าแบบ Barter Trading ได้ด้วยเพราะในอดีตเคยแลกเปลี่ยนสินค้ากันแบบนี้ได้เช่นเดียวกัน มีลักษณะภาพดังนี้

ภาพที่ 4.24 การสร้างเครือข่ายพ่อค้าแม่ค้า (คน) กับการค้าขายระหว่างชุมชน โดยใช้เครือข่ายออนไลน์

2) แนวทางในการสร้างการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

พบว่า แนวทางสำคัญคือ การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้คน และชุมชน เมื่อมีการจัดตั้งเครือข่ายในแต่ละชุมชนในแต่ละเขตในกรุงเทพมหานครแล้วให้แต่ละเขตจัดทำระเบียบเฉพาะของสตรีทฟู้ด โดยให้เครือข่ายชุมชนของตนสร้างสตรีทฟู้ดแห่งเดียวให้มีชื่อเสียง นำสินค้าชุมชนมารวมในที่เดียวให้มากที่สุด เกิดเป็นย่านสตรีทฟู้ดที่มีความน่าสนใจ เช่นฝั่งเยาวราช ต้องเกลาัดขนมปังเจ้าดัง ย่านประตูน้ำข้าวมันไก่ประตูน้ำ เป็นต้น ให้แต่ละเครือข่ายมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกลยุทธ์ต่างๆ ทำให้เกิดภาคีเครือข่ายในแต่ละเขต โดยการสรรหากิจกรรมเพื่อเป็นส่วนกลางในการดึงคนเข้ามามีส่วนร่วม ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เริ่มจากการสำรวจผู้คน และเอกลักษณ์ความเป็นชุมชนนั้นๆ เพื่อสะท้อนและปรับเปลี่ยน สร้างผลิตภัณฑ์เพื่อสื่อหรือเป็นตัวบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ เข้าไปในย่านสตรีทฟู้ด ดังนั้นในประเด็นนี้ทุกคนเห็นตรงกันว่า “ต้องสร้างเครือข่าย online onsite onstreet”

3) บทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

พบว่า ต้องรู้จักการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งตลาดไทยก็เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ และมีความน่าสนใจของตลาด ทำให้ผู้คนมีการชักชวนโดยการพูดชักชวนปากต่อปากได้ ต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์ จุดเด่น บทบาทสำคัญที่ทำให้ชาวต่างชาติต่างจับจ้อง และยกระดับความเป็นสตรีทฟู้ด ให้มีประสิทธิภาพ และสื่อถึงเอกลักษณ์มากขึ้น เพื่อให้ชาวต่างชาติ มีการชื่นชมและสนใจในสตรีทฟู้ดของไทย ปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ หรือมีการประยุกต์ภาชนะต่าง ๆ มาใช้ เพื่อให้คงความสะอาด ยกระดับการเป็นสตรีทฟู้ด จัดระเบียบร้านค้า เพิ่มมูลค่าให้ตัวสินค้า ต้องยกระดับความเป็นไทย และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของสตรีทฟู้ด ซึ่งในความเป็นจริงตลาดไทยสามารถพัฒนาได้มากกว่านี้ถ้าหากภาครัฐให้ความสำคัญและพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้นบทบาทจึงอยู่ที่ คน ชุมชน ผู้ประกอบการ รัฐต้องร่วมมือกันเห็นความสำคัญของสตรีทฟู้ดต้องร่วมกัน **“ยกระดับคุณภาพของสตรีทฟู้ด”**

4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการพัฒนาพื้นที่ถนนสายอาหารทั้งกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ มีหลากหลายของผู้คนแตกต่างกันออกไปแต่ละกิจกรรมหลายคนใช้แอปพลิเคชัน คนละครั้ง เราชนะ ที่สามารถช่วยได้พอประมาณนี้ บางคนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกระจายข่าว แต่โดยส่วนใหญ่จะมีเรื่องการอำนวยความสะดวกของจราจร การอำนวยความสะดวกจัดหาพื้นที่ มีการทำความสะอาด การจัดระเบียบร้านค้า การตรวจสอบคุณภาพสินค้า ถูกหลักโภชนา การตรวจสอบราคา และหลักโภชนาการ การตรวจสอบลิขสิทธิ์ สนับสนุนซื้อสินค้าสตรีทฟู้ด และมีความคิดเห็นตรงกันว่า **“รัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่านี้ ให้จัดระเบียบและยกระดับสตรีทฟู้ดของไทยเป็นที่น่าสนใจและน่าจดจำให้แก่สายตาของชาวต่างชาติ”**

5) การพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวควรเป็นเช่นไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร?

พบว่า ปัญหาอุปสรรคในพื้นที่ถนนสายอาหาร ได้แก่ ขยะ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนขาดจุดขายที่โดดเด่นเพื่อดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ต้องจัดระเบียบทางเดินที่สะดวกสะอาด เพิ่มการตรวจสอบคุณภาพของอาหาร มีการจัดระเบียบที่สะดวกต่อการซื้อ มีแลนมาร์กที่สะอาดตา การประยุกต์ที่ทันสมัยแต่ยังคงความเป็นสตรีทฟู้ด ปัญหาจากสถานการณ์ตอนนี้ทำให้ผู้คนมีความหวาดกลัว และมีเชื้อที่แพร่หลาย จึงควรที่จะมีการป้องกันที่ดี ควรจะจัดระเบียบ รูปแบบของการตั้งร้านที่เป็นระเบียบ สะดวกต่อการมาจับจ่ายใช้สอย

นอกจากนี้ในพื้นที่ถนนอาหารจะพบว่า ราคาอาหาร สินค้ามีต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องมีการเพิ่มราคาขึ้นซึ่งอาจจะทำให้ราคาสินค้าบางอย่างมีราคาเทียบเท่าในห้าง ผู้คนจึงมีทางเลือก และเลือกจับจ่ายภายในห้างมากกว่านั่นเองทำให้คนมาเดินถนนสายอาหารน้อยลง เศรษฐกิจไทยไม่ดีทำให้ผู้คน

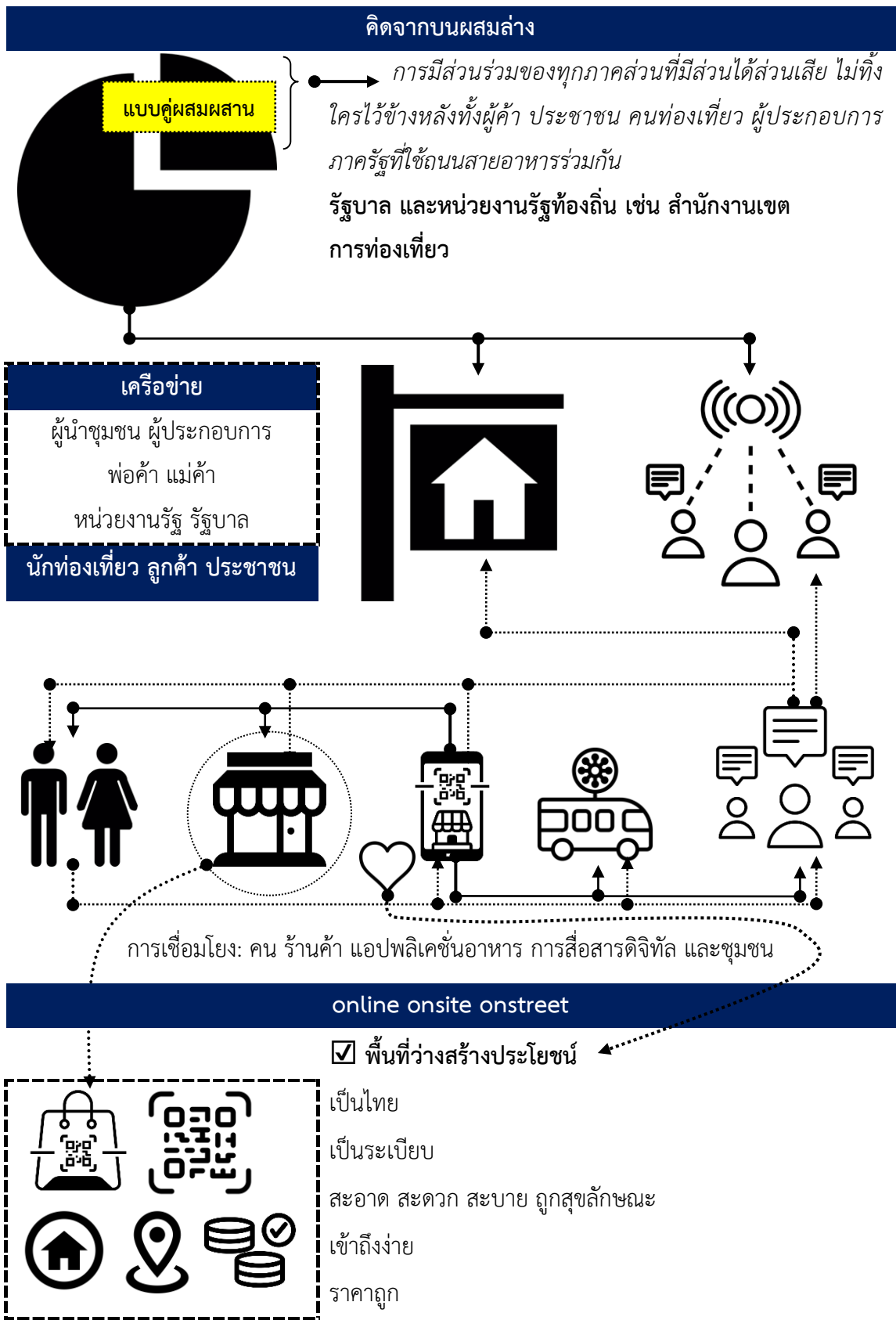
ไม่มีทุนทรัพย์ในการออกมาซื้อในถนนสายอาหาร ทั้งนี้ด้วยสถานการณ์ในปัจจุบัน โควิดทำให้ผู้คนหลีกเลี่ยงในการจับจ่ายใช้สอย ทำให้ได้รับผลกระทบไปยังผู้ค้าขายที่ไม่มีเงินลงทุนทำให้ทุกอย่างหยุดชะงัก และการเข้ามาพัฒนาถนนสายอาหารคงต้องเว้นระยะไป มีการปรับตัวในเรื่องที่ตั้งร้านค้าให้เหมาะสม และสะดวกในการใช้จ่าย จากสถานการณ์โรคระบาดโควิด19 ซึ่งทำให้ต้องมีมาตรการป้องกันไม่ว่าจะเป็นความสะอาดของร้านค้าที่เดิมต้องมีอยู่แล้ว ยังต้องควบคุมมากกว่าเดิม มีบรรจุกฎเกณฑ์ที่สะอาดและปลอดภัย การแสกนจ่ายที่สะดวกและลดการสัมผัสมากขึ้น แต่อย่างไรคนไม่ค่อยออกมาจับจ่ายใช้สอย สุดท้ายของคำตอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะพบว่า “อยู่ที่หน่วยงานรัฐ เพราะความจริงผู้ขายต้องพัฒนาสินค้าของตัวเองให้มีคุณภาพกับคนที่มาซื้ออยู่แล้ว รัฐต้องมองให้ทะลุปัญหาแล้วสร้างนโยบายเข้ามาช่วยเหลือมากขึ้นและเฉพาะพื้นที่มากขึ้น

สำคัญยิ่งข้อคำถามปิดท้าย : สตรีทฟู้ดประเทศไทยควรเป็นเช่นไร?

พบว่า มีความต้องการให้สตรีทฟู้ดประเทศไทยเป็นหลากหลาย แต่ที่เห็นตรงกันทุกคน คือ ต้องเป็นระเบียบ สะอาด สะดวก ราคาถูก เข้าถึงง่าย มีความเป็นไทยและอื่น ๆ ดังนี้

- (1) ควรเป็นศูนย์รวมอาหารที่สะอาด
- (2) การจัดระเบียบและมีกฎระเบียบที่ชัดเจนเฉพาะถิ่น
- (3) มีความเป็นเอกลักษณ์ ราคาแต่ต้องเข้าถึงง่าย มีความสะอาด มีแพ็คเกจที่สะอาดตา ยังคงความเป็นสตรีทฟู้ดที่มีการประยุกต์ ซื้อขายสะดวก
- (4) มีแลนด์มาร์กที่แสดงออกถึงสตรีทฟู้ดที่ยกระดับของอาหารข้างทาง ให้ดูดี ยังคงความสะอาด และเป็นที่สนใจของลูกค้า ราคาสามารถซื้อและเข้าถึงได้ง่าย
- (5) สะดวกและรวดเร็ว สะอาดปลอดภัย ราคาถูก
- (6) มีความเป็นเอกลักษณ์สื่อถึงความเป็นไทย
- (7) มีความเป็นเอกลักษณ์ รสชาติดั้งเดิม มีเสน่ห์ของกลิ่นอายความเป็นสตรีทฟู้ด ที่เข้าถึงได้ง่าย และมีราคาที่เป็นมิตรต่อผู้บริโภค

นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) มี 1 แนวทางนวัตกรรมของการวิจัย ดังมีรูปแบบดังภาพที่ใช้ชื่อว่า “ฟู้ด ออน สตรีท” (Food on Street) หรืออาจต้องสร้างอัตลักษณ์ใหม่เฉพาะ “บางกอกฮาบเร่ง่วงลอยออนสตรีท” ต่อไปนี้

ภาพที่ 4.25 แนวทางสร้างนวัตกรรม “ฟู้ด ออน สตรีท” (Food on Street)

แนวคิดสำคัญหนึ่งที่ใช้เพื่อการพัฒนาสตรีฟู้ดกรุงเทพมหานคร คือ การให้โอกาสพื้นที่ค้าขายสำหรับหาบเร่แผงลอยในพื้นที่เอกชน (เป็นพื้นที่ว่าง) ในเขตกรุงเทพมหานครจะเกิดประโยชน์สูงสุด และได้ขยายจำนวนผู้ค้าขายเพิ่มมากขึ้นทำให้กระแสการไหลเวียนของเงินในถนนอาหารมากขึ้นด้วย ความหลากหลายของอาหารที่นำมาจำหน่ายจะมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ซึ่งข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์พ่อค้าแม่ค้า สรุปตามข้อคำถาม คำตอบในสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 เป็นกรณีตัวอย่าง ได้ข้อมูลสรุป ดังนี้

1. ความคิดเห็นกับสถานการณ์โควิดปัจจุบัน?
  - รู้สึกแย่ เพราะสถานการณ์ทำให้คนไม่ค่อยออกมาใช้จ่าย
  - ขายของยากบางวันก็ขายแทบไม่ได้เลย
  - เหนื่อยและรู้สึกท้อมาก
2. สถานการณ์โควิดที่คนไทยได้รับผลกระทบใน 3 ครั้งที่ผ่านมามีการปรับตัวอย่างไร?
  - พยายามประคองตัวเองอยู่ให้ได้
  - ลดต้นทุนและลดราคาสินค้าลง
  - ปรับรักษาระยะห่างเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับตัวเองและลูกค้า
3. ปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐอย่างไรเกี่ยวกับการป้องกันโควิด19
  - วัคซีนหมวกก่อนเข้าร้านทุกครั้ง รักษาความสะอาดด้วยการสวมหน้ากากและล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์และปฏิบัติตามกฏนโยบายของรัฐอย่างเคร่งครัด
4. คิดว่าถ้าอีก 2 ปีข้างหน้าสถานการณ์โควิดยังป้องกันไม่ได้จะมีทิศทางปรับตัวอย่างไร?
  - คิดว่าคงแย่ๆ มากเพราะทุกวันนี้ก็แย่มากพอแล้วแต่ก็ต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โควิดต่อไป (เป็นการตัดสินใจด้วยความรู้สึกที่เป็นจริงในการได้รับผลกระทบโดยตรง)
5. ระหว่างสตรีฟู้ดในต่างจังหวัดกับในกรุงเทพมหานคร มีความต่างกันมากน้อยแค่ไหน?
  - ต่างเพราะด้วยสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในเมืองกับต่างจังหวัดไม่เหมือนกัน
  - ต่างมากเพราะอย่างต่างจังหวัดส่วนมากคนที่มาเดินมีแต่คนในพื้นที่มาเดิน
6. ระหว่างสตรีฟู้ดในต่างจังหวัดกับในกรุงเทพมหานครทิศทางการพัฒนาควรเป็นอย่างไร?
  - ป่ามองว่า เป็นเรื่องขยะและความสะอาดในทุกที่หน้าจะเป็นเหมือนกัน
  - การไปโมทให้นักท่องเที่ยวอาจจะต่างกันเพราะในกรุงเทพมหานครสามารถเน้นไปที่เฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวมากกว่าต่างจังหวัด
7. คิดว่าสตรีฟู้ด ณ ที่ปัจจุบันที่เราใช้ค้าขายจะมีวันหายไปหรือไม่?
  - ถ้าหากสถานการณ์ยังเป็นแบบนี้ไปเรื่อยๆ บางตลาดก็อาจจะปิดตัวลง
8. ด้วยสถานการณ์โควิด 19 คิดว่ามีวิธีการเอาตัวรอดจากคู่แข่งได้อย่างไร?
  - มีการขายผ่านทางแอป ออนไลน์ ลดราคาลง จัดโปรโมชั่น

9. รัฐได้มีการเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านใดบ้าง
  - มีโครงการคนละครึ่ง
10. อยากให้ทางรัฐเข้ามาช่วยเหลือในด้านใดส่วนที่สุด
  - อยากให้ช่วยแก้ไขปัญหาทางโควิด 19 ด่วนที่สุดและเรื่องเศรษฐกิจ อยากให้ทุกอย่างดีขึ้นกว่าที่ เพราะถ้าป็นแบบนี้ต่อไปทุกอย่างอาจจะตายหมด
11. จากสถานการณ์โควิด ณ ตอนนีคิดว่าต่างจังหวัดกับ กทม.ที่ไหนมีผลกระทบมากกว่ากัน
  - ใน กทม มีผลกระทบมากกว่าแน่นอน
12. ส่วนตัวคิดว่า ณ ตอนนีท่านมีการรับมือกับสถานการณ์การโควิดได้ดีมากน้อยแค่ไหน?
  - ก็พยายามดูแลตัวเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
13. นอกจากโควิดแล้วคิดว่าอะไรคืออุปสรรคอีกบ้าง?
  - คนไม่ค่อยมีกำลังซื้อไม่ค่อยออกมาใช้จ่ายเงินเหมือนก่อนทำให้รายลดลงจากเมื่อก่อน
14. สำคัญยิ่งข้อคำถามปิดท้าย: *สตรีที่พูดประเทศไทยควรเป็นเช่นไร?*
  - ควรเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและเป็นจุดที่ทุกคนหรือใครก็อยากไป เป็นศูนย์อาหารที่มีคุณภาพสะอาด ราคาประหยัด และปลอดภัยกับผู้บริโภค

ภาพที่ 4.26 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ในช่วงโรคระบาดโควิด 19 ระลอกที่ 3

ข้อมูลที่น่าสนใจที่สุดคือ ข้อมูลจากการผลกระทบ การรับมือ และการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ และงานของแรงงานนอกระบบกลุ่มหาบเร่แผงลอย ในวันศุกร์ที่ 9 กรกฎาคม 2564 เวลา 13.30-15.30 น. โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า การค้าแผงลอยมีความสำคัญต่อเมือง แม้หลังยุคโควิดแต่อาจต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงทั้งคุณภาพและมาตรฐาน โดยเฉพาะอาหารประเภทแผงลอย (Street Food) (นฤมล นิราทร, 2564: เสวนาสาธารณะ, 9 กรกฎาคม) ผลกระทบต่อหาบเร่แผงลอยที่เกิดขึ้นคือ ไม่มีนักท่องเที่ยว ไม่มีคนเดิน ไม่มีคนออกมา

ทำงาน มีคำสั่งปิดตลาด แต่พบว่ามีการเข้าถึงอาหารได้แม้กักตัวอยู่บ้านก็ตาม (เรวัตร์ ขอบธรรม, ประธานเครือข่ายแผงลอยไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564: เสวนาสาธารณะ, 9 กรกฎาคม) การค้าขายในช่วงโควิดมีความยากลำบากทั้งหาวัตถุดิบประกอบอาหาร ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ แต่ปัญหาเกิดขึ้นกับผ้าขายวัตถุดิบ ผู้ขนส่ง ผู้ซื้อมีรายได้น้อย (ปรีชา ไทยสงเคราะห์, ประธานสหพันธ์ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานคร, 2564: เสวนาสาธารณะ, 9 กรกฎาคม) หาบเร่ทำให้เมืองไม่เป็นระเบียบ เบียดเบียนผู้ใช้พื้นที่สาธารณะอื่น ๆ หาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพของผู้มีโอกาสน้อยเพื่อผู้มีโอกาสน้อยในเมือง การบริหารหาบเร่แผงลอยในเมืองต้องมีความสมดุลและสนับสนุนทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตทั้งของผู้ค้า ผู้ซื้อในช่วงหลังวิกฤติโควิด 19 (วิชยา โกมินทร์, นักวิจัยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2564: เสวนาสาธารณะ, 9 กรกฎาคม) นอกจากนี้พบว่า ข้อเสนอแนะของกลุ่มหาบเร่แผงลอย มีหลายประเด็นที่น่าสนใจ อาทิ (1) สนับสนุนให้ผู้ค้าแผงลอยแต่ละเขต หรือสมาชิกชุมชนแต่ละชุมชนมีส่วนในการทำอาหาร (ข้าวกล่อง) และส่งอาหารให้กับผู้ที่กักตัว ผู้มีรายได้น้อยและประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ผู้ค้าและสมาชิกในชุมชนจะมีรายได้ (2) ควรทดลองเปิดพื้นที่นarrow ในระดับพื้นที่ ย่าน ตลาดในการจำหน่ายอาหารของใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าทางการเกษตร สินค้าทางวัฒนธรรม สินค้าของกลุ่ม (3) ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้ค้าและเครือข่ายหาบเร่แผงลอยในระดับพื้นที่ ย่าน ตลาด เช่นการรวมกลุ่ม การค้าขายออนไลน์ การพัฒนามาตรฐานตามสาธารณสุข พุทธิกรรม ผู้บริโภค และวิถีใหม่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก” ซึ่งในการวิจัยได้สังเคราะห์จากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ฉบับ ใน 3 ถนนสายอาหาร ได้แก่ (1) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (2) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ (3) ถนนสายอาหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี คิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
- 2) เพื่อจัดทำแนวทางในการสร้างการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานบุคคล

ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ฐานรากถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) จำนวน 400 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถาม มีอายุตั้งแต่ 26-50 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพค้าขาย (แม่ค้า พ่อค้า) รองลงมามีอาชีพพนักงานเอกชน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001 –20,000 บาท กำลังซื้อตกอยู่ที่นักท่องเที่ยวคนซื้ออาหารบนถนนสายอาหารจะเป็นกลุ่มคนที่เป็นพนักงานเอกชนที่ทำงานอาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่นั้นจะเป็นผู้ซื้อสำคัญ ซึ่งจะน้อยลงไป

5.1.2 การค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)

ประชาชนส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามมีความเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมในเรื่องกลุ่มอาชีพของชุมชน มีเพียงบางคนที่ม่ร้านอยู่ใกล้กันถึงจะคุ้นเคยกันของพ่อค้า แม่ค้าภายในถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) โดยกลุ่มบุคคลที่ส่งผลต่อการค้าขายบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ลูกค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว (ผู้ซื้อ) (2) กลุ่มผู้ประกอบการถนนสายอาหาร และ (3) พ่อค้าแม่ค้าด้วยกัน ส่วน“ความเดือนร้อน” ที่เกิดขึ้นในการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร(สตรีทฟู้ด) มากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ (1) โรคระบาด Covid19 ทำให้คนไม่กล้าออกมาเดินถนนสายอาหาร (2)

ค่าใช้จ่ายบำรุงพื้นที่มีเยอะเกินไป จ่ายยิบย่อยและหลายเจ้า อาหาร (3) หาบเร่แผงลอยไม่เป็นระเบียบและอาหารยังไม่ถูกสุขอนามัย (4) ทางเดินแคบเกินไป ลูกค้าและนักท่องเที่ยวบ่น และ (5) ความไม่แน่นอนของนโยบายเกี่ยวกับถนนสายอาหารจุดผ่อน ซึ่งในสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด 19 มีผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในทิศทางลบในการค้าขายของถนนสายอาหาร สถานการณ์โรคระบาดสร้างความเดือนร้อนมากที่สุดให้กับลูกค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว (ผู้ซื้อ) เพราะกลุ่มคนเหล่านี้เมื่อได้รับผลกระทบแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ประกอบการและพ่อค้า แม่ค้าบนถนนสายอาหารทั่วกรุงเทพมหานคร

5.1.3 ทศนคติต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

ทศนคติของประชาชนต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยเป็นความคิดเห็นที่เกิดขึ้นแบบเผชิญจริงในปัจจุบัน พบว่า (1) ถนนสายอาหารในกรุงเทพมหานครควรเป็น “ความหลากหลายของอาหาร” อาหารตามใจลูกค้า (2) อาหารที่นำมาขายต้องสะอาด ปลอดภัย (3) การพัฒนาถนนสายอาหารไม่จำเป็นต้องไล่หาบเร่แผงลอยออกไปและรัฐบาลควรผลักดันให้ทุกจังหวัดมีถนนสายอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อาทิ อาหารเหนือ อีสาน กลาง ใต้ (4) ถนนสายอาหารทุกแห่งควรมีอาสาสมัครในการตรวจความปลอดภัยของให้กับลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว / อาหารที่นำมาขายต้องมีราคาที่เหมาะสม / แม่ค้าต้องรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดเป็นเบื้องต้น (5) รัฐบาลมีส่วนสำคัญมากที่สุดในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวถนนสายอาหารสู่ระดับโลก ซึ่งประชาชนให้ความสำคัญกับเรื่องอาหารมากกว่าในการจัดระเบียบต่าง ๆ โดยให้ความเห็นกับเรื่องความหลากหลายของอาหารที่สามารถเลือกซื้อได้อย่างอิสระ และต้องมีความสะอาดถูกหลักอนามัยด้วย ที่เป็นประเด็นน่าสนใจมากคือ “การพัฒนาถนนสายอาหารไม่จำเป็นต้องไล่หาบเร่แผงลอยออกไป เพราะนี่คือ “เสน่ห์” และทุกจังหวัดควรมีถนนสายอาหารเฉพาะถิ่น”

5.1.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดจากการมีถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) และรับผิดชอบในขณะที่มีถนนสายอาหารเปิดอยู่เนื่องจากถนนสายอาหารส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะเป็นการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่จะอนุญาตให้ดำเนินการถูกควบคุมโดยกฎหมายเป็นหลักเวลาจัดให้มีถนนสายอาหารอย่างถูกต้องแล้วจึง

มีกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าเข้ามาค้าขายนั่นเอง จึงทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการวิเคราะห์วางแผน ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลมีระดับที่ค่าเฉลี่ยต่ำและมีการปฏิบัติการมีส่วนร่วมน้อยลงไป กล่าวสรุปได้ว่า “สิ่งใดที่ทำให้คนได้รับผลประโยชน์มากจะร่วมอย่างเต็มที่แต่เมื่อไหร่ที่เป็นกิจกรรมที่อาจทำให้เสียเวลาทำมาหากินมักจะมีส่วนร่วมน้อยนั่นเอง”

5.1.5 นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง

1) ประชาชน พ่อค้า แม่ค้า ลูกค้า ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย ได้แสดงความคิดเห็นไว้เกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก “ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ซึ่งมีความคิดเห็นตรงกันว่า 3 หัวใจหลักที่จำเป็นต่อการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองให้เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการ คือ (1) ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ของการจัดถนนสายอาหาร (2) ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย (3) รัฐบาล

2) ประชาชน พ่อค้า แม่ค้า ลูกค้า ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย ได้แสดงความคิดเห็นไว้เกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยต้องการนวัตกรรมด้านอาหารและร้านค้าบนถนนสายอาหาร 3 นวัตกรรมมากที่สุด ดังนี้

(1) แอปพลิเคชันเมนูอาหารที่เด่น ๆ ของแต่ละร้านในถนนสายอาหารที่เชื่อมโยงกับแอปพลิเคชันสั่งอาหารออนไลน์ [grab food/food panda/line man/ uber eats/ GET food/Skootar/ LalaMove/HappyFresh]

(2) ตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบนามัย ความสะอาด ความปลอดภัยของร้านและอาหาร (ตราสัญลักษณ์รับรองความถูกต้องนามัย)

(3) รัฐบาลต้องทำแอปพลิเคชัน One Stop food หรือ Way of food หรือ Street food หรือ Walking Street ด้วยการใช้เพื่อการท่องเที่ยว

3) ประชาชน พ่อค้า แม่ค้า ลูกค้า ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย มีความต้องการรูปแบบที่เป็นลักษณะในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก โดยเลือกแบบ**ผสมผสาน** หมายถึง **การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังทั้งผู้ค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ภาครัฐที่ใช้ถนนสายอาหารร่วมกัน**

5.1.6 การเปรียบเทียบความแตกต่างทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานบุคคล

1) ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีอายุไม่เกิน 50 ปีมีทัศนคติที่ดีและ การมีส่วนร่วมที่มากกว่าในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนและข้าราชการที่มีอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

2) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไปมีทัศนคติที่ดีและการมีส่วนร่วมที่มากกว่าในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนและข้าราชการที่มีระดับการศึกษาไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

3) ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 10,001 ขึ้นไปมีทัศนคติที่ดีและการมีส่วนร่วมที่มากกว่าในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนและข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

4) ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทของประชาชนในการพัฒนาถนนสายอาหาร และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีอาชีพเอกชนมีทัศนคติที่ดีต่อบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนที่มีอาชีพนักศึกษา นักเรียนและพ่อค้าแม่ค้า และประชาชนที่มีอาชีพนักเรียน นักศึกษามีส่วนร่วมที่มากกว่าในกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกของประชาชนและข้าราชการที่มีอาชีพพ่อค้า แม่ค้าและเอกชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.000

5.1.7 ข้อมูลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เทศบาลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับฐานราก

1) ในทัศนะที่แท้จริงของหน่วยงานรัฐและประชาชนอยากให้ ทาบเร่ที่คิดว่าปัญหาของเมือง (หากมองในมุมอื่น) บริหารจัดการให้มีคุณสมบัติด้านความสะอาด ความมีระเบียบให้กับ

หาบเร่จะกลายเป็นอีกหนึ่งเสน่ห์ และเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับที่ต่างประเทศทำเป็นจุดขาย เพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้หาบเร่แผงลอยโดยไม่ต้องปิดถนน แต่มีการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสมเน้นความสะอาด แต่ถ้าทำเป็น Walking Street จะกระทบต่อวิถีชีวิตชาวบ้าน (การลงทุนอาจจะไม่คุ้มและไม่ยั่งยืน) สิ่งที่เป็นนวัตกรรมคือ คน อาหาร การสัญจร วิถีชีวิต หาบเร่แผงลอย สะอาด เป็นระบบ มีระเบียบ อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ไม่ต้องทิ้งใครสักคนสักกลุ่ม (แนวคิดของเราคือ สตรีทฟู้ด ต้องอยู่กับวิถีชีวิตคนได้ไม่ใช่ walking street ที่ต้องปิดถนนมาขายของกัน)

2) ณ ช่วงเวลาเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2564 ที่เปิดถนนค้าขายอาหารส่วนใหญ่คนที่อยู่บนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) เป็น “แม่ค้าพ่อค้า” และ คนที่มาซื้อของเป็น “ทำงานราชการ” เงินเดือนตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไปสะท้อนว่า นักท่องเที่ยวคนซื้ออาหารบนถนนสายอาหารจะเป็นกลุ่มคนที่เป็คนทำงานราชการที่มีกำลังซื้ออย่างมากในยุคสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่สีแดงที่เป็นกรุงเทพมหานคร

5.1.8 นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร

1) โดยส่วนใหญ่ยังไม่ได้แสดงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนัก เพราะบางคนเป็นพ่อค้าที่หาเช้ากินค่ำ แต่ได้ให้แนวคิดที่ว่า *ต้องสร้างเครือข่ายคน กับชุมชน ให้เชื่อมโยงกันให้ได้ ดึงเอกลักษณ์ของชุมชนมาสร้างกลยุทธ์การค้าขายในถนนสายอาหารและมีการปรับเครื่องมือในการสื่อสารให้ทันสมัยมากขึ้น ควรจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายออนไลน์ของพ่อค้าแม่ค้าขึ้นเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าแบบ Barter Trading ได้ด้วยเพราะในอดีตเคยแลกเปลี่ยนสินค้ากันแบบนี้ได้เช่นเดียวกัน*

2) แนวทางสำคัญคือ การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้คน และชุมชน เมื่อมีการจัดตั้งเครือข่ายในแต่ละชุมชนในเขตแต่ละเขตในกรุงเทพมหานครแล้วให้แต่ละเขตจัดทำระเบียบเฉพาะของสตรีทฟู้ด โดยให้เครือข่ายชุมชนของตนสร้างสตรีทฟู้ดแห่งเดียวให้มีชื่อเสียง นำสินค้าชุมชนมารวมในที่เดียวให้มากที่สุด เกิดเป็นย่านสตรีทฟู้ดที่มีความน่าสนใจ เช่นฝั่งเยาวราช ต้องเกลาัดขนมปังเจ้าดัง ย่านประตูน้ำข้าวมันไก่ประตูน้ำ เป็นต้น ให้แต่ละเครือข่ายมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกลยุทธ์ต่างๆ ทำให้เกิดภาคีเครือข่ายในแต่ละเขต โดยการสรรหากิจกรรมเพื่อเป็นส่วนกลางในการดึงคนเข้ามามีส่วนร่วม ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เริ่มจากการสำรวจผู้คน และเอกลักษณ์ความเป็นชุมชนนั้นๆ เพื่อสะท้อนและปรับเปลี่ยน สร้างผลิตภัณฑ์ เพื่อสื่อหรือเป็นตัวบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ เข้าไปในย่านสตรีทฟู้ด ดังนั้นในประเด็นนี้ทุกคนเห็นตรงกันว่า **“ต้องสร้างเครือข่าย online onsite onstreet”**

3) รู้จักการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งตลาดไทยก็เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ และมีความน่าสนใจของตลาด ทำให้ผู้คนมีการชักชวนโดยการพูดชักชวนปากต่อปากได้ ต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์ จุดเด่น บทบาทสำคัญที่ทำให้

ชาวต่างชาติต่างจับจ้อง และยกระดับความเป็นสตรีทฟู้ด ให้มีประสิทธิภาพ และสื่อถึงเอกลักษณ์มากขึ้น เพื่อให้ชาวต่างชาติ มีการชื่นชมและสนใจในสตรีทฟู้ดของไทย ปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ หรือมีการประยุกต์ภาชนะต่าง ๆ มาใช้ เพื่อให้คงความสะอาด ยกระดับการเป็นสตรีทฟู้ด จัดระเบียบร้านค้า เพิ่มมูลค่าให้ตัวสินค้า ต้องยกระดับความเป็นไทย และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของสตรีทฟู้ด ซึ่งในความเป็นจริงตลาดไทยสามารถพัฒนาได้มากกว่านี้ถ้าหากภาครัฐให้ความสำคัญและพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้นบทบาทจึงอยู่ที่ คน ชุมชน ผู้ประกอบการ รัฐต้องร่วมมือกันเห็นความสำคัญของสตรีทฟู้ดต้องร่วมกัน **“ยกระดับคุณภาพของสตรีทฟู้ด”**

4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการพัฒนาพื้นที่ถนนสายอาหารทั้งกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ มีหลากหลายของผู้คนแตกต่างกันออกไปแต่ละกิจกรรมหลายคนใช้แอปพลิเคชันคนละครึ่ง เราชนะ ที่สามารถช่วยได้พอประมาณหนึ่ง บางคนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกระจายข่าว แต่โดยส่วนใหญ่จะมีเรื่องการอำนวยความสะดวกของจราจร การอำนวยความสะดวกจัดหาพื้นที่ มีการทำความสะอาด การจัดระเบียบร้านค้า การตรวจสอบคุณภาพสินค้า ถูกหลักโภชนา การตรวจสอบราคา และหลักโภชนาการ การตรวจสอบลิขสิทธิ์ สนับสนุนซื้อสินค้าสตรีทฟู้ด และมีความคิดเห็นตรงกันว่า **“รัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่านี้ ให้จัดระเบียบและยกระดับสตรีทฟู้ดของไทยเป็นที่น่าสนใจและน่าจดจำให้แก่สายตาของชาวต่างชาติ”**

5) ปัญหาอุปสรรคในพื้นที่ถนนสายอาหาร ได้แก่ ขยะ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ขาดจุดขายที่โดดเด่นเพื่อดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ต้องจัดระเบียบทางเดินที่สะอาดสะอาด เพิ่มการตรวจสอบคุณภาพของอาหาร มีการจัดระเบียบที่สะดวกต่อการซื้อ มีแลนด์มาร์คที่สะอาดตา การประยุกต์ที่ทันสมัยแต่ยังคงความเป็นสตรีทฟู้ด ปัญหาจากสถานการณ์ตอนนี้ทำให้ผู้คนมีความหวาดกลัว และมีเชื้อที่แพร่หลาย จึงควรที่จะมีการป้องกันที่ดี ควรจะจัดระเบียบ รูปแบบของการตั้งร้านที่เป็นระเบียบ สะดวกต่อการมาจับจ่ายใช้สอย

สตรีทฟู้ดประเทศไทยควรเป็นเช่นไร?

สตรีทฟู้ดประเทศไทยมีความต้องการให้สตรีทฟู้ดประเทศไทยเป็นหลากหลาย แต่ที่เห็นตรงกันทุกคน คือ ต้องเป็นระเบียบ สะอาด สะดวก ราคาถูก เข้าถึงง่าย ความเป็นไทยและอื่น ๆ ดังนี้

- (1) ควรเป็นศูนย์รวมอาหารที่สะอาด
- (2) การจัดระเบียบและมีกฎระเบียบที่ชัดเจนเฉพาะถิ่น
- (3) ความเป็นเอกลักษณ์ ราคาแต่ต้องเข้าถึงง่าย มีความสะอาด มีแพ็คเกจที่สะอาดตา ยังคงความเป็นสตรีทฟู้ดที่มีการประยุกต์ ซื้อขายสะดวก
- (4) มีแลนด์มาร์คที่แสดงออกถึงสตรีทฟู้ดที่ยกระดับของอาหารข้างทาง ให้ดูดี ยังคงความสะอาด และเป็นที่น่าสนใจของลูกค้า ราคาสามารถซื้อและเข้าถึงได้ง่าย

- (5) สะดวกและรวดเร็ว สะอาดปลอดภัย ราคาถูก
- (6) มีความเป็นเอกลักษณ์สื่อถึงความเป็นไทย
- (7) มีความเป็นเอกลักษณ์ รสชาติดั้งเดิม มีเสน่ห์ของกลิ่นอายความเป็นสตรีทฟู้ด ที่เข้าถึงได้ง่าย และมีราคาที่เป็นมิตรต่อผู้บริโภค

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาไว้ว่า กลุ่มบุคคลที่ส่งผลต่อการค้าขายบนถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) มากที่สุด ได้แก่ ลูกค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว (ผู้ซื้อ) กลุ่มผู้ประกอบการถนนสายอาหาร และพ่อค้าแม่ค้าด้วยกัน ส่วน “ความเดือนร้อน” ที่เกิดขึ้นในการค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) มากที่สุด ได้แก่ โรคระบาด Covid19 ทำให้คนไม่กล้าออกมาเดินถนนสายอาหาร หาบเร่แผงลอยไม่เป็นระเบียบและอาหารยังไม่ถูกสุขอนามัย ทั้งนี้สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ “การพัฒนาถนนสายอาหารไม่จำเป็นต้องไล่หาบเร่แผงลอยออกไป เพราะนี่คือ “เสน่ห์” และทุกจังหวัดควรมีถนนสายอาหารเฉพาะถิ่น” เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดจากการมีถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) และรับผิดชอบในขณะที่มีถนนสายอาหารเปิดอยู่เนื่องจากถนนสายอาหารส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะเป็นการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่จะอนุญาตให้ดำเนินการถูกควบคุมโดยกฎหมายเป็นหลักเวลาจัดให้มีถนนสายอาหารอย่างถูกต้องแล้วจึงมีกลุ่มพ่อค้า แม่ค้าเข้ามาค้าขาย และสิ่งที่เชื่อว่าเป็นนวัตกรรมบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมือง คือการมีส่วนร่วมของ (1) ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ของการจัดถนนสายอาหาร (2) ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย (3) รัฐบาล ซึ่งประชาชนที่มีอายุ มีอาชีพ มีการศึกษา มีรายได้ที่แตกต่างกันย่อมมีความแตกต่างกันออกไปในการจับจ่ายใช้สอย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาถนนสายอาหาร โดยต้องสร้างเครือข่ายคน กับชุมชน ให้เชื่อมโยงกันให้ได้ ดึงเอกลักษณ์ของชุมชนมาสร้างกลยุทธ์การค้าขายในถนนสายอาหารและมีการปรับเครื่องมือในการสื่อสารให้ทันสมัยมากขึ้น ควรจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายออนไลน์ของพ่อค้าแม่ค้าขึ้นเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าแบบ Barter Trading กำหนดให้เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้คน และชุมชน เมื่อมีการจัดตั้งเครือข่ายในแต่ละชุมชนในเขตแต่ละเขตในกรุงเทพมหานครแล้วให้แต่ละเขตจัดทำระเบียบเฉพาะของสตรีทฟู้ด โดยให้เครือข่ายชุมชนของตนสร้างสตรีทฟู้ดแห่งเดียวให้มีชื่อเสียง นำสินค้าชุมชนมารวมในที่เดียวให้มากที่สุด เกิดเป็นย่านสตรีทฟู้ดที่มีความน่าสนใจ เช่น ผิงเยาวราช ต้องเกาลัดขนมปังเจ้าดัง ย่านประตูน้ำข้าวมันไก่ประตูน้ำ เป็นต้น ให้แต่ละเครือข่ายมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกลยุทธ์ต่างๆ ทำให้เกิด

ภาคีเครือข่ายในแต่ละเขต โดยการสรรหากิจกรรมเพื่อเป็นส่วนกลางในการดึงคนเข้ามามีส่วนร่วม ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เริ่มจากการสำรวจผู้คน และเอกลักษณ์ความเป็นชุมชนนั้นๆ เพื่อสะท้อนและปรับเปลี่ยน สร้างผลิตภัณฑ์ เพื่อสื่อหรือเป็นตัวบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ เข้าไปในย่านสตรีทฟู้ด ดังนั้นในประเด็นนี้ทุกคนเห็นตรงกันว่า “ต้องสร้างเครือข่าย online onsite onstreet” “ยกระดับคุณภาพของสตรีทฟู้ด” โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด 19 มีความจำเป็นที่ต้องใช้เครือข่ายรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างในชุมชนเป็นเครือข่ายในการส่งอาหารไปถึงผู้รับที่อยู่ในบ้าน ใกล้ถนนสายอาหารเฉพาะจงให้เกิดการทำถนนสายตลาด ย่าน ถนน หรือพื้นที่ว่างให้เกิดประโยชน์กับประชาชนผู้มีรายได้น้อยและหาบเร่แผงลอย พัฒนามาตรฐานพ่อค้า แม่ค้า คุณภาพอาหารให้มากขึ้น โดยมีข้อมูลที่สอดคล้องในคำแนะนำที่ระบุว่า ควรทดลองเปิดพื้นที่นำร่องในระดับย่านตลาดในการจำหน่ายอาหารของใช้ในชีวิตประจำวัน สินค้าทางวัฒนธรรม สินค้าของกลุ่ม ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้ค้าและเครือข่ายหาบเร่แผงลอยในระดับพื้นที่ ย่าน ตลาด รวมกลุ่ม การค้าขายออนไลน์ การพัฒนามาตรฐานตามสาธารณสุข พุทธกรรมผู้บริโภค และวิถีใหม่ (นฤมล นิราทรและคณะ, 2564: เสวนาสาธารณะ, 9 กรกฎาคม)

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของการจัดการพื้นที่ถนนสายอาหารกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ จึงจำเป็นต้องเพิ่มบทบาทของภาคประชาชนให้มากขึ้นในการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียกับถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สิ่งที่ต้องเร่งด่วนในการวิจัยต่อไปคือ **พัฒนาคุณภาพแม่ค้าและมาตรฐานอาหารหาบเร่แผงลอยและเปิดถนนสายอาหารหาบเร่แผงลอยอย่างเดียว เป็นตลาดอาหารหาบเร่ “หาบเร่แผงลอยออนไลน์สตรีท”**

บรรณานุกรม

อ้างอิงภาษาไทย

- กนกวรรณ จงเจริญยิ่งยง. (2549). **มนุษย์ ชุมชน กับเศรษฐกิจ**. เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม พัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม (สศ 31003) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายลิขสิทธิ์ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**. เอกสารวางวิชาการลำดับที่ 36/2554 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กลุ่มวิจัยสิทธิและความเป็นธรรมทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2555). **หลากหลายชีวิตและชุมชนที่จมน้ำ: คนจนเมือง กรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กองทุนพัฒนานวัตกรรม. (2547). **กองทุนพัฒนานวัตกรรมกับการวิจัย พัฒนาและนวัตกรรมในภาคเอกชน: เอกสารหมายเลข 1**. กรุงเทพฯ: กองทุนพัฒนานวัตกรรม.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). **เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพฯ: สมาคาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2536). “การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนกับเทคโนโลยีการศึกษา” ใน **ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน** หน่วยที่ 12. หน้า 1-52. นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2526). **เทคโนโลยีการศึกษา: หลักการและแผนปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2528). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: พัทักษ์อักษร.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2524). **การพัฒนาชนบท: เป็นหลักการพัฒนาสังคมและแนวความคิดจำเป็นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ติน ประชัญพฤทธิ. (2535). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. (2538). **การมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขตหนองจอก ที่มีส่วนต่อโครงการกิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บรม” และ “บวร” เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วี. อินเตอร์ พรีน.

- _____ . (2560). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญปิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, ผู้แปล. (2533). **แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นฤมล นิราทร. (2564). การผลกระทบ การรับมือ และการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่และงานของแรงงานนอกระบบกลุ่มหาบเร่แผงลอย ในการเสวนาสาธารณะ เมื่อวันศุกร์ที่ 9 กรกฎาคม 2564 เวลา 13.30-15.30 น. โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล นิราทร, อรศรี งามวิทยาพงศ์, ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์. (2550). **เศรษฐกิจนอภาคทางการในเขตเมืองเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นภดล เหลืองภิรมย์. (2555). **การจัดการนวัตกรรม**. กรุงเทพฯ: ดวงกมลพับลิชชิ่ง.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2537). **การจัดองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ปฐม มณีโรจน์. (2531). ปัญหาและแนวโน้มของการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนาใน **เอกสารคำสอนชุดวิชา การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรีชา ไทยสงเคราะห์. (2564). ประธานสหพันธ์ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานคร, การผลกระทบ การรับมือ และการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่และงานของแรงงานนอกระบบกลุ่มหาบเร่แผงลอย ในการเสวนาสาธารณะ เมื่อวันศุกร์ที่ 9 กรกฎาคม 2564 เวลา 13.30-15.30 น. โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา เจษฎาวรางกุล. (2550). **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี**. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- พยัต วุฒิรงค์. (2555). **การจัดการนวัตกรรมจากแนวคิดสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด และไพรินทร์ ชัดธิพงษ์. (2555). **การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคม ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาชุมชนวัดประหารระบือธรรม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัยย่อยของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า).

- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2552). **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ทุนมหาวิทยาลัย).
- _____. (2553). **รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ทุนมหาวิทยาลัย).
- _____. (2555). **การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนของประชาชนในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ทุนมหาวิทยาลัย).
- _____. (2555). **วิถีคนเมืองกับการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ทุนมหาวิทยาลัย).
- _____. (2558). **ตามรอยพ่อ...อยู่อย่างพอเพียง**. กรุงเทพฯ: ดี-วิทย์.
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2558). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา SIM2110 เศรษฐกิจสังคมตามแนวพระราชดำริ (Social-Economics under the Royal Initiatives)**. เอกสารประกอบการสอนประจำแขนงวิชาการจัดการพัฒนาสังคม สาขาวิชาการจัดการสังคมและวัฒนธรรม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2559). **แนวทางการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชนตลาดน้ำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ทุนงบประมาณแผ่นดิน).
- _____. (2559). **เศรษฐกิจสังคมตามแนวพระราชดำริ**. เอกสารประกอบการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (เย็บเล่ม)
- _____. (2560). **การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบน้ำท่วมและน้ำเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2560). **แนวทางการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนอาเซียน กรณีศึกษานครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ทุนมหาวิทยาลัย).
- _____. (2561). **กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนโซนภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2562). รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อก้าวพ้นจากความยากจนสู่ “ระดับความพอเพียง: สบายดีอีสาน” ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2562). **การพัฒนาชุมชนวิถีประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล: หลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร.** รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ยิ่งยศ ทีโน. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติศึกษา เฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช จังหวัดตาก.** การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2536). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ: อนุเคราะห์ไทย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2556). **ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. 2555.** เล่ม 130 ตอนพิเศษ 4 ง, 11 มกราคม 2556, หน้า 1-2.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- เรวัตร ขอบธรรม. (2564). **ประธานเครือข่ายแม่ลอยไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, การผลกระทบ การรับมือ และการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่และงานของแรงงานนอกระบบกลุ่มหาบเร่แม่ลอย ในการเสวนาสถาธณะ** เมื่อวันศุกร์ที่ 9 กรกฎาคม 2564 เวลา 13.30-15.30 น. โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2558). **การบริหารการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- วรวิธ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ. (2549). **วิถีไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วาโร เห่งสวัสดิ์. (2563). **แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับนวัตกรรม.** เอกสารประกอบการสอนสาขาวิชาการบริหารการพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิชา โกมินทร์, นักวิจัยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **การผลกระทบ การรับมือ และการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่และงานของแรงงานนอกระบบกลุ่มหาบเร่แม่ลอย ในการเสวนาสถาธณะ** เมื่อวันศุกร์ที่ 9 กรกฎาคม 2564 เวลา 13.30-15.30 น. โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2548). **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2542). “เทคโนโลยีนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ” **การประชุมวิชาการ สวทช.** ประจำปี 2542 สำนักงานพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ระหว่างวันที่ 30 มีนาคม ถึง 1 เมษายน 2542 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, พักตร์ผจง วัฒนสินธุ์, อัจฉรา จันทร์ฉาย และประกอบ คู่ปรัตน์. (2553). นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญ ต่อการเป็นผู้ประกอบการ. ใน **วารสารบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, ปีที่ 33 ฉบับที่ 128 ตุลาคม-ธันวาคม 2553, หน้า 49-65.
- สมประสงค์ เสนารัตน์ และสุนันท์ สีพาย. (2553). **วิถีชีวิตของหญิงชนบทอีสานที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ: ศึกษากรณีอำเภอพิมาย.** งานวิจัยตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2523). **การบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2514). **การบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2552). **สังคมไทย: ลักษณะ การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). **การพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2547). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนห์ จุ้ยโต. (2558). **การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่.** นนทบุรี : โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **การทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- _____. (2544). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า (พ.ศ.2545-2549).** กรุงเทพฯ: cursสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560). **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช.** พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กปร.
- _____. (2560). **เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กปร.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2548). **สุดยอดนวัตกรรมไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักงาน นวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **ศาสตร์กษัตริย์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (<http://www.nesdb.go.th/>).
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2545). **รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริพร พงษ์พานิช. (2544). **Eco-Tourism Network**. Newsletter ม.ค. 2544 (หน้า 4-6).
- อรทัย ก๊กผล. (2552). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.
- อรพินท์ ส孚โชคชัย. (2538). **การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

อ้างอิงภาษาอังกฤษ

- Betje. P. (1998). **Technological Change in the Modern Economy: Basic Topics and New Developments**. Cheltenham: Edward Elgar.
- Boissevain, J., & Mitchell, C, J. (1973). **Network analysis: Studies in human interaction**. Netherlands: Mouton and Company.
- Cohen, J. & Uphoff, N. (1977) . **Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Cohen, J. & Uphoff, N. (1980). **Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity**. *World Development*, (8), pp. 213-235.
- Damanpour, F. (1987). “The Adoption of Technological, Administrative, and Ancillary Innovations: Impact of Organizational Factors”. **Journal of Management**. Vol. 13, no. 4, pp. 675-688.
- Drucker, P. F. (1985). “The Discipline of Innovation”. **Harvard Business Review**. Vol. 68, no. 4, pp. 67-72.
- Drucker, P. F. (1993). **Post-Capitalist Society**. NY: Butterworth Heineman.
- DTI. (2004). **Succeeding Through Innovation, Creating Competitive Advantage Through Innovation: A Guide for Small and Medium Sized Businesses**. Department of Trade and Industry. London.
- Erwin, William. (1976). **Participation Management: Concept, Theory and Implementation**. Atlanta: Georgia State University.

- Evan, W.M. (1966). "Organizational Lag". **Human Organization**. Vol.25, (spring), pp. 51-53.
- Freeman, C. & Soete, L. (1997). **The Economics of Industrial Innovation**. 3rd ed. London: Continuum.
- Gant, George F. (1979). **Development administration: Concepts, goals, methods**. London: The University of Wisconsin Press.
- Herkema, S. (2003). "A Complex Adaptive Perspective on Learning within Innovation Projects". **The Learning Organization**. Vol. 10, no. 6, pp. 340- 346.
- Lemon, M. & Sahota, P. S. (2003). "Organizational Culture as a Knowledge Repository for Increased Innovation Capacity". **Technovation**.
- Perez-Bustamante, G. (1999). "Knowledge Management in Agile Innovative Organizations". **Journal of Knowledge Management**. Vol. 3, no. 1, pp. 6-17.
- Reeder, Williams W. (1963). **Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State**. New York: Cornell University.
- _____. (1974). **Some Aspects of the Informal Social Participation of Focus Families In New York State**. Cornell University: Unpublished Ph.D. Dissertation.
- Rogers, E., & Shoemaker, F. (1978). **Communication of Innovations: A Cross – Cultural Approach**. New York: Free Press.
- Rogers, E.M. (1995). **Diffusion of Innovation**. 4th ed. New York: The New Press.
- Schilling, M.A. (2008). **Strategic Management of Technological Innovation**. 2nd ed. NY: McGraw-Hill Education.
- Smits, R. (2002). "Innovation studies in the 21th century: Questions from a user's Perspective". **Technological Forecasting & Social Change**. Vol. 69, no. 2, pp. 861-883.
- Tushman, M. L. & Nadler, D. (1986). "Organizing for Innovation". **California Management Review**. Vol. 28, no. 3, pp. 74-92.
- Utterback, J. M. (1971). "The Process of Technological Innovation Within the Firm". **Academy of Management Journal**. Vol. 14, no. 1, pp. 75-88.
- _____. (1994). "Radical innovation and corporate regeneration". **Research Technology Management**. Vol. 37, no. 4, pp 10.

_____. (2004) “The dynamics of Innovation”. **Educause Review**. Vol. 39, no. 1, pp.42.

Weildner, Edward W. (1962). **Development administration: A new focus for research**. In Heady, Ferrel, & Stokes, Sybil L., eds, *Papers in comparative public administration*. Michigan: The University of Michigan.

Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed., Tokyo: Harper.

อ้างอิงระบบออนไลน์

ราชกิจจานุเบกษา. (2550). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550**. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550. [Online] ค้นหาวินาที 16 ตุลาคม 2563 จาก

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2550/A/047/1.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2550). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**. [Online] ค้นหาวินาที 10 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2550/A/047/1.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2563). **ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. 2555**. [Online] ค้นหาวินาที 7 พฤษภาคม 2563 จาก

<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER9/DRAWER072/GENERAL/DATA0000/000000261.PDF>

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2555). **แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ**. [Online] ค้นหาวินาที 10 มกราคม 2564 จาก <http://www.wiruch.com/>

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2559). **“การบริหารการพัฒนา: แนวคิด ความหมาย ความสำคัญ และตัวแบบการประยุกต์”**. [Online] ค้นหาวินาที 3 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.wiruch.com>.

อำนาจ วัตจินดา. (2563). **นวัตกรรม (innovation)**. [Online] ค้นหาวินาที 11 ตุลาคม 2563 จาก https://www.hrcenter.co.th/file/columns/hr_f_20170510_162245.pdf

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามชุดที่.....

แบบสอบถามเพื่องานวิจัย: ประชาชน พ่อค้า แม่ค้า นักท่องเที่ยวถนนสายอาหาร
โครงการวิจัยย่อยเรื่อง นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง
 กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

ผู้วิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา)

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

แบบเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ถนนสายอาหาร เพื่อค้นหาการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเครือข่ายของชุมชนเมือง ผู้การวิจัยแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นถนนสายอาหารอีกทั้งการตอบคำถามและข้อมูลที่ได้รับจะใช้ในวงการศึกษาและเป็นความลับ ไม่มีผลเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบเก็บข้อมูล **“ตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ”** และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. อายุ .....ปี
2. การศึกษา (ตอบระดับการศึกษาสูงสุดเพียง 1 ระดับ)

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ ป.6-ม.3	☐ ม.6 หรือ ปวช.
☐ อนุปริญญา หรือ ปวส.	☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
3. อาชีพ .....(สำคัญมาก)
4. รายได้ต่อเดือน

☐ ไม่เกิน 5,000 บาท	☐ 5,001 – 10,000 บาท	☐ 10,001 –15,000 บาท
☐ 15,001 –20,000 บาท	☐ 20,001 บาทขึ้นไป	

(สำหรับนักท่องเที่ยวข้ามไปตอบส่วนที่ 2)

5. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม (เฉพาะประชาชนที่มีหน้าร้าน พ่อค้า แม่ค้าหาบเร่ แผงลอย)

ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มภายในชุมชนหรือนอกชุมชนหรือใกล้เคียงพื้นที่ถนนสายอาหาร

☐ เป็น ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td>☐ กลุ่มอาชีพของชุมชน</td> <td>☐ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง</td> </tr> <tr> <td>☐ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่</td> <td>☐ กลุ่มคณะกรรมการชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ถนนอาหาร</td> </tr> <tr> <td>☐ กลุ่มผู้ประกอบการมีหน้าร้านในพื้นที่</td> <td>☐ กลุ่มเครือข่ายแผงลอยไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</td> </tr> </table>	☐ กลุ่มอาชีพของชุมชน	☐ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	☐ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่	☐ กลุ่มคณะกรรมการชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ถนนอาหาร	☐ กลุ่มผู้ประกอบการมีหน้าร้านในพื้นที่	☐ กลุ่มเครือข่ายแผงลอยไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
☐ กลุ่มอาชีพของชุมชน	☐ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง					
☐ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่	☐ กลุ่มคณะกรรมการชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ถนนอาหาร					
☐ กลุ่มผู้ประกอบการมีหน้าร้านในพื้นที่	☐ กลุ่มเครือข่ายแผงลอยไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน					
☐ ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม						
6. ความสนิทสนมคุ้นเคยกันของพ่อค้า แม่ค้าภายในถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด)

☐ ทุกคนในถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) รู้จักกัน
☐ มีเพียงบางคนที่ร้านอยู่ใกล้กัน
☐ ต่างคนต่างค้าขายไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

7. การค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) แห่งนี้ ปัจจุบันใครส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในอาชีพของท่านมากที่สุด

- ครอบครัว   พ่อค้าแม่ค้าด้วยกัน   เจ้าของอาคารพาณิชย์ที่มีหน้าร้าน
- สำนักงานเขต   ตำรวจ   กลุ่มผู้ประกอบการถนนสายอาหาร
- ลูกค้า ประชาชน นักท่องเที่ยว (ผู้ซื้อ)

8. การค้าขายบนพื้นที่ถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้ด) แห่งนี้ “เดือนร้อน” อะไรมากที่สุด

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- นโยบายของกรุงเทพฯ ที่ขูดคั้นพื้นที่ทางเท้า
- พ่อค้าแม่ค้าขัดแย้งกัน
- ค่าใช้จ่ายบำรุงพื้นที่มีเยอะเกินไป จ่ายยิบย่อยและหลายเจ้า
- การแย่งลูกค้าตัดราคากันเอง
- หาบเร่แผงลอยไม่เป็นระเบียบและอาหารยังไม่ถูกสุขอนามัย
- ทางเดินแคบเกินไป ลูกค้าและนักท่องเที่ยวบ่น
- โรคระบาด Covid19 ทำให้คนไม่กล้าออกมาเดินถนนสายอาหาร
- มาตรการของรัฐบาลที่ควบคุมมากเกินไป แม้ผ่อนคลायก็ไร้ผลเพราะคนไม่มา
- ความไม่แน่นอนของนโยบายเกี่ยวกับถนนสายอาหารจุดผ่อน
- คำสั่งห้ามขาย สั่งย้ายกะทันหัน ไม่มีนโยบายดูแลผู้ค้าของรัฐ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อถนนสายอาหารกับบทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ในช่อง ตามระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

ระดับคะแนนและเกณฑ์การวัด ได้แก่ 6 = เห็นด้วยที่สุด 5 = เห็นด้วยมาก 4 = เฉย ๆ 3 = เห็นด้วยน้อย 2 = เห็นด้วยน้อยที่สุด 1 = ไม่มีความคิดเห็น							
ข้อ	ข้อความ	ระดับคะแนน					
		6	5	4	3	2	1
ท่านคิดว่า...							
1	บทบาทการพัฒนาถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้) เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาลฝ่ายเดียว						
2	สำนักงานเขต และกรุงเทพมหานครสามารถพัฒนาถนนสายอาหาร (สตรีทฟู้) เพื่อการท่องเที่ยวระดับโลกได้						
3	การพัฒนาต้องเกิดขึ้นร่วมกัน 4 ฝ่าย คือ ผู้ค้ารายเล็ก ผู้ประกอบการเอกชน สำนักงานเขต (กรุงเทพฯ) และรัฐบาล						

ข้อ	ข้อความ	ระดับคะแนน					
		6	5	4	3	2	1
ท่านคิดว่า...							
4	ถนนสายอาหาร (Street food) ควรใช้กับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดริมทะเล						
5	ถนนคนเดิน (Walking Street) เหมาะสมกับประเทศไทย						
6	อาหารที่นำมาขายต้องสะอาด ปลอดภัย						
7	อาหารที่นำมาขายต้องมีราคาที่เหมาะสม						
8	อาหารที่นำมาขายจำเป็นต้องมีการสุ่มตรวจของสำนักงานเขต หรือเครือข่ายที่ดูแลถนนสายอาหาร						
9	ถนนสายอาหารทุกแห่งควรมีการตั้งภาคี เครือข่าย องค์กรในการพัฒนาอย่างชัดเจน						
10	ถนนสายอาหารทุกแห่งควรมีอาสาสมัครในการตรวจความปลอดภัยของให้กับลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว						
11	ความสะอาดของพื้นที่ถนนสายอาหารมีความสำคัญต่อการมาจับจ่ายใช้สอยของลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว						
12	แม้ค้าต้องรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดเป็นเบื้องต้น						
13	ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เทศกิจ มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาถนนสายอาหารในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน						
14	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาถนนสายอาหารต้องเกิดจากความต้องการของประชาชน ผู้ค้า ภาคีเครือข่าย และภาครัฐ						
15	รัฐบาลมีส่วนสำคัญมากที่สุดในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวถนนสายอาหารสู่ระดับโลก						
16	ถนนสายอาหารที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกไม่จำเป็นต้องอยู่ที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น (เมืองหลวงแห่งสตรีทฟู้ด)						
17	รัฐบาลควรผลักดันให้ทุกจังหวัดมีถนนสายอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อาทิ อาหารเหนือ อีสาน กลาง ได้						
18	การพัฒนาถนนสายอาหารไม่จำเป็นต้องไล่หาบเร่แผงลอยออกไป						
19	ถนนสายอาหารในกรุงเทพมหานครควรเป็น “ความหลากหลายของอาหาร” อาหารตามใจลูกค้า						

ข้อ	ข้อความ	ระดับคะแนน					
		6	5	4	3	2	1
ท่านคิดว่า...							
20	หาบเร่ แผงลอย เป็นเอกลักษณ์สำคัญที่เสริมให้ถนนสายอาหารมีความน่าสนใจของลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว						

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ในช่อง ตามระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ระดับคะแนนและเกณฑ์การวัด ได้แก่ 6 = มีส่วนร่วมมากที่สุด 5 = มีส่วนร่วมมาก 4 = มีส่วนร่วม 3 = มีส่วนร่วมน้อย 2 = มีส่วนร่วมน้อยที่สุด 1 = ไม่มีส่วนร่วม

ข้อ	ข้อความ	ระดับคะแนน					
		6	5	4	3	2	1
3.1 ด้านการร่วมรับรู้และเข้าใจ							
1	การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุงพื้นที่ถนนสายอาหาร						
2	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดระเบียบถนนสายอาหาร						
3	การมีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาด อนามัยถนนสายอาหาร						
4	การมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยและระงับกรณีพิพาทของลูกค้า หาบเร่ แผงลอยกับลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว						
5	การมีส่วนร่วมในการจัดประชุมสร้างความเข้าใจให้ลูกค้า ลูกค้า หาบเร่ แผงลอยและคนเดินถนน รถสัญจร						
3.2 ด้านการร่วมคิดค้นหาปัญหา							
1	การมีส่วนร่วมในการคิด ค้นหาและเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ลูกค้า ลูกค้า หาบเร่ แผงลอยและคนเดินถนน รถสัญจร						
2	การมีส่วนร่วมในคิดเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาภายในถนนสายอาหารประกาศให้ลูกค้ารับทราบแนวทาง						
3	เมื่อมีการจัดประชุมถนนสายอาหาร ลูกค้า หาบเร่ แผงลอย ได้การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนา						
4	การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นต่อกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานรัฐ						
5	การร่วมคิดหาวิธี และเสนอการช่วยเหลือต่อหน่วยงานรัฐ เกิดขึ้นจากการเสนอของลูกค้า หาบเร่ แผงลอย						
3.3 ด้านการร่วมวิเคราะห์วางแผน							

ข้อ	ข้อความ	ระดับคะแนน					
		6	5	4	3	2	1
1	ความต้องการมีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์ในการจัดทำแผนการพัฒนากิจการนสายอาหารร่วมกับหน่วยงานรัฐ						
2	การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนากิจการนสายอาหาร						
3	การมีส่วนร่วมพิจารณาในแผนการทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ						
4	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในแผนงานพัฒนากิจการนสายอาหาร						
5	การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลปัญหากิจการนสายอาหารเพื่อจัดทำแผนพัฒนาร่วมกันอย่างแท้จริง						
3.4 ด้านการร่วมทำลงมือปฏิบัติ							
1	การมีส่วนร่วมในการดำเนินร่วมกิจกรรมกิจการนสายอาหาร ในฐานะเป็นผู้ค้า ลูกค้า ประชาชน คนท่องเที่ยวเป็นประจำ						
2	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนากิจการนสายอาหาร						
3	การมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการจัดกิจกรรมการพัฒนากิจการนสายอาหารแก่รัฐ						
4	ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการพัฒนากิจการนสายอาหาร						
5	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมการพัฒนากิจการนสายอาหาร						
3.5 ด้านการร่วมกันรับผลประโยชน์							
1	การได้รับประโยชน์โดยตรงกับการจัดกิจกรรมการพัฒนากิจการนสายอาหาร						
2	ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอยได้รับประโยชน์เต็มที่จากกิจกรรมการพัฒนากิจการนสายอาหารจากหน่วยงานรัฐ						
3	ความภูมิใจในพื้นที่ที่กิจการนสายอาหารอยู่ใกล้ที่อยู่อาศัยที่ทำงาน มีความสะดวกสบายในการเดินทาง						
4	ประชาชน คนท่องเที่ยวได้รับประโยชน์การพัฒนากิจการนสายอาหาร						
5	การพัฒนากิจการนสายอาหารประโยชน์เกิดกับหน่วยงานรัฐ						
3.6 ด้านการร่วมรับผิดชอบ							

ข้อ	ข้อความ	ระดับคะแนน					
		6	5	4	3	2	1
1	การมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งข้อดีและข้อเสียในการจัดกิจกรรม การพัฒนาถนนสายอาหาร						
2	การมีส่วนร่วมในการนำข้อบกพร่องของผลการจัดกิจกรรม โครงการและร่วมแก้ไขปัญหาในการบริหารการพัฒนาอย่าง มุ่งมั่นร่วมกับเพื่อนผู้ค้า และหน่วยงานรัฐ						
3	ความพร้อมในการรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน เครือข่ายผู้ค้า หาบเร่ แผงลอยเพื่อแนะนำและเสนอแนะ แนวทางในการจัดกิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหาร						
4	ผู้นำชุมชน ผู้ค้า เจ้าของอาคารพาณิชย์ ยินดีเข้าร่วมการ ออกแบบแนวทางพัฒนาถนนสายอาหารที่เหมาะสม						
5	การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐ ผู้นำชุมชน ผู้ค้า ประชาชน คน ท้องเที่ยวต้องส่งเสริมให้ร่วมกันสร้างกลุ่มเครือข่ายดูแล พัฒนาถนนสายอาหาร						
3.7 ด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล							
1	การมีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของการจัดการ พื้นที่ถนนสายอาหารกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ						
2	การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกิจกรรมการ พัฒนาถนนสายอาหารร่วมกับหน่วยงานรัฐ ผู้ค้า ประชาชน						
3	การมีส่วนร่วมในการตรวจติดตามกระบวนการทำงานการ พัฒนาและการแก้ไขของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ						
4	การรับทราบผลการประเมินการดำเนินงานข่าวสาร การพัฒนา ถนนสายอาหารจากหน่วยงานรัฐอย่างต่อเนื่อง						
5	ความต้องการมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินในการจัด กิจกรรมการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อร่วมวางแผนในการ พัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน						

**ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้าง
เครือข่ายชุมชนเมือง**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ในช่อง ตามระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1) การบริหารจัดการถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก “ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” กลุ่มใดบ้าง? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ของการจัดถนนสายอาหาร
- ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย   เจ้าของอาคารพาณิชย์   สำนักงานเขต
- ตำรวจจราจร   คนเดินเท้า   นักท่องเที่ยว
- คนเดินเท้า   นักท่องเที่ยว   รัฐบาล
- เครือข่ายภาคเอกชน   ภาคีเครือข่ายประชาชน

2) นวัตกรรมด้านอาหารและร้านค้าบนถนนสายอาหาร ท่านต้องการสิ่งใดมากที่สุด?

(ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

- ตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบนามัย ความสะอาด ความปลอดภัยของร้านและอาหาร
- ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอยมีบัตรรับรองเป็น QR Code แสดงลักษณะบุคคลที่อยู่ชัดเจน
- ทุกร้านค้าทั้งรายใหญ่ รายย่อย หาบเร่ แผงลอยต้องเข้าร่วมโครงการของรัฐ “คนละครึ่ง”
- ทุกร้านค้าทั้งรายใหญ่ รายย่อย หาบเร่ แผงลอยต้องมีแอปพลิเคชันเป่าตั้งค์จ่ายได้
- แอปพลิเคชันเมนูอาหารที่เด่น ๆ ของแต่ละร้านในถนนสายอาหารที่เชื่อมโยงกับแอปพลิเคชัน

สั่งอาหารออนไลน์ [grab food/food panda/line man/ uber eats/ GET food/Skootar/

LalaMove/HappyFresh]

- สำนักงานเขตต้องทำ QR Code เมนูตลาดถนนอาหาร
- รัฐบาลต้องทำแอปพลิเคชัน One Stop food หรือ Way of food หรือ Street food หรือ Walking Street ด้วยการใช้เพื่อการท่องเที่ยว

3) นวัตกรรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมืองกับการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก ท่านคิดเป็นควรเป็นลักษณะใดดีที่สุด?

- แบบบนลงล่าง** หมายถึงเริ่มต้นขับเคลื่อนถนนสายอาหารด้วยนโยบายรัฐบาล กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต ผู้ประกอบการภาคเอกชน ภาคีเครือข่าย ผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย
- แบบล่างขึ้นบน** หมายถึงเริ่มต้นผู้ค้า หาบเร่ แผงลอย ภาคีเครือข่าย ผู้ประกอบการภาคเอกชน สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร รัฐบาล (กรม กระทรวง)
- แบบคู่ขนาน** หมายถึงสร้างกลุ่มและภาคีเครือข่ายร่วมกันระหว่างรัฐ เอกชน และผู้ค้า ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมมือ ร่วมใจในการทำงานร่วมกัน
- แบบคู่ผสมผสาน** หมายถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังทั้งผู้ค้า ประชาชน คนท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ภาครัฐที่ใช้ถนนสายอาหารร่วมกัน

ส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก

แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์เพื่องานวิจัย: ผู้นำชุมชน เครือข่ายท้องถิ่นถนนสายอาหาร
โครงการวิจัยย่อยเรื่อง นวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมเครือข่ายชุมชนเมือง
 กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
ผู้วิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา)

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะผู้นำชุมชนท้องถิ่น กับเครือข่ายท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ถนนสายอาหาร เพื่อค้นหาการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเครือข่ายของชุมชนเมือง ผู้การวิจัยแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นถนนสายอาหารอีกทั้งการตอบคำถามและข้อมูลที่ได้รับจะใช้ในวงการศึกษาและเป็นความลับ ไม่มีผลเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใครขอความร่วมมือในการตอบแบบเก็บข้อมูล “ตรงกับความจริงของผู้ตอบ” และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ชื่อ-สกุลผู้สัมภาษณ์.....วันเดือนปีที่สัมภาษณ์...../...../.....

เวลา.....สถานที่สัมภาษณ์.....

สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ-สกุลผู้ให้ข้อมูล.....

เพศ.....อายุ.....ปี อาชีพ.....ระดับการศึกษา.....รายได้
 ต่อเดือน.....บาท

ข้อคำถามหลักสำคัญ 5 ข้อ รายละเอียดมีดังนี้

- 1) สร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
- 2) แนวทางในการสร้างการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
- 3) บทบาทในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
- 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐในการพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวระดับโลก
- 5) การพัฒนาถนนสายอาหารเพื่อการท่องเที่ยวควรเป็นเช่นไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร?

สำคัญยิ่งข้อคำถามปิดท้าย : สตรีที่พูดประเทศไทยควรเป็นเช่นไร?

---ขอขอบคุณท่านที่ได้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ครั้งนี้---

ภาคผนวก ข

รายชื่อทีมผู้ช่วยนักวิจัยในการลงพื้นที่ เก็บข้อมูลสตรีทฟู้ด นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการ
พัฒนาลังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

1. นางสาวสิริวารรณ สมเพาะ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ
2. นางสาวมุกมณี ศิริวงษ์จันทร์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ
3. นางสาวเจติยา รัตนละออ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ
4. นางสาวพิตดา ประทีปสนิ่ง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ
5. นางสาวมัญชุสา ปราบณรงค์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ
6. นางสาวญาพิมพ์ ลอยลม นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ

ภาพบางส่วนในการลงพื้นที่วิจัย

ภาพที่ 1 ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับแม่ค้าบนถนนสายอาหาร

ภาพที่ 2 ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับถนนสายอาหารแถบเยาวราช

ภาพที่ 3 ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับแม่ค้าแถวถนนราชวัตร

ภาพที่ 4 ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับแม่ค้าแถวถนนสายเจริญสุขนิทวงศ์

ภาพที่ 5 ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลกับประชาชนถนนสายอาหารในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 6-8 หัวหน้าโครงการวิจัย ผศ.ดร.ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด และทีมนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย (ลงพื้นที่)

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติและผลงานวิจัย

- ข้อมูลส่วนบุคคล (ชื่อ-นามสกุล) **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด**
ที่อยู่ปัจจุบัน 81/7 ไอคอนโด ศาลายา อาคาร A ตำบลศาลายา อำเภอพุทธ
มณฑล จังหวัดนครปฐม 73170
- เบอร์โทรศัพท์(มือถือ) 083-177-5973
- E-mail phusit.ph@ssru.ac.th
- ระดับการศึกษา ปร.ด. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการพัฒนา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ศศ.ม. (การพัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551
พธ.บ. (การบริหารการศึกษา เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545
นศ.บ. (นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545
- สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ การพัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง
- ตำแหน่งปัจจุบัน - อาจารย์ประจำหลักสูตรกลุ่มวิชาการจัดการสังคมและวัฒนธรรม
แขนงวิชาการจัดการ
พัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- หนังสือ - รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ฝ่ายบริการวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- หนังสือ ตามรอยพ่อ...อยู่อย่างพอเพียง

ประวัติและผลงานวิจัย

เศรษฐกิจสังคมตามแนวพระราชดำริ

งานวิจัย - พ.ศ. 2552-2559 ทำการวิจัย 15 เรื่อง (งบประมาณรายได้ มหาวิทยาลัย/ทุน กทม. /ทุน วช./ทุน สกอ.)

- **พ.ศ. 2558** (ทุน สกอ.) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาและการจัดการทุนทางวัฒนธรรมด้านการละเล่นท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชนคูสีตารามเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- **พ.ศ. 2559** ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนอาเซียน กรณีศึกษานครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ทำวิจัยร่วมกับอาจารย์จากมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว)
- **พ.ศ. 2559** (ทุน วช.) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชนตลาดน้ำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
- **พ.ศ. 2560** (ทุน วช.) เรื่อง การพัฒนาสังคมแห่งความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ผลกระทบนาข้าวและนาเกลือด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- **พ.ศ. 2561** (ทุน วช.) เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชน 3 จังหวัดยากจนในชนภาคเหนือภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- **พ.ศ. 2562** (ทุน วช.) เรื่อง การพัฒนาชุมชนวิถีประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล: หลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เขตคูสีต กรุงเทพมหานคร
- **พ.ศ. 2562** (ทุน วช.) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อก้าวพ้นจากความยากจนสู่ “ระดับความพอเพียง: สบายดีอีสาน” ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

บทความ **พ.ศ. 2552-2559** รวมทั้งหมด 48 บทความ จาก

<https://scholar.google.co.th/citations?user=ml9JWsiAAAAJ&hl=th>

พ.ศ. 2561 มีบทความเพิ่มขึ้น 4 บทความ (Article International)

- Sufficiency Economy based Community Development Management for Reducing Inequality among the Poor Households (Journal of MCU Peace Studies, 2020)
- Sufficient Way-Method of Life Based on The Sufficiency Economy Philosophy of Asean People: Vientiane, Lao Pdr. (International Journal of Management and Applied Science, ISSN: 2394-7926 Volume-5, Issue-8, Aug.-2019, pp.17-21)

ประวัติและผลงานวิจัย

- Guidelines for Social Network Development Towards Environmental Conservation and Ways of People' Lives at Floating Market for Sustainable Tourism in Taling-Chan District, Bangkok. (International Journal of Management and Applied Science, ISSN: 2394-7926 Volume-5, Issue-8, Aug.-2019, pp.22-26)
- การพัฒนาชุมชนวิถีประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล: หลักความโปร่งใสของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2562, หน้า.278-293.
- บุพปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในครอบครัวของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ในวารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) พ.ศ. 2562, หน้า.1-15.
- The Model of Public Participation in Social Development Based on The Philosophy of Sufficiency Economy Affecting Paddy Fields and Rock Salt Fields in Ban Dung District, Udon Thani Province, Thailand. Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences), Vol.15 No.1 (January - June 2020), pp.293-312.
- The Sufficiency Economy Based Community Development Management for Reducing Inequality among Poor Households, Journal of MCU Peace Studies Vol. 8 No. 1 (January - February 2020), pp.32-44.
- 54 ผู้นำหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงภาคอีสาน ก้าวข้ามความยากจนสู่ความพอเพียงตามศาสตร์พระราชา, Journal of MCU Peace Studies Vol.8 No.5 (September - October 2020), pp.1803- 1815.